

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

แผนยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มธุรกิจเพื่อสังคมของอำเภอหางดง และอำเภอสารภีจังหวัดเชียงใหม่
ระยะที่ 1

โดย

น.ส. กาญจนา สมมิตร และคณะ

ธันวาคม 2555

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

แผนยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มธุรกิจเพื่อสังคมของอำเภอหางดง และอำเภอสารภ จังหวัดเชียงใหม่ ระยะที่ 1

คณะผู้วิจัย

น.ส. กาญจนา สมมิตร	มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น
นาย ฐานันดร ปรีดากัญญารัตน์	มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น
น.ส. จุมพิต ศรีวัฒนพงศ์	มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น
น.ส. น้ำฝน เจนสมบูรณ์	มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น
น.ส. วิรัชดา อาสนะ	มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น
นาย นิทัศน์ บุญไพศาลสถิต	มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น
นาง จินห์นิภา สุทธิกุล	มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น
น.ส. เกียรติสุดา บุญส่ง	มหาวิทยาลัยพายัพ
นาย สิริระ สมนาม	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
นางสาว อรชร ปันเต๊ะ	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ
นาย ชม บุญเมือง	ประธานกลุ่มเครือข่ายหมอดินอาสา - ตำบลบ้านแหวน

คำนำ

ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมได้สร้างความเจริญก้าวหน้าทางด้านวัตถุให้กับผู้คนในปัจจุบันจนได้กลายมาเป็นวิถีคิดของผู้คนส่วนใหญ่ทั่วโลกในการมุ่งสร้างความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจเพียงด้านเดียวโดยไร้ซึ่งภูมิคุ้มกัน ดังจะเห็นได้จากวิกฤติที่เกิดขึ้นในที่ผ่านทั่วโลกจวบจนปัจจุบันนี้ เหล่านี้คือผลพวงของระบบเศรษฐกิจกระแสหลักที่เป็นอยู่ ทว่าไม่นานมานี้มีกระแสแนวคิดที่กำลังเริ่มพูดถึงกันมากขึ้น นั่นคือ “ธุรกิจเพื่อสังคม” ซึ่งเป็นแนวคิดแบบใหม่ที่สร้างความสมดุลทั้งเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งอันที่จริงแล้วอาจจะไม่ใหม่เสียทีเดียว เพราะประเทศไทยเองมีกลุ่มธุรกิจเหล่านี้อยู่บ้างพอสมควร ได้แก่ สหกรณ์ ธุรกิจชุมชน และวิสาหกิจชุมชน ซึ่งกลุ่มเหล่านี้จัดตั้งขึ้นมาด้วยแนวคิดการแก้ไขปัญหาในชุมชนร่วมกัน

การเก็บข้อมูลภาคสนาม ทำให้คณะผู้วิจัยได้สัมผัสถึงความเกี่ยวเนื่องกัน เห็นอกเห็นใจกัน ความเสียสละ ความมีจิตสาธารณะ การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของคนในชุมชน และการช่วยเหลือสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ เป็นทุนทางสังคมที่สำคัญของชุมชนเมืองอำเภอหางดงที่ทำให้เกิดการรวมกลุ่มกันจัดตั้งธุรกิจเพื่อสังคมเพื่อแก้ไขปัญหาสังคม และสิ่งแวดล้อมในชุมชนของตน ซึ่งทำให้คิดถึงคำพูดของปราชญ์ชุมชนท่านหนึ่งที่ต้องขออนุญาตเอ่ยนาม แม่ทองดี โพธิ์ทอง ว่าอยากจะเห็นการสร้างธุรกิจชุมชนที่ดีๆ ที่สามารถเดินคู่ขนานไปกับธุรกิจขนาดใหญ่ข้างนอกได้ คณะผู้วิจัยอยากจะบอกแม่ว่า “ธุรกิจเพื่อสังคม” นี้แหละแม่เป็นคำตอบและเราจะร่วมกันสร้างมันให้เข้มแข็ง ให้ควบคู่ไปกับการพัฒนาที่ยั่งยืนและสอดคล้องกับแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว การนำกลยุทธ์ของธุรกิจกระแสหลักมาดัดอาวุธให้กับธุรกิจเพื่อสังคมที่มีใจใฝ่แก้ไขปัญหาสังคม และสิ่งแวดล้อมนี้แหละคือการผสมผสานกันที่ลงตัวในการนำเอาคุณธรรมมานำหน้าเงิน และยังตราบไคที่สังคมไทยเรามีทุนทางสังคมที่ได้กล่าวมาข้างต้น ประเทศชาติของเราจะอยู่รอดปลอดภัยและรุ่งเรืองไปได้อย่างยิ่งขึ้น

กาญจนา สมมิตร และคณะ

ธันวาคม 2555

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยนี้จะเกิดขึ้นไม่ได้เลยถ้าปราศจากการให้โอกาสจากสำนักงานกองทุนฝ่ายสนับสนุนงานวิจัยฝ่ายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่สนับสนุนทุนวิจัย และความช่วยเหลือตลอดจนคำแนะนำที่ดีจากพี่เลี้ยงศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อชุมชน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

คณะผู้วิจัยยังได้รับความกรุณาอย่างยิ่งจากผู้ให้ข้อมูลทั้ง 11 ตำบล ในอำเภอหางดง เจ้าหน้าที่เทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ชุมชนทั้ง 9 ตำบล ที่ได้ให้เวลาแก่ทีมงานในการสัมภาษณ์และสนทนา รวมทั้งให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์มากมายนำมาสู่คำตอบวิจัยที่มีคุณภาพ หัวหน้าสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ ที่ให้ข้อมูลภาพรวมธุรกิจในพื้นที่หางดงตั้งแต่เริ่มต้น และที่จะขาดไม่ได้เลยขอขอบคุณหัวหน้าเกษตรอำเภอหางดง และนักวิชาการการเกษตรอำเภอหางดงที่เป็นที่ปรึกษาใหญ่ของคณะผู้วิจัยมาโดยตลอด และยังเป็นผู้ให้ข้อมูลรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาครั้งนี้

ขอขอบพระคุณผู้ที่มีพระคุณอีกท่าน คุณ มงคล เกษมสันต์ ณ อยุรยา ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมกิจการเพื่อสังคมแห่งชาติ (สกส.) ที่เอื้อเพื่อเอกสารแนะนำองค์กรที่มีเนื้อหาบอกถึงความหมาย และตัวอย่างธุรกิจเพื่อสังคมในประเทศไทยมากถึง 200 ฉบับ อันเป็นประโยชน์ต่อการสร้างความรู้ความเข้าใจธุรกิจเพื่อสังคมต่อกลุ่มเป้าหมาย ทั้งนี้ต้องขอขอบคุณอีกครั้งที่ สกส. ซึ่งร่วมกับมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ได้รับเชิญคณะผู้วิจัยให้มีโอกาสในการเข้าร่วมการประชุมรับฟังความคิดเห็น ถึงแนวทางการขับเคลื่อนกิจการเพื่อสังคมภาคเหนือตอนบน 2556-2560 ในวันที่ 1 ตุลาคม 2555 ที่ผ่านมา ณ โรงแรม เลอ เมอริเดียน จังหวัดเชียงใหม่ซึ่งคณะผู้วิจัยสามารถนำแนวทางดังกล่าวมาปรับใช้เพื่อเป็นประโยชน์ต่องานวิจัยในครั้งนี้ได้

นอกจากนี้ ยังได้รับคำแนะนำที่มีคุณค่าอย่างยิ่งในการปรับปรุงเนื้อหาสาระจากผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่กรุณามาร่วมรับฟัง ให้กำลังใจ และให้คำแนะนำที่ดีตั้งแต่การปรับปรุงข้อเสนอโครงการจนกระทั่งการนำเสนอรายงานความก้าวหน้าของโครงการวิจัยให้กับพวกเรา รวมทั้งขอขอบพระคุณผู้บังคับบัญชาของนักวิจัยในโครงการทุกคนที่กรุณาสนับสนุนให้นักวิจัยในโครงการร่วมกระบวนการวิจัยจนแล้วเสร็จ ทำให้นักวิจัยในโครงการสามารถทุ่มเทเวลาให้กับโครงการจนบังเกิดผลงานที่น่าพอใจยิ่ง และขออภัยที่มีอาจบรรจุชื่อผู้มีพระคุณต่อโครงการได้ครบถ้วน

สุดท้ายนี้ขอกราบขอบพระคุณ รศ.ดร.อวรณ์ โอภาสพัฒนกิจ และศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อชุมชนมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ อีกครั้งที่ได้มอบสิ่งดีๆ ให้โดยตลอด โดยเฉพาะโครงการอบรมนักวิจัยชุมชนที่มีอย่างสม่ำเสมอและตลอดมา

บทสรุปผู้บริหาร

การพัฒนาประเทศให้ยั่งยืนได้นั้นไม่อาจอาศัยความเจริญทางเศรษฐกิจเพียงด้านเดียวเป็นตัวชี้วัดดังจะเห็นได้จากความล้มเหลวของระบบทุนนิยมที่ผ่านมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเป็นบทพิสูจน์ หากแต่ต้องอาศัยความเจริญทางด้านสังคม และสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปด้วยจึงจะนับได้ว่าเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนได้อย่างแท้จริง การจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาธุรกิจเพื่อสังคมของอำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ นับเป็นการพัฒนาธุรกิจคุณธรรมที่มุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาสังคม และสิ่งแวดล้อมเป็นที่ตั้ง โดยการศึกษาครั้งนี้มุ่งที่จะค้นหาทุนทางสังคมในอำเภอหางดง ที่เหมาะสมต่อการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาธุรกิจเพื่อสังคมในระยะต่อไป อีกทั้งยังต้องการค้นหาธุรกิจเพื่อสังคมในอำเภอหางดง ตลอดจนวิเคราะห์ปัญหา และความต้องการของกลุ่มดังกล่าว ในการศึกษาครั้งนี้ได้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการจัดเวทีชุมชน สนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นเครื่องมือการวิจัย และทำการศึกษาทั้งข้อมูลปฐมภูมิ และทุติยภูมิ โดยทำการศึกษาในพื้นที่ทั้ง 11 ตำบล ของอำเภอหางดง

จากการศึกษาพบว่าทุนทางสังคมที่สำคัญที่ก่อให้เกิดธุรกิจเพื่อสังคม ซึ่งประกอบไปด้วย

1. ทุนทางวัฒนธรรม ที่มีความเอื้ออาทร ความไว้วางใจเชื่อใจกันในชุมชนเป็นพื้นฐาน
2. ทุนทางด้านผู้นำและแกนนำที่มีความรู้ มีความเสียสละ และจิตสาธารณะเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง
3. ทุนทางด้านการบริหารจัดการที่ดีภายใต้บริบทของคนในชุมชน ที่กลายมาเป็นนวัตกรรมทางสังคมในรูปแบบของนวัตกรรมการจัดการที่มาจากการมีส่วนร่วมของสมาชิกในกลุ่มทุกคน
4. ทุนทางด้านปัจจัยเครือข่ายสนับสนุนภายนอก อันได้แก่หน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสถาบันการศึกษา เป็นต้น

จากการค้นหากลุ่มธุรกิจเพื่อสังคมนั้นได้ค้นพบกลุ่มธุรกิจเพื่อสังคมตามเกณฑ์การคัดกรองได้ 11 กลุ่ม ใน 7 ตำบล โดยสามารถจัดเป็นหมวดหมู่ตามประเภทกิจการได้ 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มเกษตรและการแปรรูปทางการเกษตร 2) กลุ่มออมทรัพย์ และร้านค้าชุมชน 3) กลุ่มสิ่งแวดล้อม (ขยะ) และเมื่อทำการวิเคราะห์กลุ่มระยะ

เริ่มต้น กลุ่มกำลังพัฒนา และกลุ่มต้นแบบตามโครงสร้างธุรกิจพบว่า กลุ่มระยะเริ่มต้นยังมีปัญหา และความ
 ต้องการขั้นพื้นฐานค่อนข้างมาก เช่นระบบการบริหารจัดการ การผลิต และการตลาด เป็นต้น ส่วนกลุ่มกำลัง
 พัฒนา นั้นมีความต้องการในการขยายกำลังการผลิต เพิ่มช่องทางการจัดจำหน่าย ปรับปรุงเทคโนโลยีการผลิต
 และภาพลักษณ์ของสินค้า กลุ่มต้นแบบเป็นกลุ่มซึ่งสามารถดำเนินกิจการของตนในระดับดีแล้ว และเป็นต้นแบบ
 ให้กับกลุ่มอื่นๆมาศึกษาดูงานได้ โดยบางกลุ่มยังมีความต้องการขยายกิจกรรมไปทำอย่างอื่นต่อ

ข้อเสนอแนะ

1. ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจของสังคมเกี่ยวกับธุรกิจเพื่อสังคม ดังนี้

1.1 จัดกิจกรรมให้ความรู้แก่ชุมชนให้มีความเข้าใจเกี่ยวกับธุรกิจเพื่อสังคมในวงกว้างมากขึ้น

1.2 สนับสนุนให้มีองค์กรดูแลเชื่อมโยงเครือข่ายหรือเป็นศูนย์ประสานกิจกรรมในลักษณะ

ส่งเสริมธุรกิจเพื่อสังคม อาจอยู่ในรูปเว็บไซต์และไม่เป็นทางการก็ได้ โดยที่จะได้ใช้เว็บไซต์นี้ช่วย

ส่งเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับธุรกิจเพื่อสังคมด้วยอีกทางหนึ่ง ทั้งนี้อาจเชื่อมโยงหาการสนับสนุนจากสำนักงาน

ส่งเสริมกิจการเพื่อสังคมแห่งชาติ

1.3 แสวงหาและผนึกกำลังสื่อ ในการผลิตสื่อหรือเผยแพร่เรื่องราวเกี่ยวกับธุรกิจเพื่อสังคมในอำเภอหาง
 ดงเพื่อสร้างกระแสความนิยมที่จะสร้างธุรกิจเพื่อสังคม

2. ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาความเข้มแข็งของกลุ่มธุรกิจเพื่อสังคมทั้ง 11 กลุ่ม โดยพัฒนาจากปัญหา และ
 ความต้องการของกลุ่ม โดยอาจจะจัดแบ่งเป็นกลุ่มประเด็นเพื่อเชื่อมโยงและเรียนรู้ร่วมกัน หรือแบ่งเป็นกลุ่มตาม
 โครงสร้างธุรกิจ ระยะเริ่มต้น กำลังพัฒนา และต้นแบบ หรืออาจจะเป็นไปในลักษณะพัฒนาในรูปแบบเดี่ยวๆ
 เป็นต้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความต้องการของชุมชนเป็นสำคัญ

ข้อเสนอทั้ง 2 ข้อ สามารถดำเนินการได้ในรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

Executive Summary

The failure of capitalism in the recent years clearly proved that only economic indicators are not enough for sustainable development in the country. In addition to the economic growth, there is a need for us to look into the social growth and the environmental growth as well. The conduct of strategic plans for social enterprise development in Hang Dong District, Chiang Mai can be considered to be a model for developing businesses that mainly aim at solving some social and environmental problems. This study firstly aimed to search for some social capitals in the district. Only appropriate social capitals are brought into the making of strategic plans for social enterprise development in the next stage. Also, this study aimed to search for some existing social businesses in Hang Dong District in order to analyze problems and needs of the businesses. This study has exploited qualitative research practices, including seminars, group discussions and in-depth interviews. Both primary and secondary data were collected from the eleven sub-districts of Hang Dong.

The study results reveal some key social capitals that can be used to initiate a social enterprise as follow.

1. Local culture that binds people on the basis of generosity and trust;
2. Knowledgeable leaders who have public mind and sacrifice themselves to work for the community;
3. Good management practices that are derived from the participation of community members in the management
4. Good supporter networks, including government organizations, local administrators and educational institutes

There were eleven businesses from seven sub-districts that could be considered a social enterprise according to the social enterprise screening criteria. These businesses can be divided into three groups: 1) Agriculture and Agricultural processing, 2) Savings and Community Store, 3) Environmental group. The analyses of businesses in the beginner group, developing group, and model group showed that the beginner

group seemed to have a lot of basic problems and needs, e.g. a need for management, production and marketing system. The developing group needed helps in terms of production capacity, distribution channel, production technology and branding. The model group could be considered a good business model for other groups to study. Some down-stream businesses also wanted to expand their businesses to other activities.

Recommendations:

1. There should be a promotion of public awareness on social enterprises as follows:
 - 1.1. organize activities that promote public understanding of social enterprises in wider areas
 - 1.2. establish an organization or a center for promoting social enterprises. It can be in a form of website or any other informal form. Supports may be requested from the Thai Social Enterprise Office (TSEO)
 - 1.3. use different local media to promote the social businesses in Hang Dong District
2. Enhance the strength of the eleven social businesses based on the problems and needs of each group. This can be done in forms of cooperative development or individual development. Importantly, any action to be done should be based on the community needs.

It is suggested that these two recommendations be processed through participatory action researches.

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
กิตติกรรมประกาศ	ข
บทสรุปผู้บริหาร	ค
สารบัญ	๗
สารบัญตาราง	ญ
บทที่ 1 บทนำ	
-ความเป็นมาและความสำคัญของเรื่อง	1
-คำถามวิจัย	5
-วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
-ผลที่คาดว่าจะได้รับ	6
-กรอบแนวคิดการวิจัย	6
-นิยามศัพท์	8
-แผนการดำเนินงาน	8
บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
-ทุนทางสังคม	10
-จิตสาธารณะ	23
-ผู้นำแบบเปลี่ยนสภาพ	39
-นวัตกรรมการจัดการ	41
-การบริหารแบบมีส่วนร่วม	46
-เศรษฐกิจชุมชน วิสาหกิจชุมชน และเศรษฐกิจพอเพียง	47
-หลักการประกอบการเชิงสังคม	51
-บริบทชุมชนอำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่	60
บทที่ 3 กระบวนการวิจัย	
-ลักษณะงานวิจัย	90

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
กระบวนการทำงานรายกิจกรรม	90
-กิจกรรมการเข้าร่วมการประชุมการขึ้นทะเบียนประจำปีของวิสาหกิจอำเภอหางดง	90
-กิจกรรมการสืบค้นทุนทางสังคม	91
-กิจกรรมการสร้างเกณฑ์การคัดเลือกและคัดกรองกลุ่มธุรกิจเพื่อสังคม	94
-กิจกรรมการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นแนวทางการบริหารจัดการกลุ่ม	94
-กิจกรรมการวิเคราะห์และคัดกรองกลุ่มเป้าหมาย และวิเคราะห์โครงสร้างธุรกิจ	106
-ขอบเขตกลุ่มเป้าหมาย การเลือกประชากรในการศึกษา	107
-ขอบเขตพื้นที่	107
-วิธีการศึกษา	107
-วิธีการเก็บข้อมูล	110
-การวิเคราะห์ข้อมูล	111
บทที่ 4 ผลการดำเนินงาน และวิเคราะห์วิจารณ์	
-ผลการศึกษาการใช้ทุนทางสังคมในพื้นที่อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่	112
ที่เหมาะสมต่อการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาธุรกิจเพื่อสังคม	
-ผลการศึกษาการค้นหาธุรกิจเพื่อสังคม ปัญหา และความต้องการของกลุ่มธุรกิจเพื่อสังคม	115
ในอำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่	
-วิเคราะห์ผลการดำเนินงาน	157
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	
-ทุนทางสังคมที่เหมาะสมต่อการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาธุรกิจเพื่อสังคมในอำเภอหางดง	162
-กลุ่ม และประเภทของธุรกิจเพื่อสังคมในอำเภอหางดง	164
-สรุปผลด้านวิธีการทำวิจัย	172
-ปัญหาและอุปสรรคการทำวิจัย	173
-การเรียนรู้หรือบทเรียนในการทำวิจัย	174
-การสรุปบทเรียนเชิงกระบวนการ	176
-ข้อเสนอแนะต่อการวิจัยครั้งต่อไป	177

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บรรณานุกรม	179
ภาคผนวก	185
ภาพประกอบการดำเนินงาน	186
-การสืบค้นทุนทางสังคม	186
-การสัมภาษณ์การบริหารจัดการกลุ่มเบื้องต้น	188
-การปรับปรุงพัฒนาเกณฑ์การคัดกรองธุรกิจเพื่อสังคม	192
-การนำเสนอผลการคัดกรองกลุ่มธุรกิจเพื่อสังคมเพื่อขอความเห็นเพิ่มเติม	193
จากเกษตรกรอำเภอหางดง	
-การวิเคราะห์โครงสร้างทางธุรกิจของกลุ่ม ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ	194
-การประชุมกลุ่มในการทำงาน	194
-แบบสัมภาษณ์ เรื่องทุนทางสังคมของชุมชนในพื้นที่อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่	196
-แบบสัมภาษณ์การบริหารจัดการกลุ่ม	203
-แบบฟอร์มเกณฑ์ในการคัดเลือกรวมธุรกิจเพื่อสังคมในบริบทอำเภอหางดง	205

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
4.1	เกณฑ์ที่วัดวิสาหกิจชุมชนกลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ และกลุ่มเกษตรอินทรีย์ ผักอินทรีย์ 119
4.2	เกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มธุรกิจเพื่อสังคมในบริบทอำเภอหางดง กลุ่มปุ๋ยหมักตำบลหนองแก้ว 126
4.3	เกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มธุรกิจเพื่อสังคมในบริบทอำเภอหางดง กลุ่มแม่บ้านเกษตรบ้านต้นจ้าวตำบลสันผักหวาน 129
4.4	เกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มธุรกิจเพื่อสังคมในบริบทอำเภอหางดงร้านค้าชุมชนหมู่ 4 และเศษขยะ หมู่ 9 ตำบลหางดง 133
4.5	เกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มธุรกิจเพื่อสังคมในบริบทอำเภอหางดง กลุ่มแม่บ้านเกษตรบ้านแม่จันลเหนือ 137
4.6	เกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มธุรกิจเพื่อสังคมในบริบทอำเภอหางดง กองทุนข้าวสาร หมู่ 5 ตำบลหนองควาย 141
4.7	เกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มธุรกิจเพื่อสังคมในบริบทอำเภอหางดง ออมทรัพย์บ้านไร่ทองจิง 145
4.8	เกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มธุรกิจเพื่อสังคมในบริบทอำเภอหางดง ออมทรัพย์เพื่อการผลิต หมู่ 6 น้ำแพร่ 151
4.9	เกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มธุรกิจเพื่อสังคมในบริบทอำเภอหางดง ตลาดนัดขยะ หมู่ 3 บ้านแพะขวาง ตำบลน้ำแพร่ 154

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของเรื่อง

จากปัญหาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่กำลังรุมเร้าในทุกประเทศทั่วโลกนั้น ธุรกิจต่างๆ จึงหันมาทำกิจกรรมตอบแทนสังคมซึ่งรู้จักกันในชื่อของ Corporate Social Responsibility หรือ CSR แต่ทว่าการทำกิจกรรมดังกล่าวนี้ไม่อาจแก้ปัญหาเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมได้อย่างแท้จริงและยั่งยืน

Social Enterprise หรือ “กิจการเพื่อสังคม” เป็นคำหรือแนวคิดที่ใหม่ในประเทศไทย ซึ่งมีแนวคิดในการจัดตั้งองค์กรเพื่อพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมเป็นหลักมากกว่าการคิดถึงผลกำไรเป็นที่ตั้งดังเช่นธุรกิจกระแสหลักทั่วไป กิจการเพื่อสังคมมีทั้งรูปแบบที่ไม่แสวงหาผลกำไร และแสวงหาผลกำไร ซึ่งในรูปแบบหลังนี้เรียกว่า Social Business Ventures หรือธุรกิจเพื่อสังคม ซึ่งเป็นกิจการแสวงหากำไร แต่มีเป้าหมายทางสังคม (Elkington and Hartigan, 2009: 71)

จากปรากฏการณ์การเกิดขึ้นของธุรกิจเพื่อสังคมนี้ นับเป็นจุดเปลี่ยนทางสังคมธุรกิจ เพราะนอกจากจะเป็นองค์กรที่ตั้งขึ้นโดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมเป็นหลักแล้ว ยังสามารถช่วยแก้ปัญหาและพัฒนาประเทศได้โดยไม่ต้องรอหน่วยงานภาครัฐซึ่งมีทั้งความล่าช้าและข้อจำกัดหลายๆ ประการ นอกจากนี้ธุรกิจเพื่อสังคมยังสามารถสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับประเทศได้ไม่แพ้ธุรกิจกระแสหลัก ยกตัวอย่างเช่น ในประเทศอังกฤษที่กิจการเพื่อสังคมนั้นประสบความสำเร็จเป็นอย่างมาก โดยมีกิจการเพื่อสังคมกว่า 62,000 แห่ง ครอบคลุมทั้งทางด้านสุขภาพ พลังงาน การศึกษา สิ่งแวดล้อม สวัสดิการสังคม เป็นต้น มีมูลค่าการประกอบการรวมมากกว่า 1.4 ล้านล้านบาทและมีการจ้างงานในระบบเศรษฐกิจทั้งหมดคิดเป็นร้อยละ 5 สำหรับประเทศไทยเองได้มีการดำเนินธุรกิจลักษณะนี้บ้างแล้ว แต่ยังไม่มีแพร่หลายมากนัก เพราะยังขาดการสนับสนุนในหลายด้าน อย่างไรก็ตามก็ได้มีหน่วยงานต่างๆ เริ่มมองเห็นความสำคัญของกิจการเพื่อสังคมและเริ่มให้การสนับสนุนเป็นลำดับ

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) เองได้เห็นความสำคัญของการส่งเสริมและพัฒนากิจการเพื่อสังคม เพราะสอดคล้องกับพันธกิจของ สสส. ที่ต้องการยกระดับคุณภาพของสุขภาพที่ดีของชาวไทยในทุกมิติ เพื่อสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนให้กับสังคม จึงได้ร่วมผลักดันและขับเคลื่อนงานกิจการเพื่อสังคมร่วมกับหลายภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจ ภาคประชาสังคม ตลอดจนสื่อมวลชน โดยเมื่อวันที่ 14 มกราคม 2553 นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายกรัฐมนตรี ได้แต่งตั้งคณะกรรมการส่งเสริมกิจการเพื่อสังคมขึ้น โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน ซึ่ง ทพ. กฤษดา เรืองอารีรัชต์ ผู้จัดการกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) ได้รับมอบหมายให้เป็นประธานคณะกรรมการด้านการสร้างการรับรู้และเรียนรู้ เพื่อทำหน้าที่สร้างความรู้ ความเข้าใจต่อกิจการเพื่อสังคมให้กับคนในสังคม โดยคณะ

กรรมการฯ มีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมให้มีการพัฒนากิจการเพื่อสังคมเพิ่มขึ้นร้อยละ 20 ต่อปี ภายในเวลา 5 ปี (โครงการ SE 50 : กิจการเพื่อสังคมน้ำดี 50 องค์กร, 2553: 10-11)

จังหวัดเชียงใหม่นับเป็นเมืองแห่งอารยธรรมล้านนาที่มีประวัติศาสตร์มายาวนาน 700 กว่าปี ถือเป็นดินแดนแห่งงานหัตถกรรม หัตถศิลป์ ซึ่งในแต่ละอำเภอของจังหวัดเชียงใหม่ที่มีความโดดเด่นในงานหัตถกรรมที่แตกต่างกันไป เช่น อำเภอหางดงซึ่งเป็นอำเภอหนึ่งในเขตปริมณฑลของเชียงใหม่ ที่มีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วและได้รับอานิสงค์จากการพัฒนาของนครเชียงใหม่ ส่งผลให้อำเภอหางดงมีความพร้อมทุกๆ ด้าน มีการเติบโตของอสังหาริมทรัพย์ บ้านจัดสรร โรงแรม รีสอร์ท ธุรกิจค้าปลีกห้างสรรพสินค้าจำนวนมาก ทำให้หางดงในปัจจุบันนี้มีสภาพของความเป็นเมืองที่กลมกลืนกับเชียงใหม่จนเรียกได้ว่าเป็นเมืองเดียวกัน ถึงแม้ว่าจะมีเจริญของเมืองที่มากขึ้น แต่หางดงก็ยังได้ขึ้นชื่อว่าเป็นเมืองแห่งงานฝีมือ งานหัตถศิลป์

จากการสัมภาษณ์ คุณปภัสสร ปัญญา พัฒนาการอำเภอหางดง (10 พฤศจิกายน, 2554) พบว่าแรงงานในหมู่บ้านถวายส่วนใหญ่มีเชื้อสายมาจากมอญ ชนเผ่าม้นดาลัย พม่า หรือคนพื้นที่สูง ปัจจุบันสินค้าได้รับการพัฒนาเป็นนวัตกรรมร่วมสมัย โดยได้รับวัฒนธรรมมาจากจีน อินเดีย และอินโดนีเซีย ในส่วนของผลิตภัณฑ์ที่มีชื่อเสียงของหางดงจะมาจากไม้เก่าๆ และมีการตกแต่ง รวมทั้งการปั้นหม้อดิน งานไม้แกะสลักที่มีชื่อเสียงของหมู่บ้านถวาย คือ ปลาอานนท์ (ปลาที่อาศัยอยู่ใต้พื้นภิกขุ เชื่อกันว่าเมื่อปลาอานนท์ขยับตัวจะเกิดแผ่นดินไหว) สำหรับสินค้าที่เด่นชัดของหางดง เช่น ในตำบลหารแก้วที่หมู่บ้านกวนจะผลิตเครื่องปั้นดินเผา ภาชนะ หม้อ กระทะ เครื่องครัว โดยใช้ดินแดงปั้นลวดลายแบบมอญ ส่วนในตำบลหนองควายที่หมู่บ้านเหมืองกุงนั้นจะผลิตน้ำดัน (คนโท) และหมู่บ้านป่าตาลจะผลิตตุ๊กตาดินย้อมได้รวมถึงก้อนอิฐมอญที่นำมาสร้างบ้าน แต่ถ้าพูดถึงสินค้าประเภทอาหารที่พบเห็นทั่วไปในอำเภอหางดงจะเป็นลำไย แหนม น้ำพริกหนุ่ม น้ำพริกตาแดง แคบหมู แต่สิ่งที่ถือเป็นเอกลักษณ์ของอำเภอหางดงจะเป็นไม้แกะสลักของหมู่บ้านถวาย ซึ่งได้รับรางวัลชนะเลิศระดับที่ 1 ของภาคเหนือตอนบนเป็นเวลาสามปีติดต่อกัน

จากข้อมูลอำเภอหางดงข้างต้น นับได้ว่าหางดงนั้นมีต้นทุนทางสังคมมากพอที่จะก่อให้เกิดกิจกรรมทางธุรกิจมากมาย อย่างไรก็ตามการเติบโตเป็นสังคมเมืองซึ่งมีความเจริญและทันสมัยนั้น ย่อมที่จะก่อให้เกิดปัญหาตามมา เช่น การบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อหาที่ทำกินหรือการเข้าไปครอบครองเพื่อสร้างธุรกิจ การแย่งชิงทรัพยากร การดำเนินธุรกิจโดยไม่คำนึงถึงสังคมและสิ่งแวดล้อมจนก่อให้เกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ด้านการถดถอยของวัฒนธรรมเดิมที่มีอยู่ ด้านสังคมที่เริ่มมีชีวิตที่ต่างคนต่างอยู่ ดังนั้นเพื่อให้การเติบโตเป็นไปอย่างมีทิศทาง มีความยั่งยืน และไม่ก่อให้เกิดผลกระทบทางด้านสังคม และสิ่งแวดล้อมตามมา จึงมีความจำเป็นที่จะต้องนำแนวคิดธุรกิจเพื่อสังคมเข้ามาใช้

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรอำเภอหางดง (10 พฤศจิกายน, 2554) พบว่าวิสาหกิจชุมชนในอำเภอหางดงตามรายชื่อที่จดทะเบียนของปี 2555 ที่ผ่านมามีอยู่ 87 กลุ่ม กระจายไปตามตำบลต่างๆ 11 ตำบล ซึ่งการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจะเป็นการรวมตัวของสมาชิก 7 คนด้วยกัน แล้วจึงจะสามารถขึ้น

ทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนได้ ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์ยังพบว่าการรวมกลุ่มของวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ มักจะเป็นการรวมกลุ่มกันจดทะเบียนเพื่อให้ได้การสนับสนุนเงินทุนจากรัฐบาล ซึ่งทำให้มีทั้งกลุ่มแท้และกลุ่มที่แอบแฝงบ้าง จากข้อมูลดังกล่าวคณะผู้วิจัยจึงได้แบ่งกลุ่มวิสาหกิจออกเป็น 6 ประเภท ได้แก่ เกษตร เครื่องประดับ เซรามิก ผ้า อาหาร/เครื่องคั่ว และอื่นๆ ซึ่งจะมีการศึกษาอย่างละเอียดและคัดกรองต่อไป

วิสาหกิจชุมชน หมายถึง กิจกรรมของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการหรือการอื่นๆ ที่ ดำเนินการโดยบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็น นิติบุคคลในรูปแบบใดหรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชน และระหว่างชุมชน ทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการประกาศกำหนด โดยมีลักษณะสำคัญของวิสาหกิจ ชุมชน มีองค์ประกอบอย่างน้อย 7 ประการ คือ 1. ชุมชนเป็นเจ้าของและผู้ดำเนินการ 2. ผลผลิตมาจาก กระบวนการในชุมชน โดยใช้วัตถุดิบ ทรัพยากร ทุนแรงงานในชุมชนเป็นหลัก 3. ริเริ่มสร้างสรรค์เป็น นวัตกรรมของชุมชน 4. เป็นฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น ผสมผสานภูมิปัญญาสากล 5. มีการดำเนินการแบบ บูรณาการ เชื่อมโยงกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ 6. มีกระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจ 7. มีการพึ่งพาตนเอง ของครอบครัวและชุมชนเป็นเป้าหมาย

เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน หมายถึง คณะบุคคลที่รวมตัวกัน โดยมีวัตถุประสงค์ในการทำกิจกรรม อย่างหนึ่งอย่างใด เพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเครือข่าย (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2554)

จากแนวคิดของวิสาหกิจชุมชนดังกล่าวมีความสอดคล้องกับแนวคิดของกิจการเพื่อสังคมและ จัดเป็นรูปแบบหนึ่งของกิจการเพื่อสังคม เนื่องจากกิจการเพื่อสังคมในระดับชุมชนที่ยั่งยืน สามารถแก้ไข ปัญหาสังคมสุขภาวะ และ/หรือสิ่งแวดล้อมในชุมชนได้เป็นอย่างดี เนื่องจากมีการจัดตั้ง บริหารจัดการและ ดำเนินกิจการโดยคนในชุมชน ซึ่งเข้าใจสถานะและปัญหาในชุมชนอย่างถ่องแท้ สามารถประยุกต์ใช้ หลักการทำธุรกิจมาดำเนินกิจการอย่างสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน นอกจากนี้แล้ว กิจการเหล่านี้ ยังก่อให้เกิดการสร้างงาน และการสร้างรายได้ให้กับประชาชนในชุมชนนั้นๆ จึงกล่าวได้ว่ากิจการเพื่อ สังคมในระดับชุมชนที่ประสบความสำเร็จ ล้วนมีบทบาทต่อการพัฒนาชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม (สำนักงาน สร้างเสริมกิจการเพื่อสังคม (สกก.), 2553)หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าเป็นนวัตกรรมทางสังคม ซึ่ง นวัตกรรมสังคมในความหมายของผู้รู้ทั่วไป หมายถึง “สิ่งใหม่ๆ ทั้งที่เป็นกระบวนการทางความคิด (จินตนาการ) หรือ การสร้างโอกาส หรือการลงมือปฏิบัติ (action) เพื่อแก้ปัญหา หรือเพื่อให้สังคมดีขึ้น สิ่งใหม่ๆนี้รวมถึงการปรับหรือพัฒนาบนฐานเดิมด้วย” ลักษณะร่วมของกิจกรรมหรือภารกิจที่เป็น นวัตกรรมสังคม คือ การเปิดพื้นที่ทางปัญญา และพื้นที่ทางสังคมให้กว้างขวางที่สุดเกิดจากการรวมตัว ร่วม

คิดร่วมสร้างของคนในสังคม/ชุมชน ไม่ใช่เกิดจากการสั่งการจากภายนอก เกิดจิตสำนึกร่วมต่อสาธารณะ ประโยชน์ต่อสังคมมาก่อนประโยชน์ส่วนตัวหรือของกลุ่มมีพัฒนาการ ไม่เกิดขึ้นและหายไปอย่างรวดเร็ว แต่อาจมีการเปลี่ยนรูปแบบอันเป็นผลจากการคิดสร้างสรรค์ มุ่งมั่น และลงมือปฏิบัติ (ชินนุทัย กาญจนะ จิตรา, 2554) ในขณะที่นวัตกรรมทางสังคมอาจหมายถึงการเปลี่ยนแปลงอย่างมีระบบ (system-changing) หรือ การเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลัน (incremental change) ที่สร้างผลกระทบในชุมชนท้องถิ่นเป็นส่วนใหญ่ (รัฐบาลแคนาดา, 2010) ดังนั้นการเกิดขึ้นของธุรกิจเพื่อสังคมจึงนับว่าเป็นนวัตกรรมของธุรกิจขนาดเล็กในเชิงใหม่ในการช่วยแก้ปัญหาในชุมชนเล็กๆ ของตนเอง

จากการดำเนินงานการสนับสนุนการทำวิจัยของสำนักวิจัย มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์นที่ผ่านมา สำนักวิจัยมักจะถูกร้องขอจากนักวิจัยหลายคนที่ต้องการทำวิจัยเพื่อชุมชน สังคม ถึงพื้นที่และโจทย์ในการทำวิจัย หรือบ้างดำเนินการไปแล้วก็จะเป็นในลักษณะต่างคนต่างทำขาดการต่อเนื่องเชื่อมโยง ดังนั้นในภาคฤดูร้อนของปีการศึกษา 2553 ที่ผ่านมานักวิจัยได้จัดทำโครงการค้นหาโจทย์วิจัยในชุมชนใกล้เคียงมหาวิทยาลัย โดยมีรูปแบบการดำเนินการพานักวิจัยที่สนใจเข้าไปพบปะชุมชนผ่านทางผู้นำชุมชน และผู้นำกลุ่มต่างๆ ที่ทางสำนักวิจัยได้ติดต่อนัดหมายไว้ก่อน ซึ่งผลจากการดำเนินการดังกล่าวทำให้ได้ข้อสรุปว่าบางพื้นที่อาจเกิดความเสี่ยงในปัญหาการเมืองท้องถิ่นซึ่งอาจเป็นอุปสรรคในการทำงานวิจัยได้ เกิดความคาดหวังจากชุมชนที่เข้าไป มีความล่าช้าในการเดินทางเข้าไปแต่ละครั้งอันเนื่องมาจากการกิจของนักวิจัยแต่ละคน และสิ้นเปลืองงบประมาณและเวลาในการดำเนินการ ด้วยปัญหาดังกล่าวประกอบกับวิสัยทัศน์มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์นเป็นสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษาทางด้านธุรกิจและผลิตบัณฑิตที่มีลักษณะของความเป็นผู้ประกอบการที่มีความสามารถทางด้านภาษาและเทคโนโลยี และมีคุณธรรมจริยธรรม ตลอดจนจิตสำนึกแห่งความเป็นไทย อีกทั้งมีปณิธานมุ่งมั่นที่จะพัฒนานักศึกษาให้เป็นผู้มีความรู้ มีจิตสำนึกและสมรรถนะของความเป็นผู้ประกอบการที่มีคุณธรรม มีปัญญาเพื่อเป็นคนที่สมบูรณ์ สำนักวิจัยจึงมีแนวคิดในการส่งเสริมวิสัยทัศน์และปณิธานของมหาวิทยาลัยในการชี้พื้นที่ทางคงซึ่งเป็นพื้นที่ในเขตที่ตั้งมหาวิทยาลัย เป็นพื้นที่ในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาธุรกิจเพื่อสังคมร่วมกับวิสาหกิจชุมชนและสำนักงานเกษตรอำเภอหางดง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งงานวิจัยออกเป็น 2 ระยะ ระยะแรกเป็นระยะการคัดกรองธุรกิจเพื่อสังคม และการสร้างความรู้ความเข้าใจธุรกิจเพื่อสังคมให้แก่กลุ่มเป้าหมาย ศึกษาต้นทุนทางสังคมที่เอื้อต่อการพัฒนาธุรกิจเพื่อสังคม ศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการบริหารจัดการธุรกิจของกลุ่มเป้าหมาย ตลอดจนความต้องการและปัญหาในการพัฒนาธุรกิจ เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวไปจัดทำยุทธศาสตร์และแผนงานในการพัฒนาในระยะที่ 2 ในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ครั้งนี้ได้จัดทำขึ้นเพื่อสนับสนุนยุทธศาสตร์ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนเดิมของอำเภอหางดง (ภาคผนวก ก) ในยุทธศาสตร์ที่ 1 การ

เรียนรู้ การวิจัยและพัฒนา ในข้อ 1.4 การส่งเสริมสนับสนุนการวิจัยและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน และยุทธศาสตร์ที่ 2 (2.1) การบริหารจัดการทุนชุมชน ระยะที่สอง เป็นการจัดทำยุทธศาสตร์และแผนงานการพัฒนาธุรกิจเพื่อสังคม และทดลองนำแผนงานบางแผนมาปฏิบัติ

2. คำถามการวิจัย

คำถามการวิจัยหลัก

แนวทางการกำหนดยุทธศาสตร์และแผนงานพัฒนาธุรกิจเพื่อสังคมที่สอดคล้องกับศักยภาพและทุนเดิมของอำเภอหางดงเป็นอย่างไร

คำถามการวิจัย

2.1 ธุรกิจที่ถือว่าเป็นธุรกิจเพื่อสังคมมีกลุ่มไหนบ้าง มีจำนวนเท่าไร สามารถแบ่งเป็นกี่ประเภท และมีปัญหาและความต้องการอย่างไร

2.2 การใช้ทุนทางสังคมในการพัฒนาธุรกิจเพื่อสังคมของกลุ่มธุรกิจชุมชนอำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ในการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนา เป็นอย่างไร

2.3 ศักยภาพการดำเนินกิจการของธุรกิจเพื่อสังคมในรูปแบบของวิสาหกิจชุมชน อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่เป็นอย่างไร

2.4 ยุทธศาสตร์และแผนงานการพัฒนาธุรกิจเพื่อสังคมของอำเภอหางดงเป็นอย่างไร

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

วัตถุประสงค์หลัก

เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์และแผนงานการพัฒนาธุรกิจเพื่อสังคมที่สอดคล้องกับศักยภาพและทุนเดิมของอำเภอหางดง

วัตถุประสงค์รอง

3.1 เพื่อค้นหาธุรกิจเพื่อสังคมในอำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ตลอดจนวิเคราะห์ปัญหา และความต้องการของกลุ่มธุรกิจเพื่อสังคม

3.2 เพื่อศึกษาการใช้ทุนทางสังคมในพื้นที่อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ที่เหมาะสมต่อการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาธุรกิจเพื่อสังคม

3.3 เพื่อศึกษาศักยภาพการดำเนินกิจการของธุรกิจเพื่อสังคมในรูปแบบของวิสาหกิจชุมชน อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

3.4 เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์และแผนงานการพัฒนาธุรกิจเพื่อสังคมของอำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

4. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ผลเชิงวิจัย

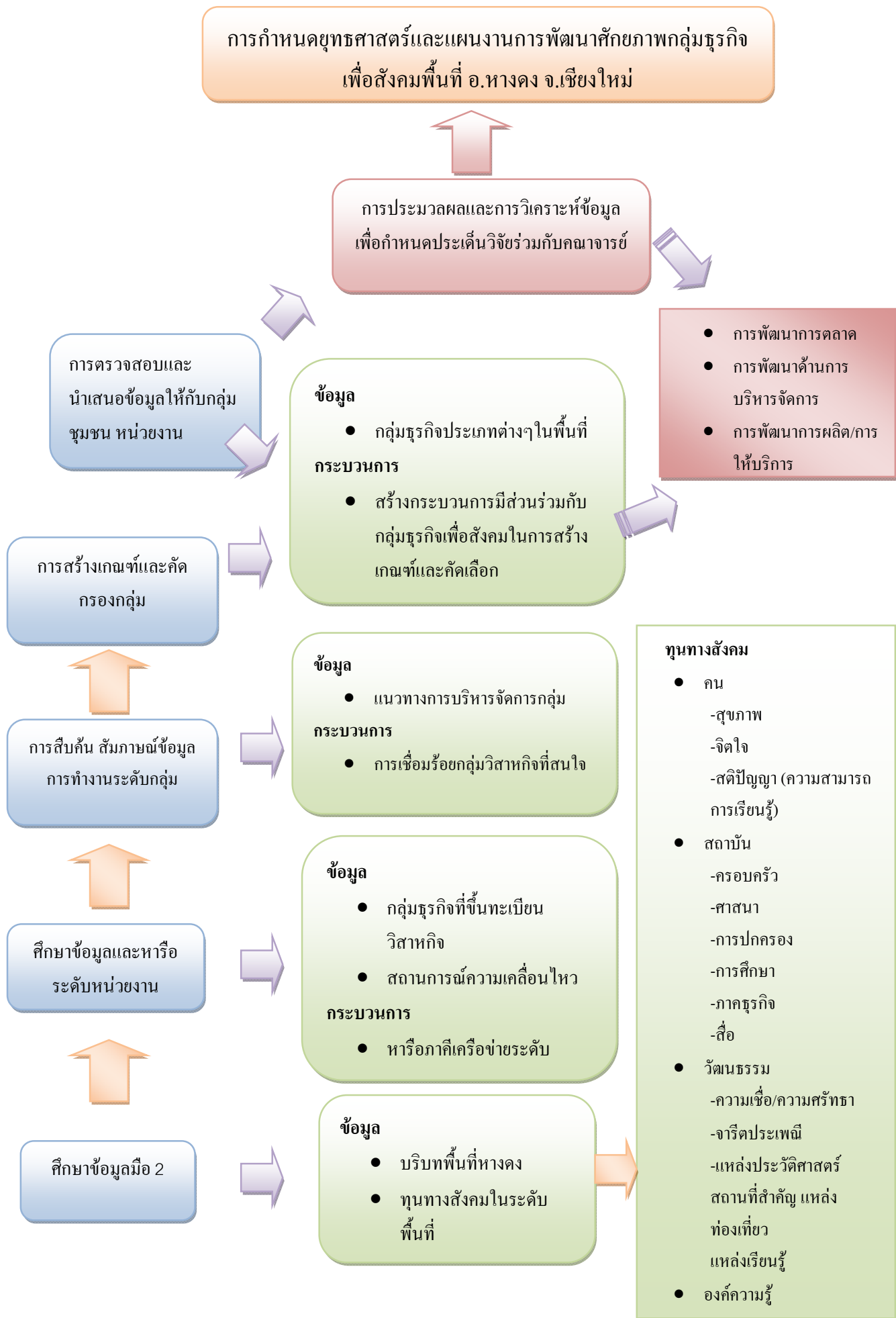
- 1) ได้ฐานข้อมูลของทุนทางสังคมในพื้นที่อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ที่เหมาะสมต่อการพัฒนาศักยภาพธุรกิจเพื่อสังคม
- 2) ได้องค์ความรู้ที่จะนำไปสู่แนวทางการวางยุทธศาสตร์และแผนงานการพัฒนาธุรกิจเพื่อสังคมที่สอดคล้องกับศักยภาพและทุนเดิมของอำเภอหางดง

ผลเชิงพัฒนา

- 1) หน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ได้ทราบปัญหา และความต้องการ และสามารถกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาได้
- 2) กลุ่มเป้าหมายได้ทราบศักยภาพในการดำเนินธุรกิจของตนเอง และเข้าใจทิศทางการพัฒนาตนเอง
- 3) เกิดการพัฒนาทักษะการทำงานในพื้นที่กับคน หน่วยงาน/องค์กร
- 4) มีพื้นที่การทำงานที่เป็นรูปธรรม ที่พร้อมที่จะให้การสนับสนุนงานวิจัยเพื่อการพัฒนาธุรกิจเพื่อสังคมต่อไป
- 5) ได้โจทย์วิจัยเพื่อการพัฒนาศักยภาพธุรกิจเพื่อสังคม

5. กรอบแนวคิดการวิจัย

เมื่อทราบจำนวนประชากรของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอำเภอหางดงแล้ว ได้ทำการสืบค้นตัวแปรทุนทางสังคมที่สอดคล้องกับการพัฒนาศักยภาพธุรกิจเพื่อสังคม โดยศึกษาทั้งตัวแปรคน สถาบัน วัฒนธรรม และองค์ความรู้ จากนั้นศึกษาข้อมูลเบื้องต้นในการบริหารจัดการกลุ่ม ตลอดจนปัญหา และความต้องการในการพัฒนาธุรกิจเพื่อสังคม แล้วจึงมีการคัดกรองตามเกณฑ์ของธุรกิจเพื่อสังคม และเมื่อได้กลุ่มเป้าหมายแล้ว จะได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์และแผนงานการพัฒนาธุรกิจเพื่อสังคมให้สอดคล้องกับศักยภาพ และความต้องการและปัญหาของกลุ่มเป้าหมายนั้น ไม่ว่าจะเป็นในด้านการพัฒนาการตลาด การพัฒนาด้านการบริหารจัดการองค์กร การพัฒนาด้านการผลิต/การให้บริการ และการพัฒนาด้านการเงิน ถึงแม้ว่าธุรกิจเพื่อสังคมจะมีแนวคิดในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมเป็นที่ตั้งมากกว่าการคำนึงถึงผลกำไรก็ตาม แต่ธุรกิจเพื่อสังคมยังจำเป็นที่จะต้องอยู่ได้ด้วยตัวเองอย่างยั่งยืน และสามารถแข่งขันกับธุรกิจกระแสหลักได้ด้วยเช่นกัน

6. นิยามศัพท์

ทุนทางสังคม หมายถึง ทุนที่เกิดจากการรวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำ บนฐานของความไว้วางใจ ความผูกพัน และวัฒนธรรมที่ดีงามของคนในพื้นที่อำเภอหางดง ผ่านระบบสัมพันธ์ในองค์ประกอบหลัก ได้แก่ คน สถาบัน วัฒนธรรม และองค์ความรู้ ซึ่งจะเกิดเป็นพลังในชุมชนและสังคม เพื่อนำมาแก้ไขปัญหา พัฒนา เศรษฐกิจของสังคมหรือชุมชนนั้นๆ และสร้างความเข้มแข็งให้กับสังคมหรือชุมชน

ธุรกิจเพื่อสังคม หมายถึง ธุรกิจที่มีเป้าหมายในการแก้ไขปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อมเป็นที่ตั้ง โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชนหรือสมาชิกในกลุ่มในการร่วมคิดร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหาซึ่งก่อให้เกิดนวัตกรรม ในแบบฉบับของชุมชนเอง เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนกลุ่ม และมีรายได้จากการดำเนินกิจกรรมของตนเอง นำส่งผลกำไรเพื่อตอบแทนผู้มีส่วนได้เสียซึ่งรวมถึงชุมชนและสังคมอย่างเท่าเทียมกัน ในระยะยาวมีโอกาส ขยายผลและพัฒนาเป็นต้นแบบให้แก่ชุมชนสังคมอื่นๆ ได้

กลุ่มระยะเริ่มต้น หมายถึง ธุรกิจเพื่อสังคมที่เพิ่งเริ่มต้น และยังคงมีปัญหา ความต้องการพื้นฐานต่างๆ อีกหลายด้านที่ต้องการความช่วยเหลือ

กลุ่มกำลังพัฒนา หมายถึง ธุรกิจเพื่อสังคมที่ดำเนินการมาได้ในระยะหนึ่งแล้ว แต่ยังมีความ ต้องการความช่วยเหลือในบางส่วน เช่น การขยายขนาดการผลิต การเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่าย ความต้องการ ในการปรับปรุงเทคโนโลยีการผลิต และการปรับปรุงภาพลักษณ์ของสินค้า เป็นต้น

กลุ่มต้นแบบ หมายถึง ธุรกิจเพื่อสังคมที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินการ มีความมั่นคงทางการเงิน และสามารถเป็นต้นแบบให้แก่ชุมชนอื่นๆ ได้

7. แผนการดำเนินงานอย่างละเอียด

ระยะเวลาในการทำวิจัย 8 เดือน

- 7.1 การลงพื้นที่สืบค้นข้อมูลจากข้อมูลมือสอง จากแหล่งข้อมูลต่างๆ
- 7.2 เข้าร่วมการประชุมการขึ้นทะเบียนประจำปีของวิสาหกิจชุมชนอำเภอหางดงกับเกษตรอำเภอหางดงเพื่อทำความรู้จัก ประชาสัมพันธ์โครงการวิจัย และทำตารางเวลานัดหมายการสัมภาษณ์
- 7.3 เวทีสืบค้นทุนทางสังคมในพื้นที่เป้าหมาย
- 7.4 เวทีระดมความคิดร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างเกณฑ์การคัดเลือก และคัดกรองกลุ่มธุรกิจเพื่อสังคมและกลุ่มธุรกิจที่สนใจพัฒนาธุรกิจตนเองให้เป็นธุรกิจเพื่อสังคม
- 7.5 สันทนากลุ่มกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อศึกษาข้อมูลเบื้องต้นและคัดกรองกลุ่มตามเกณฑ์การคัดกรอง ตามประเด็นต่อไปนี้

- 1) ปัญหาและที่มาในการรวมกลุ่ม
- 2) วัตถุประสงค์การรวมกลุ่ม – เพื่อสังคมหรือช่วยเหลือคนกลุ่มหนึ่งให้มีสถานภาพที่ดีขึ้น เพื่อสิ่งแวดล้อม หรือมีแนวคิดก่อตั้งมาจากแนวคิดด้านสิ่งแวดล้อม

- 3) ผลิตภัณฑ์และบริการ
 - 4) การทำการตลาด - มีกลุ่มลูกค้าเป้าหมายชัดเจนและมีความต่อเนื่อง
 - 5) การบริหารจัดการ - หลักการบริหารจัดการ การบริหารองค์การทำโดยกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (การสานประโยชน์ของทุกฝ่าย) มีการดำเนินงานที่มีความยืดหยุ่นที่สามารถปรับเปลี่ยนวิธีการดำเนินงานได้อย่างเหมาะสม มีการจัดการเครือข่าย และความร่วมมือกับภาคส่วนต่างๆ
 - 6) กระบวนการผลิต บริการ มีกำลังการผลิต บริการที่เพียงพอ กระบวนการผลิตที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสังคม และสิ่งแวดล้อม
 - 7) การเงินและการบัญชี – จัดทำเอกสารรายงานทางการเงินและการบัญชี มีกำไรเพียงพอที่จะใช้ในการดำเนินงานและการลงทุนเพิ่มในอนาคต
 - 8) มีหลักการใช้เศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินกิจการของกลุ่ม
 - 9) มีนวัตกรรมหรือความรู้เป็นตัวขับเคลื่อนธุรกิจ
 - 10) ผลกระทบ- ขอบเขตของผลกระทบกับกลุ่มสมาชิก ชุมชน จังหวัด ภูมิภาค ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ (ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ และจัดสรรผลประโยชน์ให้กับผู้มีส่วนได้เสียอย่างเท่าเทียมกัน) ผลกระทบทางด้านสังคม (เช่น สร้างงาน สร้างอาชีพ ลดภัยสังคม ลดความไม่เท่าเทียมกัน ลดพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ และส่งเสริมการทำมาหากินในชุมชน สังคม) ผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม (ลดปัญหา และปรับปรุงสิ่งแวดล้อมต่างๆ)
 - 11) มุ่งเน้นการดำเนินงานได้อย่างยั่งยืนในอนาคต
 - 12) ปัญหาอุปสรรคและความต้องการความช่วยเหลือของกลุ่มในด้านต่างๆ เป็นต้น
- 7.6 ทีมนักวิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มมาช่วยกันวิเคราะห์และคัดกรองกลุ่มเป้าหมายร่วมกัน รวมถึงการวิเคราะห์โครงสร้างของธุรกิจ (กลุ่มเริ่มต้น กำลังพัฒนา หรือต้นแบบ)
- 7.7 การจัดเวทีคืนข้อมูล ตลอดจนวิเคราะห์ต้นทุนทางสังคม และศักยภาพการพัฒนาธุรกิจเพื่อสังคม เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์และแผนงานการวิจัยเพื่อพัฒนาธุรกิจเพื่อสังคมร่วมกัน
- 7.8 ทีมนักวิจัยถอดความรู้ในประเด็นต่างๆที่ได้จากกระบวนการทำวิจัยร่วมกัน ได้แก่ การคัดเลือกกลุ่ม เกิดองค์ความรู้ในการพิจารณาลักษณะกลุ่ม

บทที่ 3

กระบวนการวิจัย

1. ลักษณะงานวิจัย

การดำเนินงานวิจัยเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ที่ใช้วิธีการทั้งการสำรวจ สัมภาษณ์เชิงลึก สัมภาษณ์แบบกลุ่ม เพื่อสืบค้นทุนทางสังคมและค้นหากลุ่มเป้าหมายที่มีคุณลักษณะการดำเนินงานที่เข้าข่ายธุรกิจเพื่อสังคม

2. กระบวนการทำงานรายการกิจกรรม

2.1 กิจกรรมการเข้าร่วมการประชุมการขึ้นทะเบียนประจำปีของวิสาหกิจอำเภอหาดง

วันที่ 12-13 มกราคม 2555 ณ ที่ว่าการเกษตรอำเภอหาดง

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม: ผู้วิจัย 5 ท่าน นักวิชาการเกษตรอำเภอหาดง และกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

เป้าหมายของกิจกรรม: 1. เพื่อประชาสัมพันธ์โครงการวิจัย และชักชวนผู้ที่สนใจเข้าร่วมโครงการ
2. เพื่อทราบรายชื่อผู้ที่ขึ้นทะเบียนวิสาหกิจชุมชนในปี พ.ศ. 2555 และทำการติดต่อกับกลุ่มเป้าหมายที่สนใจ

ผลการดำเนินงาน: ได้ทำการประชาสัมพันธ์ตามเป้าหมายและได้ผู้ที่สนใจเข้าร่วมโครงการบางกลุ่ม

บทเรียน:

สิ่งที่ได้เรียนรู้: การทำงานเป็นทีมสามารถช่วยเหลือกันได้โดยวันที่กำหนดการขึ้นทะเบียน เป็นวันที่หัวหน้าโครงการวิจัยและทีมวิจัยบางท่านต้องไปเข้าร่วมประชุมสัมมนาต่างจังหวัดในวันที่ 12 นักวิจัยที่เหลืออีก 2 ท่านก็ทำหน้าที่สับเปลี่ยนกันไปครึ่งเช้า และครึ่งบ่าย และในวันที่ 13 หัวหน้าโครงการและทีมที่เหลือก็สามารถมาลงพื้นที่ได้

ข้อค้นพบ: กลุ่มวิสาหกิจบางกลุ่มมีความสนใจอยากให้นักวิจัยเข้าไปช่วยในหลายๆด้าน

ปัญหา อุปสรรค: การเตรียมความพร้อมของนักวิจัย เนื่องจากต้องรีบไปจึงขาดการเตรียมความพร้อมเรื่องสื่อต่างๆในการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธุรกิจเพื่อสังคมให้มากขึ้น

แนวทางแก้ไข: มีการเตรียมพร้อมในครั้งต่อไปที่จะพบกับกลุ่มเป้าหมาย

2.2 กิจกรรมการสืบค้นทางสังคม

การบันทึกกิจกรรม

กิจกรรม : การศึกษาทุนทางสังคมและค้นหาทุนทางสังคมตำบลบ้านแหวน (วันที่ 7 สิงหาคม 2555/ หมู่ 8 บ้านคันเหือด ต.บ้านแหวน อ.หางดง จ.เชียงใหม่)

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม : นักวิจัย 8 ท่าน อ.กาญจนา อ.จุมพิต อ.นิทัศน์ อ.ฐานันดร อ.จิณห์นิภา อ.วิรัชดา อ.น้ำฝน อ.สิระ อ.เกียรติสุตา / ตัวแทนชุมชนบ้านแหวน 8 หมู่บ้าน

เป้าหมายของกิจกรรม : เพื่อค้นหาทุนทางสังคม

ผลการดำเนินงาน : ได้มีการนัดประชุมเชิงปฏิบัติการการสืบค้นทางสังคม ที่ศูนย์การเรียนรู้หมู่ 8 บ้านคันเหือด ซึ่งได้รับความร่วมมือพอสมควร โดยได้เริ่มการแนะนำโครงการวิจัยอีกครั้งหลังจากวันเสาร์ที่ 4 สิงหาคม ได้มาเปิดตัวโครงการอย่างไม่เป็นทางการกับกลุ่ม จากนั้นได้แบ่งกลุ่มนักวิจัยกับตัวแทนหมู่บ้านซึ่งจำนวนหมู่บ้านที่สามารถอยู่ร่วมได้เท่ากับจำนวนนักวิจัย 8 คนพอดี ทางทีมวิจัยได้ให้ตัวแทนหมู่บ้านเล่าเรื่องตามประเด็นการสัมภาษณ์ (ได้ไปฝากจดหมายเชิญ ตัวโครงการวิจัย และ แบบสัมภาษณ์ให้ชุมชนได้ศึกษา และเตรียมข้อมูลล่วงหน้าแล้ว) ผู้วิจัยได้จดบันทึกในลักษณะของผังความคิดลงในกระดาษรูป จากนั้นมีการนำเสนอเป็นการคืนข้อมูลให้กับชุมชนด้วย

บทเรียน : สิ่งที่ได้เรียนรู้/ข้อค้นพบ

1. เห็นถึงความสำคัญของชุมชน มุ่งมั่น เอื้ออาทรกันในชุมชน
2. เห็นถึงความเป็นชุมชนชนบทที่ยังคงวิถีปฏิบัติ ขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิม ในสิ่งแวดล้อมที่กำลังเป็นเมือง
3. เห็นจิตสาธารณะของผู้นำทางธรรมชาติ (ลุงชม และคณะกรรมการ)
4. เห็นความช่วยเหลือของเกษตรอำเภอ และกศน ที่มีต่อชุมชน

ปัญหา อุปสรรค

เนื่องจากได้ใช้เวทีต่อจากเกษตรอำเภอในช่วงเช้า ทำให้ช่วงบ่ายบางท่านกลับบ้านไป ในขณะที่คนที่อยู่ก็เกิดอาการล้าเพราะอยู่ถึง 5.30 น โดยธรรมชาติคนแต่ละคนก็จะไม่นั่งทั้งวัน (ถึงแม้จะมี เบรก กับอาหารเย็น)บางคนที่ติดธุระก็ไม่สามารถมาเข้าร่วมได้ทำให้ทีมวิจัยต้องไปเก็บนอกรอบและการนัดหมายค่อนข้างลำบาก เนื่องจากเวลาว่างไม่ตรงกัน ผู้เข้าร่วม work shop บางส่วนอาจจะยังไม่เข้าใจว่าทำไปแล้วจะได้อะไรกับโครงการวิจัย

การบันทึกกิจกรรม

กิจกรรม : การศึกษาทุนทางสังคมตำบลหนองแก้ว (วันที่ 21 สิงหาคม 2555/ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 3 ต.หนองแก้ว อ.หางดง จ.เชียงใหม่)

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม : นักวิจัย 8 ท่าน อ.กาญจนา อ.จุมพิต อ.นิทัศน์ อ.ฐานันดร อ.จิณห์นิภา อ.วิรัชดา อ.น้ำฝน อ.เกียรติศุตา / ผู้ใหญ่บ้าน 9 หมู่บ้าน

เป้าหมายของกิจกรรม : เพื่อสืบค้นทุนทางสังคม

ผลการดำเนินงาน : ได้มีการโทรศัพท์ติดต่อเข้าร่วมประชุมเพื่อหลวง กับทางกำนัน โดยเป็นการแทรกวาระเบื้องต้นดูเหมือนจะได้รับการต้อนรับดี แต่ทางทีมวิจัยจะต้องสื่อสารให้ทางกำนันได้ทราบว่าการวิจัยนี้ต้องการอะไร และชุมชนจะได้อะไร ซึ่งทีมวิจัยได้ใช้วิธีการแบ่งนักวิจัยประกบในการสืบค้นทุนทางสังคมกับผู้ใหญ่บ้านแต่ละบ้าน ซึ่งต้องใช้เวลารวดเร็วเพื่อให้ได้ข้อมูล เนื่องจากทางกำนันจะต้องรีบประชุมต่อ สุดท้ายได้ข้อมูลจากทุกหมู่บ้านแล้วจึงลากลับ

บทเรียน : สิ่งที่ได้เรียนรู้/ข้อค้นพบ

1. ควรอ่านคนให้ดูว่าเขาต้องการอะไร และควรมีเทคนิคการสื่อสารให้เข้าใจได้ชัดเจน
2. ชุมชนขาดความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน
3. ผู้นำชุมชนสามารถเป็นแกนนำในการดำเนินงานด้านต่างๆ ได้

ปัญหา อุปสรรค

ผู้นำมีความคิดว่าจะต้องได้รับงบประมาณสนับสนุน รวมทั้งมีความคิดในแง่ลบกับการทำวิจัย โดยเฉพาะการวิจัยปริญญโท

การบันทึกกิจกรรม

กิจกรรม : การสัมภาษณ์ทุนทางสังคมตำบลน้ำแพร่ ณ. เทศบาลตำบลน้ำแพร่

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม : คณะผู้วิจัย 9 ท่าน กำนันตำบลน้ำแพร่ และผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้าน

เป้าหมายของกิจกรรม : เพื่อแนะนำโครงการวิจัย และสืบค้นทุนทางสังคม

ผลการดำเนินงาน : ได้รับความร่วมมืออย่างดีจากกำนันตำบลน้ำแพร่ให้มาแนะนำโครงการวิจัยและสืบค้นทุนทางสังคมโดยเป็นลักษณะแทรกวาระการประชุม และผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านทุกคนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี หลังจากเสร็จกิจกรรมคณะผู้วิจัยได้มีการประชุมกันเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลที่ได้จากการสืบค้นในแต่ละหมู่ และได้หารือถึงการรวมกลุ่มที่คาดว่าจะเป็กลุ่มเป้าหมายเพื่อดำเนินการสัมภาษณ์ข้อมูลเบื้องต้นในการดำเนินกิจการต่อไป

บทเรียน : สิ่งที่ได้เรียนรู้/ข้อค้นพบ การอาศัยโอกาสในการประชุมประจำเดือนของหน่วยงานราชการทำให้สามารถเก็บข้อมูลได้ง่ายและครบ

ปัญหา อุปสรรค : เนื่องจากการดำเนินการดำเนินการแพร่กระจายนั้น อาจทำให้ไปเบียดบังเวลาของวาระปกติได้

การบันทึกกิจกรรม

กิจกรรม : การสืบค้นทุนทางสังคมองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ท่าช้าง (ตำบลหางดง)

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม : คณะผู้วิจัย 6 ท่าน อ.กาญจนา อ.จุมพิต อ.เกียรติสุดา อ.ฐานันดร อ.นิทัศน์ อ.จิณห์นิภา และ ชรบ.หมู่บ้าน 9 หมู่บ้าน

เป้าหมายของกิจกรรม : เพื่อแนะนำโครงการวิจัย และสืบค้นทุนทางสังคม

ผลการดำเนินงาน : ได้ทำการประสานกับผู้ร่วมประชุม ชรบ. แบบปัจจุบันทันด่วนซึ่งก็ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี โดยการขอให้เสร็จวาระการประชุมก่อน ซึ่งทุกคนเป็นตัวแทนของแต่ละหมู่บ้านจึงสามารถช่วยกันให้ข้อมูลได้ และหมู่บ้านใกล้เคียงก็เพิ่มเติมข้อมูลให้กันได้ โดยผู้วิจัยเปลี่ยนวิธีการเก็บข้อมูลโดยให้มีผู้ถามคำถามนำ และให้ทุกหมู่บ้านช่วยกันตอบ แทนการสัมภาษณ์เดี่ยว ทั้งนี้อบต.แม่ท่าช้าง และเทศบาลตำบลหางดงมีการแบ่งเขตการปกครองซึ่งบางหมู่บ้านอยู่ในเขตการปกครองของเทศบาลหางดง ดังนั้นจึงมีการบอกต่อข้อมูลให้แทนส่วนหนึ่ง ทั้งนี้ผู้ที่มาประชุม ชรบ. บางท่านเป็นสมาชิก อบต. และเป็นผู้ที่ให้ข้อมูลได้ดีและเป็นผู้จัดตั้งการรวมกลุ่มเพื่อสิ่งแวดล้อมขยะแลกน้ำยา

บทเรียน : สิ่งที่ได้เรียนรู้/ข้อค้นพบ การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าอาจจะไม่ได้ข้อมูลอย่างเป็นทางการจากผู้นำทางโครงสร้าง (ผู้ใหญ่บ้าน) แต่การได้ข้อมูลอีกมุมหนึ่งของสมาชิกในชุมชนในฐานะคนในพื้นที่ ก็สามารถให้ข้อมูลได้เช่นกัน

ปัญหา อุปสรรค : เดิมทีคณะนักวิจัยได้ติดต่อกำนันแม่ท่าช้างไว้ซึ่งได้นัดหมายกันในเวลา 19:00 น. แต่เมื่อถึงเวลานัดหมายพบว่ากำนันยังติดธุระอยู่ทำงานศพซึ่งทำให้ไม่สามารถมาได้ตามเวลานัดดังกล่าว โดยได้เลื่อนเวลาออกไปอีกหนึ่งชั่วโมงครึ่ง ถึงจะติดต่อให้เปลี่ยนสถานที่จาก อบต.แม่ท่าช้าง เป็นที่บ้านกำนันแทน ทั้งนี้นักวิจัยได้ทำการสัมภาษณ์กับชรบ.ที่มาประชุมที่อบต.แล้ว

จากการสรุปบทเรียนการสืบค้นทุนทางสังคมใน 4 ตำบล ตำบลข้างต้นพบว่า คณะผู้วิจัยจะต้องใช้ระยะเวลาในการสืบค้นค่อนข้างมาก เนื่องจากได้ทำการสืบค้นทุกหมู่บ้าน จึงทำให้ต้องเปลี่ยนกลยุทธ์ในการทำงาน โดยการสืบค้นทุนทางสังคมเฉพาะในหมู่บ้านของกลุ่มที่คาดว่าจะเป็กลุ่มเป้าหมายเท่านั้นซึ่งใช้วิธีการสอบถามจากเทศบาล หรือองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน แล้วจึงลงไปสืบค้นทุนทางสังคม และสัมภาษณ์ข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มนั้นๆ ไปพร้อมๆกัน ดังนั้นกิจกรรมดังต่อไปนี้

2.3 กิจกรรมการสร้างเกณฑ์การคัดเลือกและคัดกรองกลุ่มธุรกิจเพื่อสังคม

การบันทึกกิจกรรม

กิจกรรม : กิจกรรมการสร้างเกณฑ์การคัดเลือกและคัดกรองกลุ่มธุรกิจเพื่อสังคม (วันอังคาร ที่ 3 กันยายน 2555 ณ ที่ทำการเกษตรอำเภอหางดง)

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม : มีทีมวิจัย 3 ท่าน และนักวิชาการเกษตรอำเภอหางดง

เป้าหมายของกิจกรรม : เพื่อปรึกษาการสร้างเกณฑ์การคัดเลือกและคัดกรองกลุ่มธุรกิจเพื่อสังคม

ผลการดำเนินงาน : ได้มีการพูดคุยร่วมกันระหว่างนักวิชาการการเกษตรหางดง ซึ่งได้ให้เกณฑ์การวัด

ประเมินผลวิสาหกิจชุมชนฉบับปรับปรุงปี 2555 ที่ได้จากจังหวัดมาเป็นแนวทาง โดยทาง

ทีมนักวิจัยได้พัฒนาเกณฑ์ตามคุณลักษณะของธุรกิจเพื่อสังคม และเกณฑ์การวัดผล

วิสาหกิจชุมชนดังกล่าว โดยจะวัดถึงวัตถุประสงค์โครงการที่สอดคล้องกับคุณลักษณะของ

ธุรกิจเพื่อสังคม คือ สามารถดำเนินธุรกิจให้มีรายได้ได้ มีเป้าหมายเพื่อแก้ไขปัญหา

สังคม และ/หรือสิ่งแวดล้อม การผลิต/การให้บริการ การบริหารจัดการ การตลาด การเงิน

และ การวัดผลกระทบ

บทเรียน : ได้เรียนรู้วิธีการจัดทำเกณฑ์การคัดกรอง

ปัญหา อุปสรรค: -

2.4 กิจกรรมการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นแนวทางการบริหารจัดการกลุ่ม

การบันทึกกิจกรรม

กิจกรรม: การศึกษาทุนทางสังคมและข้อมูลเบื้องต้นกองทุนข้าวสาร (วันที่ 5 กันยายน 2555/ หมู่ 5 ต.หนองควาย จ.เชียงใหม่)

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม: นักวิจัย 5 ท่าน อ.กาญจนา อ.จุมพิต อ.นิทัศน์ อ.ฐานันดร อ.จิณห์นิภา / ประธานกองทุนข้าวสาร

เป้าหมายของกิจกรรม: เพื่อสัมภาษณ์ทุนทางสังคมและข้อมูลเบื้องต้นของธุรกิจกองทุนข้าวสาร

ผลการดำเนินงาน: ได้มีการนัดสัมภาษณ์ประธานกลุ่มวิสาหกิจ ซึ่งก็ได้รับการต้อนรับและเต็มใจในการให้ข้อมูลเป็นอย่างดีและได้มีการบันทึกภาพสมุดรายงานบัญชีของกลุ่มด้วย

บทเรียน : สิ่งที่ได้เรียนรู้/ข้อค้นพบ

1. ถึงแม้ชุมชนส่วนใหญ่จะรับจ้างถึง 70 เปอร์เซนต์ แต่ก็ยังมีความสามัคคี มีความไว้วางใจกัน โดยดำเนินการกองทุนมาได้ 5 ปีแล้ว และมีเงินกองทุนกว่า 5 แสนบาท
2. นวัตกรรมการจัดการที่คิดค้นขึ้นมาเองโดยตอบโจทย์ความต้องการพื้นฐาน และสามารถเป็นต้นแบบให้กับหมู่บ้านอื่นๆ ได้
3. ผู้นำเป็นผู้นำที่ดี และมีทีมสมาชิกที่เข้มแข็ง มีจิตสาธารณะ และมีการคิดโครงการอื่นๆ ขึ้นมาอีกโดยยึดหลักความต้องการพื้นฐาน

ปัญหา อุปสรรค : ในตอนหัวค่ำของวันที่สัมภาษณ์ มีการประชุมกลุ่มออมทรัพย์ กองทุนข้าวสาร กลุ่มผู้เลี้ยงวัว แต่นักวิจัยไม่สะดวกในการเข้าร่วมสังเกตการณ์ในวันนั้น

การบันทึกภารกิจกรรม

กิจกรรม: การสืบค้นทุนทางสังคมและการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มออมทรัพย์บ้านไร่ทองจิง (วันที่ 7 และ 10 กันยายน 2555/ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 3 บ้านไร่ทองจิง ต.หนองควาย จ.เชียงใหม่)

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม: นักวิจัย 5 ท่าน อ.กาญจนา อ.วิรัชดา อ.จินนีย์ภา อ.จุมพิต อ.นิทัศน์ / พ่อหลวงสมศักดิ์ และ แม่หลวงสุพรรณ สมาชิกออมทรัพย์ ธุรกิจรวมซื้อ

เป้าหมายของกิจกรรม: เพื่อสืบค้นทุนทางสังคม และสัมภาษณ์ข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มออมทรัพย์ และธุรกิจรวมซื้อ

ผลการดำเนินงาน: ได้มีการสืบค้นทุนทางสังคมกับพ่อหลวงสมศักดิ์ในวันศุกร์ที่ 7 กันยายน และได้มีการนัดสัมภาษณ์แม่หลวง (สุพรรณ) ในวันที่ 10 กันยายน ซึ่งเป็นประธานและผู้จัดตั้งธุรกิจรวมซื้อซึ่งก็ได้รับการต้อนรับและเต็มใจในการให้ข้อมูลเป็นอย่างดี และทางทีมวิจัยได้มีโอกาสไปเยี่ยมชมศูนย์สุขภาพชุมชนไปอุดหนุนภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยการนวดและอบสมุนไพร จากนั้นจึงมาเยี่ยมชมบรรยากาศการประชุมประจำเดือนของกลุ่มออมทรัพย์ ชำระเงินกู้ การสั่งซื้อสินค้าในเดือนถัดไป และได้พูดคุยกับลูกสมาชิกที่มาประชุม ประมาณ 2 ทุ่มครึ่งจึงลากลับ

บทเรียน: สิ่งที่ได้เรียนรู้/ข้อค้นพบ

1. นวัตกรรมการบริหารจัดการรูปแบบธุรกิจใหม่ รูปแบบในการดำเนินธุรกิจแบบใหม่ที่ชุมชนสามารถเป็นเจ้าของด้วยตนเองพึ่งตนเองได้โดยไม่ต้องอาศัยหน่วยงานราชการซึ่งมีเงื่อนไขในความช่วยเหลือมาก หรือเอาสิ่งภายนอก (กิจกรรม) ที่ไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตหรือความต้องการของชุมชนมาให้

2. ภาวะผู้นำ รู้ลึกได้ถึงภาวะผู้นำของแม่หลวง และ พ่อหลวงที่มีความมุ่งมั่นไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคปัญหา มีความเสียสละเพื่อชุมชนอย่างแท้จริง เป็นที่พึ่งของชุมชน เป็นผู้มีวิสัยทัศน์ มีวิสัยทัศน์ที่ดีมีเหตุผล มีการบูรณาการเชื่อมโยงโครงการต่างๆ ให้เอื้อต่อกัน เกื้อกูลกัน เป็นผู้นำที่ดีเป็นต้นแบบ และเป็นแบบอย่างที่ดี สร้างภูมิคุ้มกันให้กับชุมชน โดยเน้นย้ำให้ลูกบ้านให้มีวินัยในตนเองมีความคิดที่มีพลัง(มองโลกในแง่ดี)

3. ความเข้มแข็งของชุมชน ชุมชนเป็นผู้กำหนดเงื่อนไข กลไก และกฎเกณฑ์ร่วมกัน มีการปรับเปลี่ยนเกณฑ์ทุกปีให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของชุมชน

การบันทึกกิจกรรม

กิจกรรม: การศึกษาทุนทางสังคมและข้อมูลเบื้องต้นวิสาหกิจเครื่องปั้นดินเผาเมืองทุ่ง (วันที่ 12 กันยายน 2555/ หมู่ 7 ต.หนองควาย จ.เชียงใหม่)

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม: นักวิจัย 3 ท่าน อ.กาญจนา อ.จุมพิต อ.นิทัศน์ / แม่หลวงอารุณ และ อ้ายดิง ประธานวิสาหกิจชุมชนเครื่องปั้นดินเผาเมืองทุ่ง

เป้าหมายของกิจกรรม: เพื่อสัมภาษณ์ทุนทางสังคมและข้อมูลเบื้องต้นของธุรกิจเครื่องปั้นดินเผา

ผลการดำเนินงาน: ได้มีการนัดสัมภาษณ์แม่หลวง และประธานกลุ่มวิสาหกิจ ซึ่งก็ได้รับการต้อนรับและเต็มใจในการให้ข้อมูลเป็นอย่างดีและทางทีมวิจัยได้ไปเยี่ยมชมบรรยากาศในหมู่บ้าน พบเห็นการผลิตน้ำต้นพูดคุยกับผู้เฒ่าผู้แก่ และเยี่ยมชมร้านค้าในหมู่บ้าน และหน้าหมู่บ้าน

บทเรียน: สิ่งที่ได้เรียนรู้/ข้อค้นพบ

1. รูปแบบการผลิตได้เปลี่ยนไปตามวิถีชีวิตจากเดิมที่ผลิตเพื่อไว้ใช้ในครัวเรือน ไว้ไปวัด (ภาชนะแทนถังสังฆทาน) เป็นไปเพื่อการตกแต่ง หรือเป็นภาชนะใส่น้ำขาย
2. ขาดการให้ความสำคัญกับงานฝีมือมากกว่าการใช้เครื่องจักร ไม่มีการเก็บรักษาของเก่าไว้ ในอนาคตการทำมืออาจไม่คุ้มกับค่าครองชีพ และอาจสูญหายไป ไม่มีการสืบทอด
3. การรวมกลุ่มกันมักเน้นเรื่องผลประโยชน์ทางการเงินเป็นหลัก เช่น การลดต้นทุนวัตถุดิบ การเพิ่มปริมาณการขาย อำนาจการต่อรองกับคนกลาง
4. มีการผูกขาดการขายจากลูกค้าเดิม
5. มีการใช้วัตถุดิบทดแทนเพื่อลดต้นทุน เช่น น้ำมัน โซล่า/ แก๊ส แทนน้ำมันมะพร้าว และน้ำมันหมู เพื่อให้เกิดความมั่นใจ
6. ยังมีการรักษาอัตลักษณ์ของตนเอง โดยการขัดสีแดงธรรมชาติ
7. ผู้นำมีแนวคิดที่ดี สร้างสรรค์ ไม่ย่อท้อต่อคำสบประมาทของชาวบ้าน(อารมณ์ศิลปิน) ความเป็นผู้นำ (บอกลูกบ้านไม่ต้องยอมต่อการกดราคารของพ่อค้าคนกลาง)

การบันทึกกิจกรรม

กิจกรรม : การศึกษาทุนทางสังคมและข้อมูลเชิงลึกของหมู่ 4 บ้านทรายมูล(ใต้) ต.หางดง

วันพุธที่ 18 ตุลาคม 2555 เวลา 13.00 น.เป็นต้นไป ที่ร้านค้าชุมชนของหมู่บ้าน

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม :

1. ประธานร้านค้าชุมชนบ้านทรายมูล (ร้อยเอกสุเทพ ปัญญา)
2. ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 4 บ้านทรายมูล(ใต้) (นายเกรียงศักดิ์ จันทรัตน์)
3. สมาชิกร้านค้าชุมชน จำนวน 10 คน
4. ทีมผู้วิจัย 2 คน (กาญจนา สมมิตร และ จุมพิต ศรีวัฒนพงศ์)

เป้าหมายของกิจกรรม : เพื่อสอบถามข้อมูลทุนทางสังคมและข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับการทำร้านค้าชุมชนของชุมชนบ้านทรายมูล เพื่อพิจารณาความเป็นลักษณะของธุรกิจเพื่อสังคมหรือไม่

ผลการดำเนินงาน :

1. ชุมชนบ้านทรายมูลมีการรวมกลุ่มของคนในชุมชนในการทำ “ร้านค้าชุมชน” มาตั้งแต่ปี 2551 โดยความเห็นชอบของคนในชุมชน เพื่อเป็นการช่วยเหลือคนในชุมชนในเรื่องของรายได้ และต้องการให้ชุมชนได้ใช้ของดี ราคาถูก
2. ร้านค้าชุมชนนี้จะจำหน่ายสินค้าให้กับสมาชิก โดยมีการบวกกำไรเข้าไปนิดหน่อย ซึ่งกำไรที่ได้จะแบ่งปันส่วนและเป็นเงินกู้ให้กับลูกสมาชิก
3. สมาชิกจะจัดซื้อหุ้นได้คนละไม่เกิน 30 หุ้น ในราคาหุ้นละ 10 บาท
4. สมาชิกสามารถผ่อนสินค้าให้กับร้านค้าชุมชนได้ 12 งวด โดยคิดกำไรร้อยละ 1 บาท/เดือน ในวงเงินของสินค้าไม่เกิน 20,000 บาท ซึ่งถ้าหากสินค้าเกินวงเงินดังกล่าว สมาชิกจะจ่ายส่วนต่างเอง
5. การปันผลคิดจากกำไร 100 เปอร์เซ็นต์ โดยปันผลสมาชิก 50 เปอร์เซ็นต์ ค่าตอบแทนกรรมการ 30 เปอร์เซ็นต์ และเข้าร้านค้าอีก 20 เปอร์เซ็นต์

บทเรียน : สิ่งที่ได้เรียนรู้/ข้อค้นพบ

1. ชุมชนบ้านทรายมูลมีความเข้มแข็งของคนในชุมชนมาก เพราะกิจกรรมต่างๆ ที่จัดภายในชุมชนจะได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนทั้งบ้าน วัด โรงเรียน
2. ชุมชนบ้านทรายมูลมี “ไข่ไก่โอเคอิน” เป็นสินค้าที่ทำรายได้และมีชื่อเสียง
3. สมาชิกมีการรวมกลุ่มกันทำสินค้ามากมาย อาทิ ทำเซรามิค ทำหมอนเย็บ ทำขนมอบ เป็นต้น

ปัญหา อุปสรรค : สมาชิกในกลุ่มมีเวลาว่างไม่ตรงกัน จึงไปลงพื้นที่ได้เพียงแค่ 2 คน

การบันทึกรายกิจกรรม

กิจกรรม : การศึกษาทุนทางสังคมและข้อมูลเชิงลึกของบ้านดงน้อย หมู่ 9 ต.หางดง วันอาทิตย์ที่ 5

พฤศจิกายน 2555 เวลา 18.00 น. – 19.30 น. ณ วัดหางดง

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม :

1. รองประธานโครงการเศษใบไม้แลกน้ำยา (นายจ่านง วงศ์คำเรือง)
2. ผู้วิจัย 1 คน (อ.จุมพิต ศรีวัฒนพงศ์)

เป้าหมายของกิจกรรม : 1. เพื่อสอบถามข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับโครงการเศษใบไม้แลกน้ำยา
2. เพื่อพิจารณาความเป็นลักษณะธุรกิจเพื่อสังคมหรือไม่

ผลการดำเนินงาน :

1. การรวมกลุ่มทำโครงการนี้เพื่อต้องการลดปัญหาเศษใบไม้ในชุมชน และช่วยลดมลพิษทางอากาศ อันเกิดจากการเผาเศษใบไม้
2. ชุมชนมีการรวมกลุ่มทำโครงการนี้มาตั้งแต่ปี 2553 โดยในตอนแรก
3. ชาวบ้านจะนำใบไม้จำนวน 5 กระสอบเพื่อนำมาแลกกับน้ำยาซักผ้าหรือน้ำยาล้างจานก็ได้ 1 ขวด แต่หากต้องการจะแลกปุ๋ยต้องแจ้งล่วงหน้า และอาจใช้เวลารอ เพราะการทำปุ๋ยนั้นใช้เวลา
4. งบประมาณที่ใช้ทำน้ำยานั้นมาจากการรับซื้อของเก่าจากชาวบ้าน เช่น ขวดพลาสติก กระดาษ กระจก เป็นต้น ถ้าชาวบ้านทำการแยกขยะให้ด้วยก็จะได้รับราคาเพิ่ม แต่ถ้าให้คณะกรรมการคัดแยกเองก็จะได้รับราคาปกติ
5. ปัจจุบันโครงการนี้มีทุนหมุนเวียน 5,000 บาท และในปี 2555 ทางจังหวัดให้งบประมาณสนับสนุนอีก 5,000 บาท
6. ใช้การประชาสัมพันธ์ผ่านเสียงตามสายของหมู่บ้านว่าในการประชาสัมพันธ์โครงการว่าจะมีการรับแลกทุกอาทิตย์แรกของต้นเดือน/เดือน

บทเรียน : สิ่งที่ได้เรียนรู้/ข้อค้นพบ

1. การทำโครงการนี้ชุมชนหมู่ 9 จะมีการแบ่งเขตความรับผิดชอบออกเป็น 7 เขตด้วยกัน ซึ่งในแต่ละเขตจะมีหัวหน้ารับผิดชอบ แต่ทว่าเขต 7 ซึ่งเป็นเขตวัดนั้น จะช่วยกันดูแล
2. ทางชุมชนเองมีความต้องการอยากได้เครื่องโม่ใบไม้ เพราะทั้งตำบลมีเพียง 1 เครื่อง และไม่ได้อยู่ที่หมู่บ้าน ทำให้ไม่สะดวกในการใช้ เนื่องจากมีคนไปใช้กันเป็นจำนวนมาก

ปัญหาอุปสรรค : เวลาของนักวิจัยกับผู้นำกลุ่มที่ไม่ตรงกัน ทำให้ต้องไปสัมภาษณ์ในช่วงเย็น

การบันทึกรายกิจกรรม

กิจกรรม : การศึกษาทุนทางสังคมและข้อมูลเชิงลึกในการบริหารจัดการกลุ่ม ของหมู่ 8 บ้านต้นเหือด ตำบลบ้านแหวน อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ วันเสาร์ที่ 10 พฤศจิกายน 2555 เวลา 09.00 น. – 12.00 น.
ณ ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม :

1. นายชม บุญเมือง ประธานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มปุ๋ยอินทรีย์หมอดินตำบลบ้านแหวน

2. นายประเมื่อด ทองคำ เจริญชัย /ประธานกลุ่มเกษตรอินทรีย์ตำบลบ้านแหวน
3. อาจารย์เกียรติสุดา บุญส่ง ทิมวิชัย
4. อาจารย์จุมพิต ศรีวัฒนพงศ์ ทิมวิชัย
5. อาจารย์สิระ สมนาม ทิมวิชัย

เป้าหมายของกิจกรรม :

1. เพื่อสอบถามข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับกลุ่มเกษตรอินทรีย์ และกลุ่มปฏินทรีย์หมอดิน ตำบลบ้านแหวน
2. เพื่อพิจารณาความเป็นลักษณะธุรกิจเพื่อสังคมหรือไม่

ผลการดำเนินงาน :

1. กลุ่มปฏินทรีย์หมอดินตำบลบ้านแหวนเดิมที่มีชื่อว่า “กลุ่มผลิตปฏินทรีย์ชีวภาพหมูที่ 4 ตำบลบ้านแหวน” โดยมีนายประเมื่อด ทองคำเป็นประธาน ซึ่งวัตถุประสงค์หลักคือต้องการแก้ปัญหาขยะจากการผลิตเฟอร์นิเจอร์ จำพวกจี้เลื่อย เศษไม้ และเศษใบไม้ที่มีมากในชุมชน โดยได้งบประมาณมาจากกองทุนพัฒนาศักยภาพหมู่บ้านและชุมชน (SML) จำนวน 30,000 บาท มาดำเนินการทำปฏินทรีย์เพื่อจำหน่ายให้กับสมาชิกและเกษตรกรในหมู่บ้าน แต่ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรเพราะเกษตรกรยังไม่ให้ความร่วมมือและยังไม่ยอมรับในคุณภาพของปุ๋ยที่ผลิตขึ้น

2. ในปี 2554 มีการรวบรวมแกนนำที่เป็นหมอดินอาสาจาก 13 หมู่บ้าน และไปยื่นขอจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนโดยใช้ชื่อว่า “วิสาหกิจชุมชนกลุ่มปฏินทรีย์หมอดินตำบลบ้านแหวน” และได้รับอนุมัติการจดทะเบียนในวันที่ 22 มีนาคม ซึ่งมีนายชม บุญเมือง เป็นประธานกลุ่ม ปัจจุบันมีจำนวนสมาชิก 59 ราย

3. ในเดือนมีนาคม 2554 ว่าที่ร้อยตรีเอกพจน์ เกษมกุลทรัพย์ ผู้อำนวยการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอหางดง ได้ให้การสนับสนุนเป็นที่ปรึกษาในการจัดตั้ง “ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงอย่างยั่งยืน” โดยนายประเมื่อด ทองคำ หนึ่งในสมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มปฏินทรีย์หมอดินตำบลบ้านแหวนได้มอบที่ดินประมาณ 2 ไร่ ให้เป็นที่ตั้งของศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงอย่างยั่งยืนซึ่งตั้งอยู่หมู่ที่ 8 บ้านต้นเห็ด ตำบลบ้านแหวน อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ภายหลังจึงทำให้เกิดกลุ่มใหม่ขึ้นอีกกลุ่มนั่นคือ “กลุ่มเกษตรอินทรีย์ตำบลบ้านแหวน” ซึ่งเป็นสมาชิกกลุ่มเดียวกันกับวิสาหกิจชุมชนกลุ่มปฏินทรีย์หมอดินตำบลบ้านแหวน

4. การบริหารงานและการดูแลรับผิดชอบศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงอย่างยั่งยืนประกอบด้วยกลุ่มเกษตรกรของตำบลบ้านแหวน จำนวน 2 กลุ่ม คือ กลุ่มเกษตรอินทรีย์ตำบลบ้านแหวน และ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มปฏินทรีย์หมอดินตำบลบ้านแหวน ซึ่งสมาชิกทั้ง 2 กลุ่มประกอบไปด้วยสมาชิกทั้ง 13 หมู่บ้านของตำบลบ้านแหวน และได้จัดตั้งคณะกรรมการบริหารงานเพื่อให้งานของทั้ง 2 กลุ่มนี้ขับเคลื่อนไปพร้อมกัน

5. ผลผลิตหลัก ได้แก่ ปุ๋ยอินทรีย์ และ ปุ๋ยน้ำสกัดชีวภาพ นอกจากนี้ยังมีผักปลอดสารพิษ เช่น ถั่วฝักยาว กระถาง ผักกาดขาว และผักบุ้ง ส่วนการเลี้ยงสัตว์ก็จะมีเลี้ยงหมูหลุม เลี้ยงบ่อปลาและกบ

6. สำหรับการจำหน่ายปุ๋ยอินทรีย์จะจำหน่ายให้กับสมาชิกเท่านั้นโดยให้ผู้ซื้อจะมารับเองที่กลุ่ม ทั้งนี้ความต้องการของผู้ซื้อจะไม่เพียงพอต่อการผลิตในแต่ละครั้ง ซึ่งกำลังการผลิตจะได้ประมาณ 100 กระสอบต่อครั้ง ส่วนการจำหน่ายผักปลอดสารพิษนั้นสมาชิกจะนำพืชผักของตนที่ปลูกได้ไปจำหน่ายที่ตลาดกลางของชุมชนซึ่งตั้งอยู่บริเวณสี่แยกหลังปั้มน้ำมันปตท.ทางดง โดยตลาดกลางจะมีทุกวันพฤหัสบดี เริ่มตั้งแต่เวลา 14.00 น. เป็นต้นไป

7. สำหรับแนวทางในการดำเนินงานของกลุ่มนั้น จะมีการให้ความรู้แลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นเดือนละ 1 ครั้ง ในกิจกรรมด้านต่างๆภายในศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงอย่างยั่งยืน โดยจัดทำฐานต่างๆให้ศึกษาเรียนรู้ ทั้งหมด 13 ฐาน เช่น ฐานการทำน้ำหมักชีวภาพ ฐานการปลูกผักปลอดสารพิษ ฐานการทำน้ำส้มควันไม้ ฐานการเลี้ยงหมูหลุม ฐานการจัดทำบัญชีครัวเรือน เป็นต้น มีการจัดฝึกอบรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ศึกษาดูงานให้สมาชิกและเครือข่าย จัดให้เกษตรกรในกลุ่มมีการพัฒนาสู่ความเป็นผู้นำในแต่ละด้าน และตามความถนัด

บทเรียน : สิ่งที่ได้เรียนรู้/ข้อค้นพบ

1. กลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพเป็นผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นและการนำทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้ ซึ่งผู้เข้าร่วมกลุ่มได้ใช้เวลาว่างนอกเหนือจากการประกอบอาชีพมาทำกิจกรรมร่วมกันในรูปแบบของการทำงานกลุ่ม มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในแต่ละฝ่าย มีการระดมทุนจากสมาชิกเพื่อนำมาสมทบเป็นทุนในการดำเนินการ

2. ทางกลุ่มมีแนวคิดว่าการดำเนินงานจะต้องไม่ใช้เงินเป็นตัวตั้ง หากหวังแต่ทำธุรกิจมากเกินไป กลุ่มอาจจะไม่เข้มแข็งได้เพราะเมื่อขาดเงินทุนหรือไม่ประสบผลสำเร็จกลุ่มก็อาจจะสลายไป ดังนั้นกลุ่มจึงถือคติที่ว่า “ใจต่อใจ ไม่ใช่เงินต่อเงิน”

ปัญหา อุปสรรค : ในการลงพื้นที่เก็บข้อมูลตรงกับช่วงเวลาการประชุมของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ ทำให้ประธานกลุ่มและผู้ให้ข้อมูลหลักต้องรีบอธิบายลักษณะของกลุ่ม เพื่อต้องรีบดำเนินการประชุมให้แล้วเสร็จส่งผลให้ไม่มีเวลาสัมภาษณ์เชิงลึกเท่าที่ต้องการ นักวิจัยต้องใช้วิธีการขอเอกสารเพิ่มเติม และดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกทางโทรศัพท์กับประธานกลุ่มในประเด็นที่ยังไม่กระจ่างชัดเจน

การบันทึกรายกิจกรรม

กิจกรรม : การเก็บข้อมูลพื้นฐานการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต หมู่ 6 ต.น้ำแพร่

วันที่ 13 พฤศจิกายน 2555 ณ ที่ทำการกลุ่มออมทรัพย์หมู่ 6 ต.น้ำแพร่

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม : นักวิจัย อ.กาญจนา และ อ.จิณห์นิภา นายคำ ทำสวน ประธานและคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์ และ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 6

เป้าหมายของกิจกรรม: เพื่อสัมภาษณ์ข้อมูลพื้นฐานการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต หมู่ที่ 6 ตำบลน้ำแพร่

ผลการดำเนินงาน: ลงคำทำสวนซึ่งเป็นแกนนำผู้ก่อตั้งกลุ่มออมทรัพย์ท่านได้เล่าให้ฟังถึงประวัติความเป็นมาในการก่อตั้งกลุ่มออมทรัพย์ จนถึงการพัฒนาต่อยอดสถาบันการจัดการการเงิน และร้านค้าชุมชน จำหน่ายปัจจัยทางการเกษตร รวมถึงการจัดทำระเบียบข้อบังคับ การแบ่งปันสัดส่วนผลกำไรต่างๆ การบริหารจัดการกลุ่ม ความมั่นคงทางการเงิน และประเด็นต่างๆ ตามประเด็นการสัมภาษณ์ของผู้วิจัย

บทเรียน : สิ่งที่ได้เรียนรู้/ข้อค้นพบ

1. การแก้ปัญหาของชุมชนต้องมาจากคนในชุมชนที่ร่วมกันคิดร่วมกันทำถึงจะแก้ไขได้ อันนำมาสู่การพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน และแทบไม่ต้องพึ่งความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอกเลย
2. การมีวิสัยทัศน์ของผู้นำ ความเห็นอกเห็นใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ช่วยเหลือกันในยามตกยาก เช่นการที่เพื่อนบ้านเป็นหนี้สินนอกระบบเอาที่ไปจำนอง ทางกลุ่มก็ไปช่วยไถ่ถอนและให้ผ่อนชำระตามกำลังความสามารถในดอกเบี้ยที่ถูก
3. การมีวินัย และซื่อสัตย์เคารพกติกาของคนในชุมชน

ปัญหา อุปสรรค : ไม่มี

การบันทึกรายกิจกรรม

กิจกรรม : การเก็บข้อมูลพื้นฐานการบริหารจัดการกลุ่มตลาดนัดขยะ หมู่ 3 ต.น้ำแพร่วันที่ 13 พฤศจิกายน 2555 ณ ที่ทำการกลุ่มตลาดนัดขยะ หมู่ 3 ต.น้ำแพร่

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม : นักวิจัย อ.กาญจนา และ อ.จิณห์นิภา แกนนำกลุ่ม 2 คน และ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 3

เป้าหมายของกิจกรรม : เพื่อสัมภาษณ์ข้อมูลพื้นฐานการบริหารจัดการกลุ่มตลาดนัดขยะ หมู่ 3 ตำบลน้ำแพร่

ผลการดำเนินงาน : ทีมนักวิจัยได้เดิมเยี่ยมชมบริเวณหมู่บ้านซึ่งมีความสะอาดและเป็นระเบียบเรียบร้อย โดยแต่ละเขตจะมีรายชื่อเจ้าบ้านและดาวติดอยู่ ซึ่งนักวิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบไม่เจาะจงและได้คำแนะนำให้ไปพูดคุยกับแกนนำกลุ่ม 2 ท่านซึ่งเป็นคุณยายมีอัธยาศัยดี โดยบ้านทั้ง 2 ท่านอยู่ใกล้กับที่ทำการกลุ่ม โดยนักวิจัยได้มีโอกาสเข้าไปนั่งพูดคุยกับทั้ง 2 ท่านในที่ทำกรกลุ่มซึ่งเป็นจุดรับซื้อขยะที่จะมีการซื้อขายกันเดือนละครั้งในทุกวันที่ 5 ของเดือน ซึ่งบริเวณรอบๆ คุณยายซึ่งเป็นหนึ่งในแกนนำได้ปลูกผักสวนครัวโดยใช้ปุ๋ยหมักจากขยะรอบๆบริเวณศูนย์ได้อย่างหลากหลายและสวยงาม และเมื่อนั่งพูดคุยกันได้สักพัก ทางแกนนำก็ได้โทรตามผู้ใหญ่บ้านมาร่วมให้ข้อมูลด้วย จึงมีการพูดคุยกันตามประเด็นที่ได้จัดเตรียมไว้

บทเรียน : สิ่งที่ได้เรียนรู้/ข้อค้นพบ

1. ปัญหาของคนในชุมชนต้องแก้ด้วยคนในชุมชนเอง
2. ผู้นำ และแกนนำในชุมชนมีความเสียสละแม้ไม่มีค่าตอบแทนให้ และผู้ใหญ่บ้านยังยก

เงินเดือนของตนเองทุกเดือนให้กับชุมชน โดยมุ่งหวังให้ชุมชนตนเองนำอยู่ทั้งความสะอาด การลดการเผา การงดดื่มเหล้าในงานศพ และการงดหวาน เริ่มในอาหารตามงานเลี้ยงต่างๆ

3. มีรูปแบบบริหารจัดการหรือเรียกได้ว่าเป็นนวัตกรรมการบริหารจัดการกลุ่มให้สามารถดำเนินกิจกรรมไปได้ด้วยดีโดยอาศัยเครือข่ายความร่วมมือของคนในชุมชน และการหนุนเสริมจากหน่วยงานภายนอก เช่น การสอนทำน้ายาล้างจานจากมหาวิทยาลัยนอร์ท การเข้าร่วมโครงการลดการเผากับมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นต้น

ปัญหา อุปสรรค : ไม่มี

การบันทึกรายกิจกรรม

กิจกรรม : การเก็บข้อมูลพื้นฐานการบริหารจัดการกลุ่มการทำปุ๋ยอินทรีย์ หมู่ 8 ต.น้ำแพร่ วันที่ 13 พฤศจิกายน ณ หมู่ 8 ต.น้ำแพร่

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม : นักวิจัย อ.กาญจนา และ อ.จินห์นิภา กรรมการกลุ่มปุ๋ยอินทรีย์

เป้าหมายของกิจกรรม : เพื่อสัมภาษณ์ข้อมูลพื้นฐานการบริหารจัดการกลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ หมู่ 8 ต. น้ำแพร่

ผลการดำเนินงาน: ทีมนักวิจัยได้ติดต่อกับผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ 8 ก่อนเดินทาง ซึ่งเมื่อเดินทางไปไม่ถึงสามารถติดต่อผู้ใหญ่บ้านได้เนื่องจากเดินทางไปสวนซึ่งอยู่ไกลจากในหมู่บ้านมาก และหมู่บ้านดังกล่าวไม่มีสัญญาณโทรศัพท์ไม่สามารถติดต่อได้ นักวิจัยจึงเดินทางไปเยี่ยมชมโรงทำปุ๋ย และได้เดินสอบถามคนในหมู่บ้านถึงผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการ ซึ่งตามหาอยู่หลายบ้านจึงได้พบกับ คณะกรรมการท่านหนึ่งซึ่งพอจะให้ข้อมูลได้จึงได้สัมภาษณ์ตามประเด็น

บทเรียน : สิ่งที่ได้เรียนรู้/ข้อค้นพบ

1. การพึ่งพาตนเองโดยลดการพึ่งพิงปัจจัยภายนอก เช่น การซื้อปุ๋ยเคมีซึ่งมีราคาแพง เป็นหนทางการพัฒนาที่ยั่งยืน
2. การดำเนินการในกลุ่มควรมีการชี้แจงให้สมาชิกกลุ่มรับรู้อย่างทั่วถึงในทุกๆด้านเพื่อเสริมสร้างการทำงานแบบมีส่วนร่วม

ปัญหา อุปสรรค : การเดินทาง และการติดต่อประสานงานค่อนข้างลำบากสำหรับนักวิจัย

การบันทึกรายกิจกรรม

กิจกรรม : เก็บข้อมูลพื้นฐาน ตำบลหนองตอง

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม : มีผู้เข้าร่วมโครงการ 5 คน นักวิจัย และชุมชน

เป้าหมายของกิจกรรม : เก็บข้อมูลพื้นฐานการรวมกลุ่มธุรกิจของตำบลหนองตองเพื่อนำมาวิเคราะห์และคัดเลือกกลุ่มธุรกิจเพื่อสังคม มาจัดทำยุทธศาสตร์อำเภอหางดง

ผลการดำเนินงาน : จัดทำเวทีร่วมกันสนทนา ระหว่างผู้นำกลุ่มกับผู้วิจัย มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ข้อมูลและความต้องการของกลุ่มแต่ละกลุ่ม

บทเรียน : สิ่งที่ได้เรียนรู้/ข้อค้นพบ

1. ตำบลหนองตองพัฒนามีทั้งหมด 14 หมู่บ้าน
2. อาชีพหลักส่วนใหญ่รับจ้างและค้าขาย ทำการเกษตร ส่วนอาชีพรอง อดสาหกรรมในครัวเรือน และแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร
3. มีหน่วยงานที่ให้การสนับสนุน คือ เทศบาลตำบลหนองตอง เกษตรอำเภอ และหน่วยงานกรมพัฒนาที่ดิน ฯลฯ
4. การจัดตั้งกลุ่มที่เป็นรูปธรรม ของตำบลหนองตองตามที่กำหนดเป็นผู้แนะนำ ก็จะมีกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ กลุ่มเลี้ยงปลากระชัง ร้านค้าชุมชนบ้านคันโชด
5. ไม่มีปราชญ์หรือภูมิปัญญาดั้งเดิมเพราะคนรุ่นเก่าได้ล้มหายตายจากไปแล้วและไม่ได้มีการสืบทอดภูมิปัญญามายังรุ่นลูกหลาน
6. ประเพณีในตำบลก็จะมีประเพณีที่มีความคล้ายคลึงกันทุกหมู่บ้าน เช่น ตานก๋วยสลาก ยี่เป็ง รดน้ำดำหัวคนเฒ่าคนแก่ ปีใหม่เมือง เลี้ยงผี ฯลฯ
7. ทางกลุ่มเลี้ยงปลากระชังมีความต้องการที่จะผลิตอาหารปลาเองเพื่อลดต้นทุน แต่ขาดทุนในการซื้อเครื่องผลิตอาหารปลา

ปัญหา อุปสรรค : 1. ผู้นำหมู่บ้านไม่ได้เข้าร่วมการจัดทำเวทีสนทนากลุ่มเนื่องจากติดงาน
2. เวลาในการจัดทำเวทีสนทนากลุ่มมีน้อยเนื่องจากผู้นำกลุ่มแต่ละกลุ่มต้องไปทำงานต่อ

การบันทึกรายกิจกรรม

กิจกรรม : เก็บข้อมูลเชิงลึก ตำบลหนองแก้ว

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม : มีผู้เข้าร่วมโครงการ 3 คน

1. นางสาววิรัชดา อาสนะ ผู้วิจัยร่วม อาจารย์มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์
2. นางสาวน้ำฝน เจนสมบุญ ผู้วิจัยร่วม อาจารย์มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์
3. นายจรัส กิริยาภรณ์ ผู้นำหมู่บ้าน และผู้นำกลุ่ม

เป้าหมายของกิจกรรม : เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงลึกการรวมกลุ่มของตำบลหนองแก้ว

ผลการดำเนินงาน : สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก ระหว่างผู้นำกลุ่มกับผู้วิจัยร่วม ได้ข้อมูลเพิ่มเติมจากเอกสารที่ผู้นำกลุ่มให้

บทเรียน : สิ่งที่ได้เรียนรู้/ข้อค้นพบ

1. ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านบวค ตำบลหนองแก้วมีผลการดำเนินงานมาแล้วประมาณ 4 ปี

2. ได้มีการแบ่งกลุ่มออกเป็น 4 กลุ่มคือ กลุ่มทำน้ำหมัก EM กลุ่มเลี้ยงสัตว์เพื่อบริโภค กลุ่มปลูกพืชผักสวนครัว กลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยชีวภาพ

3. การผลิตไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้บริโภค เนื่องจากวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต

4. สิ่งที่สมาชิกได้รับคือ เงินปันผลหรือผลตอบแทนให้กับสมาชิก 70% และใช้เป็นเงินหมุนเวียนของศูนย์ 30% และสมาชิกจะได้รับแจกเมล็ดพันธุ์พืช เมื่อกลุ่มมีเงินเก็บก็จะนำเงินมาใช้เพื่อสาธารณะประโยชน์ในหมู่บ้าน

ปัญหาอุปสรรค : ไม่มี

การบันทึกภารกิจกรรม

กิจกรรม : เก็บข้อมูลเชิงลึก กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านแม่ขนิลเหนือ

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม : มีผู้เข้าร่วมโครงการ 2 คน

1. นายฐานันดร ปรีดากัญญารัตน์ ผู้วิจัยร่วม อาจารย์มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์
2. นางพิมพ์า เชื้อก้อง ประธานกลุ่มฯ

เป้าหมายของกิจกรรม : เก็บข้อมูลเชิงลึก กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านแม่ขนิลเหนือ

ผลการดำเนินงาน : สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกระหว่างประธานกลุ่มกับผู้วิจัย

บทเรียน : สิ่งที่ได้เรียนรู้/ข้อค้นพบ

1. จัดตั้งกลุ่มจากปัญหาผลผลิตมีจำนวนมากและผลผลิตที่ไม่ผ่านคุณภาพในการจำหน่าย จึงมีความต้องการแปรรูปอะโวคาโด
2. แหล่งที่มาของเงินทุนมาจากสมาชิกในกลุ่ม คนละ 100 บาท ปัจจุบันมีสมาชิกทั้งสิ้น 28 คน และนอกจากนี้ยังได้รับการสนับสนุนเงินทุนจากหน่วยงานต่าง ๆ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านปางสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอหาดง สหกรณ์การเกษตรเชียงใหม่
3. มีการทำการตลาดและจัดจำหน่ายผ่านโครงการหลวง โดยได้รับความช่วยเหลือจากศูนย์พัฒนาโครงการหลวงทุ่งเริง
4. ยอดขายของกลุ่มฯ เฉลี่ยเดือนละประมาณ 10,000-20,000 บาท หรือประมาณ 200,000 บาทต่อปี
5. ราคาขายสินค้าขวดละ 50 บาท มีกำไรเฉลี่ยต่อขวดประมาณ 8 บาท
6. อะโวคาโดจะออกผลผลิตจำนวนมากในช่วงเดือนกันยายน ถึงเดือนสิงหาคม
7. แชมพูและครีมนวดอะโวคาโด ได้รับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) และได้รับคัดเลือกเป็นสินค้า OTOP ระดับ 4 ดาว

ปัญหา อุปสรรค : ผู้ช่วยวิจัยไม่สามารถติดต่อกับประธานกลุ่มฯ เนื่องจากไม่มีสัญญาณโทรศัพท์ระบบ TRUE แต่มีของระบบ AIS และ DTAC ประกอบกับสภาพอากาศในวันที่สัมภาษณ์มีฝนตก จึงไม่ได้เข้าชมแหล่งผลิตสินค้า

การบันทึกกิจกรรม

กิจกรรม : เก็บข้อมูลเชิงลึก ตำบลสันผักหวาน

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม : มีผู้เข้าร่วมโครงการ 3 คน

1. นางสาววิรัชดา อาสนะ ผู้วิจัยร่วม อาจารย์มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์
2. นางสาวน้ำฝน เจนสมบูรณ์ ผู้วิจัยร่วม อาจารย์มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์
3. นางคำ วงศ์คำอ้าย ผู้นำกลุ่ม

เป้าหมายของกิจกรรม : เก็บข้อมูลเชิงลึก กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านต้นจั่วของตำบล

ผลการดำเนินงาน : สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกระหว่างผู้นำกลุ่มกับผู้วิจัย

บทเรียน : สิ่งที่ได้เรียนรู้/ข้อค้นพบ

1. จัดตั้งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านต้นจั่ว เมื่อปีพ.ศ. 2543 ลักษณะของการจัดตั้งกลุ่มเป็นการรวมหุ้นของสมาชิก และเริ่มต้นเงินลงทุน 7,000 บาท ปัจจุบันมีสมาชิกทั้งหมด 30 คน
 2. รวมกลุ่มเพื่อส่งเสริมกลุ่มแม่บ้านให้มีความรู้และมีรายได้เสริมหลังจากการทำอาชีพหลัก
 3. สินค้าที่สร้างรายได้ให้กับกลุ่มคือข้าวแต๋นน้ำแดงโม ข้าวเกรียบ กล้วยกวน น้ำพริกเผาล้วน
- เหลืออง ครอบครอง มะเฟืองแช่อิ่ม
4. ปัจจุบันมีเงินกองทุนหมุนเวียนในการผลิตประมาณ 100,000 บาท ค่าไรต่อเดือนประมาณ 15,000 - 25,000 บาท
 5. สมาชิกจะได้รับเงินปันผล 100 ละ 7 บาท ปีละครั้งและถ้าสมาชิกกลุ่มมาร่วมทำผลิตภัณฑ์จะได้รับรายวันวันละ 80 บาท

ปัญหา อุปสรรค : 1. ผู้นำกลุ่มให้ข้อมูลยังไม่ครบถ้วน ไม่มีข้อมูลที่เป็นเอกสารเพิ่มเติม

2. การพูดคุยและสัมภาษณ์ บางครั้งผู้วิจัยกับผู้นำกลุ่มเข้าใจในประเด็นคำถามไม่ตรงกัน เนื่องจากผู้สัมภาษณ์มีอายุมากแล้ว

การบันทึกกิจกรรม

กิจกรรม : สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกตำบลสบแม่ข่า วันอาทิตย์ที่ 2 ธันวาคม 2555 ณ บ้านผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 1 บ้านท่าชีควาย (บ้านวังศรี)

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม : มีทีมวิจัย 3 ท่าน 1. นางสาวเกียรตินฤดา บุญส่ง

2. นางสาวจุมพิต ศรีวัฒนพงศ์

3. นายสิระ สมนาม

มีแกนนำชุมชน 5 ท่าน ได้แก่ 1. ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 1 บ้านท่าจี้ควาย นายเดช กันทะวงศ์

2. ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 2 บ้านน้ำโห่ง นาย มานิตย์ ไชยลังกา

3. ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 3 บ้านเกาะ นายสมบุญ จิมารส

4. กำนันตำบลสบแม่ข่า หมู่ 4 นายอินสวน อินทะมาตร์

5. ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 5 คุณอำนาจ ปันทะนันท์

เป้าหมายของกิจกรรม : เพื่อสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับการรวมกลุ่มธุรกิจเพื่อสังคมของชาวบ้านในตำบลสบแม่ข่าทั้ง 5 หมู่บ้าน

ผลการดำเนินงาน : ได้สัมภาษณ์แกนนำชุมชน นายเดช กันทะวงศ์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 1 บ้านท่าจี้ควาย ซึ่งได้เล่ารายละเอียดเกี่ยวกับการรวมกลุ่มเลี้ยงปลาบ่อบำบัดในกระชุง ส่วนผู้ใหญบ้านหมู่ 2 หมู่ 3 หมู่ 4 และหมู่ 5 นั้นไม่อยู่ จึงได้สัมภาษณ์ชาวบ้านในแต่ละหมู่บ้านแต่ก็ได้ข้อมูลไม่มากเพราะบางคนไม่ค่อยทราบข้อมูล จึงต้องรอสอบถามข้อมูลจากผู้ใหญ่บ้านที่เหลืออีก 4 หมู่ และได้โทรศัพท์ตอสอบถามข้อมูลในภายหลังเรียบร้อยแล้ว

บทเรียน : สิ่งที่ได้เรียนรู้/ข้อค้นพบ การรวมกลุ่มธุรกิจที่มีองค์กรเอกชนเข้ามาช่วยเหลือนั้นชาวบ้านมักจะไม่ค่อยมีบทบาทในการทำธุรกิจเพราะบริษัทจะทำการตลาดจัดซื้อและจัดขายเอง โดยชาวบ้านเป็นเพียงผู้ถือหุ้นเท่านั้น

ปัญหา อุปสรรค : ชาวบ้านมักจะไม่นิทราบข้อมูลเกี่ยวกับการรวมกลุ่มธุรกิจในหมู่บ้าน จึงต้องสอบถามข้อมูลที่แกนนำชุมชนเท่านั้น

2.5 กิจกรรมการวิเคราะห์และคัดกรองกลุ่มเป้าหมาย และวิเคราะห์โครงสร้างธุรกิจ

การบันทึกภารกิจกิจกรรม

กิจกรรม : วิเคราะห์และคัดกรองกลุ่มเป้าหมาย และวิเคราะห์โครงสร้างธุรกิจ ในวันอังคาร ที่ 18 ธันวาคม 2555 ณ ห้องประชุมเกษตรอำเภอหาด

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม : มีทีมวิจัย 8 ท่าน หัวหน้าเกษตรอำเภอหาด นักวิชาการเกษตรอำเภอหาดและพี่เลี้ยงศูนย์ประสานงาน

เป้าหมายของกิจกรรม : เพื่อนำเสนอข้อมูลกลุ่มธุรกิจเพื่อสังคมที่ผ่านเกณฑ์การคัดกรอง และรับฟังความคิดเห็น รวมทั้งหารือถึงการวิเคราะห์โครงสร้างธุรกิจของกลุ่มดังกล่าว

ผลการดำเนินงาน : ได้นำเสนอข้อมูลกลุ่มธุรกิจเพื่อสังคมที่ผ่านเกณฑ์การคัดกรองทั้ง 11 กลุ่ม ใน 7 ตำบล และได้ขอความเห็นที่เป็นประโยชน์จากทาง นักวิชาการเกษตรอำเภอหาด และหัวหน้าเกษตรอำเภอหาด

คงซึ่งถือว่าเป็นการตรวจสอบข้อมูลที่ได้อีกครั้ง เนื่องจากเกษตรกรอำเภอรู้จักและมีความใกล้ชิดกับกลุ่มหลายกลุ่มจึงสามารถให้ข้อมูลเพิ่มเติม เช่น รายงานการบัญชีของกลุ่มซึ่งนักวิจัยไม่มีโอกาสได้เห็นในปีล่าสุด ก็ได้ข้อมูลว่ามีการจัดทำและจัดส่งเรียบร้อยแล้ว เป็นต้น และทางนักวิชาการเกษตรอำเภอหาดงได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมของกลุ่มธุรกิจเพื่อสังคมบางกลุ่ม ในส่วนของการวิเคราะห์โครงสร้างทางธุรกิจของกลุ่มพบว่าทางทีมนักวิจัยได้ให้คำนิยามที่มีลักษณะคล้ายกันกับเกณฑ์การประเมินระดับของกลุ่มวิสาหกิจ อีกทั้งหัวหน้าเกษตรอำเภอยังมีแนวคิดในการผลักดันให้มีการประชาสัมพันธ์โครงการวิจัยกับผู้บริหารระดับบน โดยเสนอให้มีการนำเสนอโครงการวิจัยให้แก่ที่ประชุมในระดับอำเภอซึ่งจะประกอบไปด้วยนายกเทศมนตรีและนายกองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อให้มีแนวทางเป็นไปในทิศทางเดียวกันทั้งอำเภอซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการวิจัยของโครงการวิจัยในระยะที่ 2 เช่นกันในการจัดทำยุทธศาสตร์ในระดับอำเภอ

บทเรียน : สิ่งที่ได้เรียนรู้/ข้อค้นพบ

1. ได้เรียนรู้การทำงานที่ต้องอาศัยความร่วมมือจาก key person เป็นผู้สนับสนุนจึงจะประสบความสำเร็จ
2. ได้เรียนรู้การตรวจสอบข้อมูลจากหลายฝ่าย เพื่อเป็นการยืนยันความถูกต้องและไม่น่าเชื่อถือข้อมูลตามหลัก (triangulation)

ปัญหา อุปสรรค: -

3. ขอบเขตกลุ่มเป้าหมาย การเลือกประชากรในการศึกษา

ขอบเขตกลุ่มเป้าหมาย

ประชากรประกอบไปด้วยกลุ่มอาชีพที่จดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนในเขตอำเภอหาดงจาก 11 ตำบล รวมถึงการรวมกลุ่มกันในชุมชนในรูปแบบอื่นๆ

การเลือกประชากรในการศึกษา

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้จะเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และกลุ่มที่รวมตัวกันแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในรูปแบบอื่นๆในเขตอำเภอหาดงที่เข้าข่ายตามคุณลักษณะธุรกิจเพื่อสังคม โดยประยุกต์ใช้ The triple bottom line ของ Elkington, J. (2001) ดังต่อไปนี้

1. เป็นกิจการที่มุ่งแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจในชุมชน ปัญหาสิ่งแวดล้อม และปัญหาสังคม เป็นหลัก (Local Economics, Social & Environmental Benefit)
2. เป็นกิจการที่สร้างผลกระทบเชิงบวกให้แก่สังคม สิ่งแวดล้อม และสามารถมองเห็นได้ อย่างเป็นรูปธรรม (Impact)
3. มีโอกาสขยายแนวคิดที่ดีในการดำเนินกิจการออกไปในวงกว้างได้ (Challenge of Scale)

4. ขอบเขตพื้นที่

ใช้พื้นที่อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ใน 11 ตำบล ได้แก่ตำบลหางดง ตำบลหนองแก้ว ตำบลหารแก้ว ตำบลหนองตอง ตำบลขุนกง ตำบลสบแม่ข่า ตำบลบ้านแหวน ตำบลสันผักหวาน ตำบลหนองควาย ตำบลบ้านปง ตำบลน้ำแพร่

5. วิธีการศึกษา

ขอบเขตการศึกษา ขอบเขตเนื้อหาจะทำการจัดเก็บข้อมูลดังต่อไปนี้

ข้อมูลพื้นฐานอำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

ข้อมูลทุติยภูมิ

1) ข้อมูลทั่วไป

- ประวัติความเป็นมา
- สภาพทางภูมิศาสตร์
- ข้อมูลประชากร
- ด้านสาธารณูปโภค
- แหล่งน้ำ
- เขตการปกครอง
- การประกอบอาชีพ

ข้อมูลปฐมภูมิ

2) ข้อมูลโครงสร้างทางสังคม/โครงสร้างทางธุรกิจ

- การบริหารจัดการกลุ่มธุรกิจ
- ความปลอดภัย
- สิ่งแวดล้อม
- วัฒนธรรม

3) เกณฑ์เบื้องต้นในการคัดเลือกกิจการเพื่อสังคมตามคุณลักษณะของกิจการเพื่อสังคมโดย

ประยุกต์ใช้ The triple bottom line ของ Elkington, J. (2001) มีดังต่อไปนี้

1. เป็นกิจการที่มุ่งแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจในชุมชน ปัญหาสิ่งแวดล้อม และปัญหาสังคมเป็นหลัก (Local Economics, Social & Environmental Benefit)
2. เป็นกิจการที่สร้างผลกระทบเชิงบวกให้แก่สังคม สิ่งแวดล้อม และสามารถมองเห็นได้ อย่างเป็นรูปธรรม (Impact)
3. มีโอกาสขยายแนวคิดที่ดีในการดำเนินกิจการออกไปในวงกว้างได้ (Challenge of Scale)

4) กลุ่มที่ผ่านเกณฑ์เบื้องต้นในการคัดเลือกกิจการเพื่อสังคมแล้วจึงนำมาวิเคราะห์เกณฑ์การคัดเลือกกิจการเพื่อสังคม 9 เกณฑ์ดังต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์ในการก่อตั้ง/รวมกลุ่ม
 - 1.1 มีการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจที่สามารถสร้างรายได้ได้
 - 1.2 เป็นธุรกิจที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสังคมหรือช่วยเหลือคนกลุ่มหนึ่งให้มีสถานภาพที่ดีขึ้น
 - 1.3 เป็นธุรกิจที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสิ่งแวดล้อม หรือมีแนวคิดก่อตั้งมาจากแนวคิดด้านสิ่งแวดล้อม
2. การตลาด มีกลุ่มลูกค้าเป้าหมายชัดเจนและมีความต่อเนื่อง
3. การจัดการ
 - 3.1 มีหลักการบริหารจัดการที่ดี
 - 3.2 การบริหารองค์การทำได้โดยกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (การสานประโยชน์ของทุกฝ่าย)
 - 3.3 มีการดำเนินงานที่มีความยืดหยุ่นที่สามารถปรับเปลี่ยนวิธีการดำเนินงานได้อย่างเหมาะสม
 - 3.4 มีการจัดการเครือข่าย และความร่วมมือกับภาคส่วนต่างๆ
4. กระบวนการผลิต/บริการ
 - 4.1 มีกำลังการผลิต/บริการที่เพียงพอ
 - 4.2 กระบวนการผลิตที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสังคม และสิ่งแวดล้อม
5. การเงินและการบัญชี
 - 5.1 จัดทำเอกสารรายงานทางการเงินและการบัญชี
 - 5.2 มีกำไรเพียงพอที่จะใช้ในการดำเนินงานและการลงทุนเพิ่มในอนาคต
6. มีหลักการใช้เศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินการของกลุ่ม
7. มีนวัตกรรมหรือความรู้เป็นตัวขับเคลื่อนธุรกิจ
8. ผลกระทบ
 - 8.1 ขอบเขตของผลกระทบกับกลุ่มสมาชิก ชุมชน จังหวัด ภูมิภาค
 - 8.2 ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ (ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ และจัดสรรผลประโยชน์ให้กับผู้มีส่วนได้เสียอย่างเท่าเทียมกัน)
 - 8.3 ผลกระทบทางด้านสังคม (เช่น สร้างงาน สร้างอาชีพ ลดภัยสังคม ลดความไม่เท่าเทียมกัน ลดพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ และส่งเสริมการทำความดี ในชุมชน สังคม)
 - 8.4 ผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม (ลดปัญหา และปรับปรุงสิ่งแวดล้อมต่างๆ)
9. มุ่งเน้นการดำเนินงานได้อย่างยั่งยืนในอนาคต

5) ทุนทางสังคม

1. คน

- ผู้นำกลุ่มทางโครงสร้าง และแกนนำชุมชน

2. สถาบัน

- การปกครอง
- การศึกษา
- หน่วยงานภาครัฐ
- ภาครัฐกิจ

3. วัฒนธรรม

- ความเชื่อ/ความศรัทธา
- จารีตประเพณี
- แหล่งเรียนรู้

4. องค์ความรู้

- ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ในระยะที่ 2 จะได้จัดเวทีการคืนทุนทางสังคม และการวิเคราะห์ศักยภาพของกลุ่มธุรกิจเพื่อสังคม เพื่อจัดทำยุทธศาสตร์ธุรกิจเพื่อสังคมร่วมกันกับกลุ่มธุรกิจเพื่อสังคม เนื่อหาในการวิเคราะห์ศักยภาพมีดังต่อไปนี้

6) การพัฒนาศักยภาพธุรกิจเพื่อสังคม

การวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค โดยมีเนื้อหาในการวิเคราะห์ดังนี้

จุดแข็ง และจุดอ่อน

1. ด้านผลิตภัณฑ์/บริการ
2. ด้านการบริหารและการจัดการองค์กร
3. ด้านการผลิต/การให้บริการ
4. ด้านการเงิน

โอกาสและอุปสรรค

1. การเมือง
2. เศรษฐกิจ
3. สังคม
4. นโยบายของรัฐ/กฎหมาย
5. เทคโนโลยี

ทั้งนี้เพื่อให้การเก็บข้อมูลมีความน่าเชื่อถือ งานวิจัยนี้จึงใช้ข้อมูลทั้งปฐมภูมิ และทุติยภูมิ และใช้เครื่องมือในการเก็บทั้งการสนทนากลุ่ม การสังเกต และการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจากตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อีกทั้งยังใช้ผู้เก็บข้อมูลที่มีความรู้ความเข้าใจในงานวิจัยซึ่งแบ่งออกเป็นชุด ชุดละ 3 ท่านในการเก็บข้อมูลภาคสนาม

7) แหล่งข้อมูลและวิธีการเก็บข้อมูล

■ ประเภทของข้อมูล

ข้อมูลทุติยภูมิ จากอินเทอร์เน็ต ห้องสมุดประชาชนอำเภอ วารสารองค์การบริหารส่วนจังหวัด วารสารองค์การบริหารส่วนตำบล

ข้อมูลปฐมภูมิ จากการจัดเวที การประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม การสนทนากลุ่ม การสังเกต

6. วิธีการเก็บข้อมูล

ส่วนที่ 1 การเก็บข้อมูลทุติยภูมิ โดยการขอความอนุเคราะห์ขอข้อมูล จากแหล่งต่างๆ ที่ได้กล่าวมาแล้ว และสืบค้นทางอินเทอร์เน็ต

ส่วนที่ 2 การเก็บข้อมูลปฐมภูมิ โดย การใช้เครื่องมือในการเก็บครั้งนี้ คือ กระบวนการจัดเวทีแบบมีส่วนร่วม การสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์เชิงลึก การจัดการความรู้ (KM) การวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหา ด้วยเครื่องมือ SWOT Analysis การสรุปบทเรียน และใช้การบันทึกข้อมูลด้วยเรื่องเล่า

7. การวิเคราะห์ข้อมูล

เนื่องจากงานวิจัยเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ และมีการเก็บข้อมูลจากการสนทนากลุ่มจึงใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) ผสมกับการวิเคราะห์ SWOT จากการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมด

บทที่ 4

ผลการดำเนินงาน และวิเคราะห์วิจารณ์

1. ผลการศึกษาการใช้ทุนทางสังคมในพื้นที่อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ที่เหมาะสมต่อการกำหนด ยุทธศาสตร์การพัฒนาธุรกิจเพื่อสังคม

งานวิจัยเรื่อง แผนยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มธุรกิจเพื่อสังคมของอำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ระยะที่ 1 นั้น จะเป็นการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธุรกิจเพื่อสังคมให้แก่กลุ่มเป้าหมาย ค้นหาธุรกิจเพื่อสังคมในอำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ศึกษาต้นทุนทางสังคมที่เอื้อต่อการพัฒนาธุรกิจเพื่อสังคม ตลอดจนการศึกษาความต้องการและปัญหาในการพัฒนาธุรกิจของกลุ่มธุรกิจเพื่อสังคม เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวไปหาแนวทางการกำหนดยุทธศาสตร์และแผนงานพัฒนาธุรกิจเพื่อสังคมที่สอดคล้องกับศักยภาพและทุนเดิมของอำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ในระยะที่ 2 ซึ่งในระยะที่ 1 นั้นจะศึกษาเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยในข้อที่ 1 และ 2 ของโครงการวิจัยนี้คือ 1) เพื่อค้นหาธุรกิจเพื่อสังคมในอำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ตลอดจนวิเคราะห์ปัญหา และความต้องการของกลุ่มธุรกิจเพื่อสังคม 2) เพื่อศึกษาการใช้ทุนทางสังคมในพื้นที่อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ที่เหมาะสมต่อการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาธุรกิจเพื่อสังคม โดยสามารถตอบวัตถุประสงค์ทั้ง 2 ได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาการใช้ทุนทางสังคมในพื้นที่อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ที่เหมาะสมต่อการกำหนด ยุทธศาสตร์การพัฒนาธุรกิจเพื่อสังคม

จากการสืบค้นทุนทางสังคมทั้ง 7 ตำบล โดยทำการศึกษาองค์ประกอบทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ด้านคน สถาบัน วัฒนธรรม และ องค์ความรู้ ซึ่งได้ค้นพบตามองค์ประกอบดังนี้

ด้านคน ซึ่งพบว่า ด้านจิตใจ ชุมชนมีจิตใจที่ดีงาม มีความรักสามัคคี มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีความไว้วางใจกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่ป็นผู้นำ และแกนนำในชุมชน โดย 7 กลุ่มเป็นผู้นำทางธรรมชาติซึ่งเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ในการรวมกลุ่มชุมชนในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตตำบลน้ำแพร่ กลุ่มเกษตรอินทรีย์ และกลุ่มปืยอินทรีย์ตำบลบ้านแหวน กลุ่มร้านค้าชุมชนตำบลหางดง กลุ่มขยะแลกน้ำยาตำบลหางดง กลุ่มแปรรูปอาหารเกษตรกรบ้านต้นจ้าวตำบลสันผักหวาน และกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแม่ขนิลเหนือตำบลบ้านปง และ 4 กลุ่ม เป็นผู้นำทางโครงสร้างคือเป็นผู้ใหญ่บ้านที่ได้รับการเชื่อถือศรัทธา และความไว้วางใจจากชุมชน ได้แก่ กลุ่มออมทรัพย์บ้านไร่กองจิง กลุ่มกองทุนข้าวสารตำบลหนองควาย กลุ่มตลาดนัดขยะตำบลน้ำแพร่ กลุ่มปืยอินทรีย์ตำบลหนองแก้ว โดยกลุ่มผู้นำและแกนนำดังกล่าวเป็นผู้ที่มีความเสียสละ เห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง มีจิตสาธารณะที่จะทำเพื่อผู้อื่น มีคุณธรรม ความซื่อสัตย์

และระเบียบวินัย และความโปร่งใสในการบริหารจัดการกลุ่มธุรกิจเพื่อสังคมเพื่อแก้ไขปัญหาในชุมชนของตน

ด้านสติปัญญานั้นพบว่าชุมชนมีศักยภาพในการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง และเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มอย่างต่อเนื่อง สืบเนื่องจากตัวผู้นำหลายท่านเป็นผู้ที่มีความรู้จัดการศึกษาในระดับปริญญาโทสามารถนำความรู้มาใช้ในการบริหารจัดการกลุ่ม ขณะเดียวกันก็ไม่ได้ปิดกั้นตัวเองมีการศึกษาดูงานจากแหล่งอื่นๆ และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน และกลุ่มธุรกิจเพื่อสังคมที่ประสบความสำเร็จจนสามารถเป็นต้นแบบให้กับกลุ่มอื่นๆ ได้มาศึกษาดูงานนั้นก็ได้นำมาช่วยกับหน่วยงาน สถาบันการศึกษาต่างๆ ในการไปให้ความรู้และเผยแพร่องค์ความรู้ของตนให้แก่ผู้ที่สนใจทั้งในภาคส่วนวิชาการ และสาธารณชนทั่วไป นอกจากการใช้ความรู้ทางวิชาการและภูมิปัญญาในท้องถิ่นแล้วนั้น งานวิจัยยังค้นพบว่าการมีจิตสาธารณะ การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง การเป็นผู้ประกอบการเชิงสังคม และการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมโดยชุมชน เป็นปัจจัยหรือทุนที่สำคัญยิ่งที่ทำให้การรวมกลุ่มธุรกิจเพื่อสังคมประสบความสำเร็จได้

องค์ประกอบด้านสถาบัน ถึงแม้ว่า 7 กลุ่ม ใน 11 กลุ่มของธุรกิจเพื่อสังคมในอำเภอหางดงที่มาจากการค้นพบจากการวิจัยครั้งนี้จะเป็นการระเบิดจากข้างในคือการร่วมกันคิดแก้ปัญหาและเริ่มต้นการรวมกลุ่มด้วยตัวชุมชนเอง ได้แก่ กลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ตำบลบ้านแหวน กลุ่มออมทรัพย์บ้านไร่กองจิง กลุ่มกองทุนข้าวสารตำบลหนองควาย กลุ่มตลาดนัดขยะตำบลน้ำแพร่ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตตำบลน้ำแพร่กลุ่มร้านค้าชุมชนตำบลหางดง และกลุ่มแปรรูปอาหารเกษตรกรบ้านต้นจ้าวตำบลสันผักหวาน แต่ก็พบว่าบางกลุ่มได้เริ่มต้นโดยสถาบันต่างๆ ได้เข้ามามีส่วนผลักดันให้เกิดการรวมกลุ่มกันขึ้น โดย 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ตำบลหนองแก้ว และกลุ่มขยะแลกน้ำยาตำบลหางดงได้เกิดขึ้นจากนโยบายและการสนับสนุนขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มเกษตรอินทรีย์ตำบลบ้านแหวนเกิดจากการสนับสนุนของการศึกษานอกระบบ (กศน.) และกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรมแม่ขนิลเหนือ ตำบลบ้านปง ได้เกิดขึ้นจากการสนับสนุนของหลายๆ หน่วยงาน เช่น 1.ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงทุ่งเริง 2.องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านปง 3. สำนักงานพัฒนาชุมชน อ.หางดง 4. สหกรณ์การเกษตรเชียงใหม่ 5. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ 6. สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัดเชียงใหม่ 7.สำนักงานเกษตรอำเภอหางดง และ 8. การศึกษานอกโรงเรียน อำเภอหางดง อย่างไรก็ตามกลุ่มต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้ด้วยตนเองในปัจจุบันได้มีสถาบันต่างๆ เข้ามาส่งเสริมสนับสนุนทั้งองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ และภาคการศึกษาเป็นต้น

นอกจากนี้สถาบันที่เป็นรากฐานเริ่มแรกอย่างเช่นสถาบันครอบครัวก็มีส่วนสำคัญในการบ่มเพาะปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวมได้มีส่วนในการเสริมสร้างให้การรวมกลุ่มธุรกิจเพื่อสังคมดำเนินการไปได้ด้วยดี โดยบางกลุ่มเห็นได้ชัดว่าครอบครัวผู้นำมีความพร้อมในการเสียสละตนเองเนื่องจากมีฐานะที่มั่นคง หรือเป็นข้าราชการบำนาญ และหลุดพ้นจากความต้องการพื้นฐานในลำดับขั้นของมาสโลว์แล้ว จึงอยากทำเพื่อผู้อื่น หรือเพื่อสังคม ในขณะที่สถาบันศาสนาที่เป็นสถาบันที่ยึด

เหนียวจิตใจ กล่อมเกลายให้ยึดมั่นในคุณงามความดี โดยบางกลุ่ม ในชุมชนมีความเข้มแข็งของ วัด บ้าน และโรงเรียน ซึ่งเรียกกันว่าสภาพวร เช่นในกลุ่มร้านค้าชุมชนซึ่งอยู่ในหมู่ 4 ตำบลหางดง เป็นต้น

องค์ประกอบด้านวัฒนธรรมพบว่าถึงแม้ทางดงจะเป็นชุมชนใกล้เคียงเมือง หรือแทบจะกลายเป็นชุมชนเมืองที่ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง และทำการเกษตรบ้างเพียงบางส่วนเนื่องจากได้มีการขายที่ดินให้แก่ชาวนาเพื่อทำโครงการบ้านจัดสรรให้แก่คนต่างถิ่นมาอยู่อาศัยเป็นจำนวนมาก แต่จากการสืบค้นทุนทางสังคมในตำบลเป้าหมายทั้ง 7 ตำบลนั้นพบว่า วัฒนธรรม ซึ่งประกอบไปด้วยความเชื่อ และประเพณีหลายอย่างยังเป็นแบบชนบททั่วไป เช่น มีการเลี้ยงผีปู่ย่า เลี้ยงเจ้าบ้าน การพ้อนผีผด เจ้าทรง หมอพื้นบ้าน เลี้ยงผีขุนน้ำ การกินอ้อผญา ประเพณี เช่น สรงน้ำพระ แห่ไม้ค้ำ สืบชะตา ดานก้วยสลาก งานปอย ประเพณีทั่วไป เช่น สงกรานต์ ลอยกระทง รดน้ำดำหัวปีใหม่เมือง ประเพณีทางศาสนา เช่น เข้าพรรษา ออกพรรษา ทอดกฐิน ทอดผ้าป่า เป็นต้น ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้ถึงแม้ไม่ได้ส่งผลให้เกิดธุรกิจเพื่อสังคมโดยตรง แต่เป็นรากฐานที่สำคัญให้เกิดการยึดเหนี่ยวรักษาความสัมพันธ์ของคนในชุมชนไว้ไม่ให้เสื่อมสลายไปกับความเป็นเมืองที่เข้ามาถึง และเป็นรากฐานให้เกิดความเห็นอกเห็นใจ เอื้ออาทรต่อกัน รวมถึงการไว้น้ำใจเชื่อใจกัน มองเห็นปัญหาร่วมกันจนเกิดการรวมกลุ่มธุรกิจเพื่อสังคมเพื่อร่วมแก้ไขปัญหาในชุมชนของตน ดังตัวอย่าง เช่น กลุ่มออมทรัพย์บ้านไร่กองจิงที่เกิดจากความมุ่งมั่นและเสียสละของผู้นำที่จะแก้ไขปัญหาปากท้องของคนในชุมชน แม้ว่าในตอนเริ่มต้นในการจัดตั้งกลุ่มจะเหลือแค่ลูกบ้านเพียง 18 คน จาก 50 กว่าคน จากการสัมภาษณ์ลูกบ้าน 1 ใน 18 คน พบว่ามีความเห็นอกเห็นใจเห็นในความเสียสละของแม่หลวงจึงได้มาร่วมหุ้นโดยไม่สนใจว่ากิจการจะออกมาเป็นอย่างไร และยังพบว่าการดำเนินกิจการที่ประสบความสำเร็จจนกลายเป็นชุมชนเข้มแข็งได้นั้นมาจากความไว้น้ำใจเชื่อใจกันเป็นทุนทางสังคมอันสำคัญซึ่งเป็นเกราะป้องกันที่ยึดโยงคนในชุมชนให้ช่วยเหลือกัน เช่นเดียวกันกับร้านค้าชุมชนหมู่ 4 ตำบลหางดงที่เป็นหมู่บ้านให้ผู้ที่สนใจมาศึกษาดูงานของเทศบาลหางดงมีความเข้มแข็งของชุมชนได้เพราะส่วนใหญ่เป็นเครือญาติกัน พี่พาคอาศัย ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน รักและสามัคคีกันในหมู่บ้านถึงแม้จะมีโครงการหมู่บ้านจัดสรรเข้ามาอยู่ในพื้นที่ก็ตาม

องค์ประกอบด้านองค์ความรู้ พบว่า ธุรกิจเพื่อสังคมที่เกิดขึ้นซึ่งจัดอยู่เป็น 3 กลุ่มอันได้แก่ 1) กลุ่มเกษตร และการแปรรูปจากการเกษตร 2) กลุ่มออมทรัพย์และร้านค้าชุมชน และ 3) กลุ่มสิ่งแวดล้อม (ขยะ) โดยส่วนใหญ่พบว่าจะอาศัยความรู้ที่ร่วมกันคิดร่วมกันปรับเปลี่ยน หรือร่วมกันศึกษา ซึ่งนับได้ว่าเป็นนวัตกรรมการจัดการในแบบฉบับของแต่ละกลุ่มเอง เช่น กลุ่มออมทรัพย์ ร้านค้าชุมชน กองทุนข้าวสาร และกลุ่มขยะ เป็นต้น ส่วนกลุ่มเกษตร และการแปรรูปล้วนแล้วแต่เป็นการผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นกับองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการทดลองสูตรการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ของตนเองซึ่งถือได้ว่าเป็นนวัตกรรมการผลิตที่เกิดจากองค์ความรู้ของกลุ่มเอง เช่นเดียวกันกับการผลิตข้าวแตนและข้าวเกรียบนั้นอาศัยทั้งภูมิปัญญาดั้งเดิมและเทคโนโลยีใหม่มาปรับใช้ ในขณะที่การแปรรูปอาโวคาโด้นั้นอาศัยการได้รับการถ่ายทอดความรู้การผลิตจากหน่วยงานต่างๆอยู่ตลอดเวลา

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าทุนทางสังคมที่เอื้อต่อการก่อให้เกิดธุรกิจเพื่อสังคมในบริบทอำเภอหางดงซึ่งเป็นเมืองแห่งที่สองรองจากตัวเมืองเชียงใหม่มีหลายปัจจัยที่บูรณาการเข้าด้วยกันทั้งทุนภายใน และภายนอก อันได้แก่ ทุนด้านปัจจัยผู้นำ และแกนนำที่มีความเสียสละ มีจิตสาธารณะ ความเอื้ออาทร ความเห็นอกเห็นใจกันในชุมชน ความไว้วางใจที่มีพื้นฐานทางวัฒนธรรม ที่มีความเชื่อ และประเพณีมาเป็นสิ่งยึดโยง ชุมชนเข้าด้วยกันและทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง ทุนด้านปัจจัยกระบวนการจัดการที่ดีที่เป็นองค์ความรู้ และนวัตกรรมของชุมชน และทุนด้านปัจจัยเครือข่ายสนับสนุนภายนอก

2. ผลการศึกษาการค้นหารูขุมธุริจเพื่อสังคม ปัญหา และความต้องการของกลุ่มธุรกิจเพื่อสังคมในอำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

จากการศึกษาพบว่ากลุ่มธุรกิจเพื่อสังคมในอำเภอหางดงนั้นมีค่อนข้างน้อย สอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของเจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอหางดงที่ดูแลวิสาหกิจชุมชน โดยตรงกล่าวว่า หางดงเป็นชุมชนเมืองการค้าเนินธุรกิจส่วนใหญ่มักมุ่งเน้นผลกำไร หรือนั้นเศรษฐกิจเป็นที่ตั้ง โดยการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมักจะเป็นรูปแบบที่มีเจ้าของเพียงคนเดียวและสมาชิกกลุ่มเป็นลูกจ้างเป็นส่วนใหญ่ การรวมกลุ่มที่มาจากความร่วมมือร่วมของสมาชิกที่แท้จริงและเข้มแข็งนั้นค่อนข้างหายาก แต่ก็ยังต้องการให้เกิดกลุ่มวิสาหกิจที่แท้จริงที่สามารถจะเป็นต้นแบบให้กลุ่มอื่นๆได้ โดยแนวคิดธุรกิจเพื่อสังคมนั้นสอดคล้องกับแนวคิดของวิสาหกิจชุมชนเป็นอย่างมาก

คณะผู้วิจัยจึงได้ร่วมกันจัดทำเกณฑ์เบื้องต้นในการคัดเลือกธุรกิจเพื่อสังคมตามคุณลักษณะของกิจการเพื่อสังคมโดยประยุกต์ใช้ The triple bottom line ของ Elkington, J. (2001) มีดังต่อไปนี้

1. เป็นกิจการที่มุ่งแก้ไขปัญห เศรษฐกิจในชุมชน ปัญหาสิ่งแวดล้อม และปัญหาสังคม เป็นหลัก (Local Economics, Social & Environmental Benefit)
2. เป็นกิจการที่สร้างผลกระทบเชิงบวกให้แก่สังคม สิ่งแวดล้อม และสามารถมองเห็นได้ อย่างเป็นรูปธรรม (Impact)
3. มีโอกาสขยายแนวคิดที่ดีในการดำเนินกิจการออกไปในวงกว้างได้ (Challenge of Scale)

และเมื่อค้นพบงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยตรงที่พึงจัดทำจึงมีการปรับปรุงเกณฑ์ดังกล่าวให้มีความครอบคลุมมากขึ้น จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องทั้ง 2 โครงการวิจัย ได้แก่ โครงการวิจัยเรื่องการ พัฒนากิจการเพื่อสังคม:กรณีศึกษาที่ประสบความสำเร็จในต่างประเทศ และการประยุกต์ใช้ในประเทศไทย (เอกชัย นิตยาเกษตรวัฒน์, ม.ป.ป.) และ การประชุมรับฟังความคิดเห็นถึงแนวทางการขับเคลื่อนกิจการเพื่อ

สังคมภาคเหนือตอนบน 2556-2560 (สำนักงานส่งเสริมกิจการเพื่อสังคม ร่วมกับ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2555) จากนั้นจึงนำมาปรับให้เข้ากับบริบทของอำเภอหางดง แล้วจึงนำเกณฑ์ดังกล่าวมาขอข้อความเห็นกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลักได้แก่เกษตรอำเภอหางดง โดยได้เกณฑ์ในการคัดเลือกอยู่ 9 ข้อ ดังต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์ในการก่อตั้งและรวมกลุ่ม
 - 1.1 มีการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจที่สามารถสร้างรายได้ได้
 - 1.2 เป็นธุรกิจที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสังคมหรือช่วยเหลือคนกลุ่มหนึ่งให้มีสถานภาพที่ดีขึ้น
 - 1.3 เป็นธุรกิจที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสิ่งแวดล้อม หรือมีแนวคิดก่อตั้งมาจากแนวคิดด้านสิ่งแวดล้อม
2. การตลาด มีกลุ่มลูกค้าเป้าหมายชัดเจนและมีความต่อเนื่อง
3. การจัดการ
 - 3.1 มีหลักการบริหารจัดการที่ดี
 - 3.2 การบริหารองค์การทำได้โดยกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (การสานประโยชน์ของทุกฝ่าย)
 - 3.3 มีการดำเนินงานที่มีความยืดหยุ่นที่สามารถปรับเปลี่ยนวิธีการดำเนินงานได้อย่างเหมาะสม
 - 3.4 มีการจัดการเครือข่าย และความร่วมมือกับภาคส่วนต่างๆ
4. กระบวนการผลิต/บริการ
 - 4.1 มีกำลังการผลิต/บริการที่เพียงพอ
 - 4.2 กระบวนการผลิตที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสังคม และสิ่งแวดล้อม
5. การเงินและการบัญชี
 - 5.1 จัดทำเอกสารรายงานทางการเงินและการบัญชี
 - 5.2 มีกำไรเพียงพอที่จะใช้ในการดำเนินงานและการลงทุนเพิ่มในอนาคต
6. มีหลักการใช้เศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินกิจการของกลุ่ม
7. มีนวัตกรรมหรือความรู้เป็นตัวขับเคลื่อนธุรกิจ
8. ผลกระทบ
 - 8.1 ขอบเขตของผลกระทบกับกลุ่มสมาชิก ชุมชน จังหวัด ภูมิภาค
 - 8.2 ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ (ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ และจัดสรรผลประโยชน์ให้กับผู้มีส่วนได้เสียอย่างเท่าเทียมกัน)
 - 8.3 ผลกระทบทางด้านสังคม (เช่น สร้างงาน สร้างอาชีพ ลดภัยสังคม ลดความไม่เท่าเทียมกัน ลดพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ และส่งเสริมการทำความดี ในชุมชน สังคม)
 - 8.4 ผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม (ลดปัญหา และปรับปรุงสิ่งแวดล้อมต่างๆ)

9. มุ่งเน้นการดำเนินงานได้อย่างยั่งยืนในอนาคต

ได้นำกลุ่มดังกล่าวมาคัดกรองโดยใช้เกณฑ์ทั้ง 9 ข้อข้างต้นซึ่งพบว่าได้กลุ่มที่อยู่ในเกณฑ์การคัดเลือก อยู่ 11 กลุ่มด้วยกัน โดยกระจายไปใน 7 ตำบลได้แก่ ตำบลบ้านแหวน ตำบลหนองแก้ว ตำบลหนองควาย ตำบลน้ำแพร่ ตำบลหางดง ตำบลสันผักหวาน และตำบลบ้านปง

ทั้งนี้บางกลุ่มที่เข้าข่ายเกณฑ์ในเบื้องต้นแต่ไม่ผ่านเกณฑ์การคัดเลือกทั้ง 9 เกณฑ์ มีอีก 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ตำบลน้ำแพร่ เนื่องจากการบริหารจัดการยังไม่มีรูปแบบที่ชัดเจน เป็นการบริหารแบบรวมศูนย์ที่ผู้นำชุมชนยังขาดการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มที่เป็นรูปธรรมชัดเจน กำลังการผลิตไม่เพียงพอต่อความต้องการในบางช่วง และไม่สามารถผลิตมากได้เนื่องจากข้อจำกัดของสถานที่

กลุ่มปุ๋ย ตำบลหนองตองพัฒนา พบว่าการดำเนินงานของกลุ่มยังไม่เข้มแข็ง ไม่มีกำไรจากการลงทุน กลุ่มลูกค้ามีไม่มากและไม่มีการผลิตรายต่อเนื่อง ลักษณะแนวโน้มไม่มีรูปแบบการดำเนินการที่มีความยั่งยืนทางการเงิน กลุ่มปลากะชังตำบลหนองตองพัฒนา ถึงแม้สมาชิกจะมาจากการคนในชุมชนร่วมกัน แต่มุ่งเน้นการรวมกลุ่มธุรกิจเชิงพาณิชย์เป็นสำคัญโดยอาศัยความร่วมมือกับบริษัทเอกชนไม่ได้สร้างผลกระทบเชิงบวกใดๆให้แก่ชุมชน และกลุ่มร้านค้าชุมชนตำบลหนองตองพัฒนา ร้านค้าชุมชนมีลูกค้าคือคนในชุมชน แต่ร้านค้าเปิดไม่สม่ำเสมอ การบริหารจัดการไม่ชัดเจน มีกำไรเล็กน้อย ทำให้มีเงินในการลงทุนและเงินทุนหมุนเวียนไม่เพียงพอ ขาดความยั่งยืนทางการเงินซึ่งจะเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนกลุ่มต่อไปได้ในอนาคต

รายละเอียดในภาพรวมของกลุ่มที่ผ่านการคัดกรอง ทั้ง 9 ข้อข้างต้นทั้ง 11 กลุ่ม ใน 7 ตำบลได้แก่

1) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มปุ๋ยอินทรีย์หมอดินตำบลบ้านแหวน 2) กลุ่มเกษตรอินทรีย์ตำบลบ้านแหวน 3) กลุ่มปุ๋ยอินทรีย์บ้านบวก ตำบลหนองแก้ว 4) กลุ่มแปรรูปอาหารเกษตรกรบ้านต้นจิว ตำบลสันผักหวาน 5) กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านแม่ขนิลเหนือตำบลบ้านปง 6) กลุ่มร้านค้าชุมชนบ้านทรายมูลตำบลหางดง 7) กลุ่มกองทุนข้าวสารบ้านหนองควายตำบลหนองควาย 8) กลุ่มออมทรัพย์บ้านไร่จิง ตำบลหนองควาย 9) กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านแสนตอ ตำบลน้ำแพร่ 10) กลุ่มเศษใบไม้แลกน้ำยาบ้านดง ตำบลหางดง 11) กลุ่มตลาดนัดขยะบ้างแพะขวางตำบลน้ำแพร่ มีดังต่อไปนี้

กลุ่มที่ 1-2 การศึกษาข้อมูลการบริหารจัดการ กลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ และกลุ่มผักอินทรีย์ ตำบลบ้านแหวน

ปัญหาและที่มาในการรวมกลุ่มปุ๋ยอินทรีย์

กลุ่มปุ๋ยอินทรีย์หมอดินตำบลบ้านแหวนเดิมที่มีชื่อว่า “กลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพหมู่ที่ 4 ตำบล

บ้านแหวน” ดำเนินการที่หมู่ที่ 4 ตำบลบ้านแหวน (บ้านช่างคำน้อย) เริ่มดำเนินการเมื่อปี 2547 โดยมีนาย ประเม็ด ทองคำเป็นประธาน ซึ่งวัตถุประสงค์หลักคือต้องการแก้ปัญหาขยะจากการผลิตเฟอร์นิเจอร์ จำพวกจี่เลื้อย เศษไม้ และเศษใบไม้ที่มีมากในชุมชน ซึ่งคนในชุมชนแก้ปัญหาโดยการเผา ทำให้ก่อเกิดมลพิษทางอากาศ เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น จึงได้มีการประชุมและปรึกษาหารือร่วมกันหาแนวทางแก้ไขว่าจะทำอย่างไรที่จะนำเศษวัสดุต่างๆ เศษใบไม้ใบหญ้าที่มีมากในชุมชนมาหมักและนำมาทำปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพใช้ในชุมชนประกอบกับในชุมชนบ้านช่างคำน้อยมีการประกอบอาชีพด้านการเกษตรกันเป็นส่วนใหญ่ซึ่งเกษตรกรมักจะใช้ปุ๋ยเคมีกันอย่างแพร่หลาย และดินส่วนใหญ่ก็ขาดการบำรุงอย่างถูกวิธี ทำให้สภาพแวดล้อมต่างๆตลอดจนดินมีคุณภาพเสื่อมโทรม และในปัจจุบันราคาปุ๋ยเคมีก็มีราคาสูงขึ้นทำให้ต้นทุนการผลิตของเกษตรกรสูงตามไปด้วย ทางคณะกรรมการกลุ่มจึงได้นำเรื่องดังกล่าวเสนอโครงการไปยังผู้นำชุมชนเพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงาน จึงได้งบประมาณมาจากกองทุนพัฒนาศักยภาพหมู่บ้านและชุมชน (SML) จำนวน 30,000 บาท มาดำเนินการทำปุ๋ยอินทรีย์เพื่อจำหน่ายให้กับสมาชิกและเกษตรกรในหมู่บ้าน แต่ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรเพราะเกษตรกรยังไม่ให้ความร่วมมือและยังไม่ยอมรับในคุณภาพของปุ๋ยที่ผลิตขึ้น

ในปี 2554 จึงได้มีการรวมตัวกันอีกครั้งโดยได้รวบรวมแกนนำที่เป็นหมอดินอาสาจาก 13 หมู่บ้าน และไปยื่นขอจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนโดยใช้ชื่อว่า “วิสาหกิจชุมชนกลุ่มปุ๋ยอินทรีย์หมอดินตำบลบ้านแหวน” และได้รับอนุมัติการจดทะเบียนในวันที่ 22 มีนาคม 2554 รหัสทะเบียน 6-50-15-07/1-0022 ซึ่งมี นายชม บุญเมือง เป็นประธานกลุ่ม ปัจจุบันมีจำนวนสมาชิก 59 ราย

ผลิตภัณฑ์และบริการกลุ่มปุ๋ยอินทรีย์

ปุ๋ยอินทรีย์ และ ปุ๋ยน้ำสกัดชีวภาพ สำหรับการจำหน่ายปุ๋ยอินทรีย์จะจำหน่ายให้กับสมาชิกเท่านั้น โดยให้ผู้ซื้อจะมารับเองที่กลุ่ม ทั้งนี้ความต้องการของผู้ซื้อยังไม่เพียงพอต่อการผลิตในแต่ละครั้ง ด้วยเพราะต้องอาศัยระยะเวลาในการผลิตนานถึง 3 เดือนจึงจะสามารถเอาไปจำหน่ายได้ ซึ่งกำลังการผลิตจะได้ประมาณ 100 กระสอบต่อครั้งเท่านั้น แต่ถ้าหากมีเครื่องจักรย่อยวัสดุธรรมชาติก็จะสามารถผลิตได้มากขึ้นและเร็วขึ้น

ปัญหาและที่มาในการรวมกลุ่มของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ (ผักอินทรีย์) ตำบลบ้านแหวน อำเภอหางดง

ในเดือนมีนาคม 2554 ว่าที่ร้อยตรีเอกพจน์ เกษมกุลทรัพย์ ผู้อำนวยการการศึกษานอกโรงเรียน อำเภอหางดง ได้ให้การสนับสนุนเป็นที่ปรึกษาในการจัดตั้ง “ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงอย่างยั่งยืน” โดยนายประเม็ด ทองคำ หนึ่งในสมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มปุ๋ยอินทรีย์หมอดินตำบลบ้านแหวนได้มอบที่ดินประมาณ 2 ไร่ ให้เป็นที่ตั้งของศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงอย่างยั่งยืนซึ่งตั้งอยู่หมู่ที่ 8 บ้านต้นเห็ด ตำบลบ้านแหวน อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ภายหลังจึงทำให้เกิดกลุ่มใหม่ขึ้นอีกกลุ่มหนึ่งคือ “กลุ่มเกษตรกร

อินทรีย์ตำบลบ้านแหวน” ซึ่งเป็นสมาชิกกลุ่มเดียวกันกับวิสาหกิจชุมชนกลุ่มปุ๋ยอินทรีย์หมอดินตำบลบ้านแหวน ทั้งนี้สมาชิกทั้ง 2 กลุ่มได้มีแนวคิดตรงกันที่จะสร้างกลุ่มอาชีพในระดับหมู่บ้านและตำบลให้เข้มแข็งในด้านเกษตรอินทรีย์และด้านการทำปุ๋ยอินทรีย์เพื่อให้เกษตรกรได้ศึกษาเรียนรู้ในด้านต่างๆและเพื่อพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน ในการสร้างศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงอย่างยั่งยืนนี้สมาชิกทั้ง 2 กลุ่มร่วมกันทั้ง 13 หมู่บ้านต้องการให้เป็นจุดศูนย์กลางของตำบลเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ในด้านต่างๆ เช่น การเตรียมดินและปรับสภาพดิน การคัดเลือกพันธุ์พืช การเพาะปลูกพืชผักสวนครัว การทำผักปลอดสารพิษ การทำปุ๋ยหมักและน้ำหมักชีวภาพ ตลอดจนวิธีการเลี้ยงสัตว์เพื่อลดต้นทุน

ดังนั้นการบริหารงานและการดูแลรับผิดชอบศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงอย่างยั่งยืนจึงประกอบด้วยกลุ่มเกษตรกรของตำบลบ้านแหวน จำนวน 2 กลุ่ม คือ **กลุ่มเกษตรอินทรีย์ตำบลบ้านแหวน** และ **วิสาหกิจชุมชนกลุ่มปุ๋ยอินทรีย์หมอดินตำบลบ้านแหวน** ซึ่งสมาชิกทั้ง 2 กลุ่มประกอบไปด้วยสมาชิกทั้ง 13 หมู่บ้านของตำบลบ้านแหวน และได้จัดตั้งคณะกรรมการบริหารงานเพื่อให้งานของทั้ง 2 กลุ่มนี้ขับเคลื่อนไปพร้อมกัน

ผลิตภัณฑ์และบริการกลุ่มผักอินทรีย์

จำหน่ายผักปลอดสารพิษ เช่น ถั่วฝักยาว กระบี่ พริกขี้หนู และผักบุ้ง ส่วนการเลี้ยงสัตว์ก็จะมีเลี้ยงหมูหลุม เลี้ยงบ่อปลาและกบ

ส่วนการจำหน่ายผักปลอดสารพิษนั้นสมาชิกจะนำพืชผักของตนที่ปลูกได้ไปจำหน่ายที่ตลาดกลางของชุมชนซึ่งตั้งอยู่บริเวณสี่แยกหลังปั๊มน้ำมันปตท.ทางดง โดยตลาดกลางจะมีทุกวันพฤหัสบดีเริ่มตั้งแต่เวลา 14.00 น. เป็นต้นไป สมาชิกจะนำพืชผักของตนไปลงทะเบียนที่กลุ่มก่อนเพื่อตรวจสอบว่าใครมีพืชผักผลไม้อะไรบ้าง จากนั้นจึงนำไปวางจำหน่ายรวมกันกับสมาชิกคนอื่นๆในกลุ่ม เมื่อทำการจำหน่ายหมดแล้วทางกลุ่มจะทำการตรวจสอบว่าสมาชิกแต่ละคนขายได้เท่าใดและสมาชิกจะต้องถูกหักเงิน 10 % จากรายได้ทั้งหมดของตนเพื่อเอาเข้ากลุ่ม จากนั้นจึงนำผลกำไรที่ได้ไปฝากธนาคารโดยเปิดบัญชีกลุ่มที่ธนาคารชนชาติ ซึ่งทางกลุ่มใช้ระบบบัญชีครัวเรือนเข้ามาบริหารจัดการทางการเงิน

ตารางที่ 4.1 เกณฑ์ที่วัดวิสาหกิจชุมชนกลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ และกลุ่มเกษตรอินทรีย์ ผักอินทรีย์

เกณฑ์ที่วัด	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ หมอดินตำบลบ้านแหวน	กลุ่มเกษตรอินทรีย์(ผักอินทรีย์) ต้นเห็ด ตำบลบ้านแหวน
1. วัตถุประสงค์ในการก่อตั้ง/รวมกลุ่ม		
1.1 มีการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจที่สามารถสร้างรายได้ได้	แปรรูปผลิตภัณฑ์จากเศษวัสดุธรรมชาติเพื่อสร้างรายได้ให้กับ	ผลกำไรจากการขาย

	สมาชิก	
1.2 เป็นธุรกิจที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสังคมหรือช่วยเหลือคนกลุ่มหนึ่งให้มีสถานภาพที่ดีขึ้น	1. เพื่อเสริมสร้างความสามัคคีและความเข้มแข็งของคนในชุมชน 2. เพื่อสร้างอาชีพเสริม เพิ่มรายได้ 3. เพื่อให้เกษตรกรและกลุ่มสมาชิกได้ดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ	1.เพื่อให้สมาชิกได้บริโภคพืชผักที่ปลอดภัย 2 .เพื่อสร้างรายได้ให้แก่ครัวเรือน 4. เพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนให้พึ่งพาตนเองได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์โดยนำทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำริมาใช้ในกลุ่ม 5. เพื่อให้สมาชิกเรียนรู้การทำบัญชีครัวเรือนและเข้าใจการทำงานระบบกลุ่ม 6. เพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ชุมชน และสร้างความสามัคคีในชุมชน 7. เพื่อประชาสัมพันธ์การบริโภคพืชผักผลไม้ที่ปลอดภัยเพื่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อมที่ดี 8. เลี้ยงสัตว์เพื่อลดต้นทุน เช่น เลี้ยงหมูหลุม เลี้ยงบ่อปลาและกบ
1.3 เป็นธุรกิจที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสิ่งแวดล้อม หรือมีแนวคิดก่อตั้งมาจากแนวคิดด้านสิ่งแวดล้อม	1.เพื่อแก้ไขปัญหาขยะที่มีมากในหมู่บ้าน 2. เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านเกษตรอินทรีย์และการรักษาสีสิ่งแวดล้อม	เพื่อให้สมาชิกเรียนรู้การผลิตพืชผักปลอดสารพิษ เช่น ส่งเสริมการทำปุ๋ยอินทรีย์ การทำฮอร์โมนพืช การใช้สมุนไพรไล่แมลง
2. การตลาด มีกลุ่มลูกค้าเป้าหมายชัดเจนและมีความต่อเนื่อง	สมาชิกในกลุ่ม	สมาชิกกลุ่มและคนในชุมชน
3. การจัดการ		

3.1 มีหลักการบริหารจัดการที่ดี	มีหลักการ กฎระเบียบ การดำเนินงาน และการแบ่งปัน ผลประโยชน์อย่างชัดเจน	มีหลักการ กฎระเบียบ การดำเนินงาน และการ แบ่งปันผลประโยชน์อย่าง ชัดเจน
3.2 การบริหารองค์การทำได้โดยกลุ่มผู้มีส่วนได้ ส่วนเสีย (การสานประโยชน์ของทุกฝ่าย)	ดำเนินการในรูปแบบของ คณะกรรมการที่มาจากสมาชิกใน ชุมชน	ดำเนินการในรูปแบบของ คณะกรรมการที่มาจากสมาชิก ในชุมชน
3.3 มีการดำเนินงานที่มีความยืดหยุ่น ที่สามารถปรับเปลี่ยนวิธีการดำเนินงาน ได้อย่างเหมาะสม	มีกฎเกณฑ์และระเบียบที่ชัดเจนแต่ สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความ ต้องการของสมาชิกถ้าเป็น ประโยชน์อย่างแท้จริง	มีกฎเกณฑ์และระเบียบที่ ชัดเจนแต่สามารถปรับเปลี่ยน ได้ตามความต้องการของ สมาชิกถ้าเป็นประโยชน์อย่าง แท้จริง
3.4 มีการจัดการเครือข่าย และความร่วมมือ กับภาคส่วนต่างๆ	ได้รับความช่วยเหลือ และ สนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ ได้แก่ 1. สำนักงานเทศบาลตำบลบ้าน แหวน 2. ศูนย์การศึกษาอกระบบ อ.หาง ดง 3.สำนักงานพัฒนาชุมชน อ.หางดง 4. สำนักงานเกษตรอำเภอหางดง 5. สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ 6. ประมงจังหวัด 7. ศูนย์วิจัยบำรุงพันธุ์สัตว์ 8. สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด (ทสม) 9. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร(สส.) ในเขตพื้นที่	ได้รับความช่วยเหลือ และ สนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ ได้แก่ 1. สำนักงานเทศบาลตำบล บ้านแหวน 2. ศูนย์การศึกษาอกระบบ อ. หางดง 3.สำนักงานพัฒนาชุมชน อ. หางดง 4. สำนักงานเกษตรอำเภอหาง ดง 5. สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ 6. ประมงจังหวัด 7. ศูนย์วิจัยบำรุงพันธุ์สัตว์ 8. สำนักงาน ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมจังหวัด (ทสม)

		9. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (สส.) ในเขตพื้นที่
4. กระบวนการผลิต/บริการ		
4.1 มีกำลังการผลิต/บริการที่เพียงพอ	ความต้องการของผู้ซื้อยังไม่เพียงพอต่อการผลิตในแต่ละครั้ง เนื่องจากต้องใช้ระยะเวลาในการผลิตถึง 3 เดือน จึงจะจำหน่ายได้	ความต้องการของผู้ซื้อยังไม่เพียงพอต่อการผลิตเนื่องจากพื้นที่ในการปลูกมีน้อย และกำลังคนมีไม่มาก (สมาชิกส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ)
4.2 กระบวนการผลิตไม่ส่งผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม	เป็นเศษวัสดุธรรมชาติที่เหลือใช้ในห้องดิน	ไม่มีการใช้สารเคมีในการเพาะปลูก
5. การเงิน การบัญชี		
5.1 จัดทำเอกสารรายงานทางการเงินและการบัญชี	มีการจัดทำเอกสารทางการเงินและจัดทำบัญชี (แต่นักวิจัยยังไม่เห็น)	มีการจัดทำเอกสารทางการเงินและจัดทำบัญชี (แต่นักวิจัยยังไม่เห็น)
5.2 มีกำไรเพียงพอที่จะใช้ในการดำเนินงานและการลงทุนเพิ่มในอนาคต	กำไรที่ได้จากการจำหน่ายเก็บไว้ที่กลุ่มแต่ก็ได้ไม่มากและยังไม่มีกำไรปันผล เนื่องจากกลุ่มต้องนำไปใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียนและต้องจ่ายหนี้ให้แก่เงินกู้ยืมจากกลุ่มแม่บ้านตำบลบ้านแหวน (ดังนั้นทางกลุ่มจึงยังไม่มีเงินกำไร)	กำไรที่ได้มีการเก็บไว้และมีเงินกลุ่มจากการหักสมาชิก 10 % จากการจำหน่ายผักปลอดสารพิษในแต่ละครั้ง ปัจจุบันมีเงินในกลุ่มประมาณ 5,000 บาท
6. มีหลักการใช้เศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม	ระบุน้ำไว้อย่างชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร ในวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่ม	ระบุน้ำไว้อย่างชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร ในวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่ม
7. มีนวัตกรรมหรือความรู้เป็นตัวขับเคลื่อนธุรกิจ	มีการพัฒนาแปรรูปผลิตภัณฑ์จากวัสดุธรรมชาติในห้องดิน เช่น การทำปุ๋ยอินทรีย์ และ ปุ๋ยน้ำสกัดชีวภาพ	ได้ความรู้ในเรื่องการปลูกผักปลอดสารพิษโดยเป็นการรักษาสิ่งแวดล้อมและนำมาซึ่งรายได้ให้แก่สมาชิก

8. ผลกระทบ		
8.1 ขอบเขตผลกระทบกับกลุ่มสมาชิก ชุมชน จังหวัด ภูมิภาค	เฉพาะกับกลุ่มสมาชิกเท่านั้น	ในระดับกลุ่มสมาชิกและ ชุมชนในหมู่บ้าน
8.2 ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ (ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ จัดสรรผลประโยชน์ ให้กับผู้มีส่วนได้เสียอย่างเท่าเทียมกัน)	*รายได้ของกลุ่มติดลบ* เนื่องจาก กำลังการผลิตไม่เพียงพอต่อความ ต้องการของผู้ซื้อ ดังนั้นรายได้ของ กลุ่มจึงต้องนำไปใช้เป็นเงินทุน หมุนเวียนและต้องจ่ายหนี้ให้แก่ กลุ่มแม่บ้านค.บ้านแหวนอีกด้วย	เพิ่มรายได้และลดรายจ่าย ให้กับสมาชิกในกลุ่ม
8.3 ผลกระทบทางด้านสังคม (เช่น สร้างงาน สร้างอาชีพ ลดภัยสังคม ลดความไม่เท่าเทียมกัน ลดพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ และส่งเสริมการทำ ความดี ในชุมชน สังคม)	- ให้สมาชิกมีอาชีพเสริม - ส่งเสริมความสามัคคีในชุมชน - เสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนให้ พึ่งพาตนเองได้	- ให้สมาชิกมีอาชีพเสริมและ สร้างรายได้แบ่งปัน ผลประโยชน์ต่อกลุ่มสมาชิก ได้อย่างเท่าเทียมกัน - ทำให้คนในชุมชนมีสุขภาวะ อนามัยที่ดี - ฝึกการวางแผนการทำบัญชี ครัวเรือน รับรู้ถึงรายได้และ รายจ่าย - ส่งเสริมความสามัคคีใน ชุมชน - เสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชน ให้พึ่งพาตนเองได้ - ปลุกจิตสำนึกให้คนใน ชุมชนหันมาปลูกผักปลอด สารพิษและบริโภคผัก ปลอดสารพิษ
8.4 ผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม (ลด ปัญหา และปรับปรุงสิ่งแวดล้อมต่างๆ)	- ลดปัญหาขยะที่มีมากในหมู่บ้าน - พื้นที่ดินในการเพาะปลูกของ	- ทำให้ได้ผักปลอดสารพิษที่มี ความปลอดภัยสูง

	ชุมชนมีความอุดมสมบูรณ์ ดินไม่เสื่อมคุณภาพ ไม่มีสารเคมี	- พื้นที่ดินในการเพาะปลูกของชุมชนมีความอุดมสมบูรณ์ ไม่มีสารเคมี
9. มุ่งเน้นการดำเนินงานได้อย่างยั่งยืนในอนาคต	- การได้รับความช่วยเหลือ และสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ เช่น สำนักงานเทศบาลตำบลบ้านแหวน	- มีภาคธุรกิจเอกชนให้ความสนใจ - การได้รับความช่วยเหลือ และสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ

ปัญหาอุปสรรคและความต้องการความช่วยเหลือของกลุ่มในด้านต่างๆกลุ่มปุยอินทรีย์

ปัญหาอุปสรรค

- การผลิตปุ๋ยส่งกลิ่นเหม็นและสถานที่จัดเก็บวัตถุดิบสำหรับทำปุ๋ยไม่เหมาะสม
- ขาดเครื่องจักรที่ช่วยลดต้นทุนในการผลิต
- ขาดวัสดุอุปกรณ์และเงินทุนหมุนเวียนที่ใช้เพิ่มกำลังการผลิต

ความต้องการในการให้ความช่วยเหลือของกลุ่มในด้านต่างๆ

- ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม
- ด้านการบริหารเงินทุน และทรัพยากรกลุ่ม
- ด้านกระบวนการผลิตและการพัฒนาคุณภาพผลผลิต
- ด้านการตลาด

ปัญหาอุปสรรคและความต้องการความช่วยเหลือของกลุ่มในด้านต่างๆกลุ่มผักอินทรีย์

ปัญหาอุปสรรค

- ขาดพื้นที่ในการเพาะปลูก
- ขาดกำลังคนในการผลิตเพราะสมาชิกส่วนใหญ่เป็นวัยสูงอายุ

ความต้องการในการให้ความช่วยเหลือของกลุ่มในด้านต่างๆ

- ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม
- ด้านการบริหารเงินทุน และทรัพยากรกลุ่ม

- ด้านกระบวนการผลิตและการพัฒนาคุณภาพผลผลิต
- ด้านการตลาด

กลุ่มที่ 3 การศึกษาข้อมูลการบริหารจัดการกลุ่มปุยอินทรีย์ ตำบลหนองแก้ว

ปัญหาและที่มาในการรวมกลุ่ม

ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านบวก ก่อตั้งโดยประชาชนในหมู่บ้าน และตำบลได้ระดมความคิดเห็นร่วมกันก่อตั้งศูนย์โดยครั้งแรกได้ใช้งบประมาณ SML ปี 2551 จำนวน 250,000 บาท นำเงินมาซื้อเครื่องจักรและอุปกรณ์ต่างๆ ตามโครงการผลิตปุยอินทรีย์ชีวภาพป็นเม็ดส่วนหนึ่ง อีกจำนวนหนึ่งนำมาจัดซื้อวัตถุดิบและเป็นเงินทุนหมุนเวียน ต่อมาได้ทำการขออนุมัติต่อเดิมอาคารโรงเรียนเพื่อรองรับการขยายศูนย์ และการขยายกลุ่มของสมาชิกศูนย์ ซึ่งศูนย์แบ่งเป็นกลุ่มต่างๆ เช่น

- กลุ่มทำน้ำหมัก EM
- กลุ่มเลี้ยงสัตว์เพื่อการบริโภค เช่น เลี้ยงหมู เลี้ยงไก่ เลี้ยงปลา
- กลุ่มปลูกพืชผักสวนครัวและสมุนไพร
- กลุ่มทำสวนลำไยโดยใช้ปุ๋ยชีวภาพของศูนย์เรียนรู้

ศูนย์เรียนรู้เปิดอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 21 พฤษภาคม 2552 โดยสถานการณ์ที่ผ่านมา

ปี 2552 ได้รับวัสดุ 1 ฟาร์ม 1 ตำบล ของสนง.เกษตรอำเภอหางดงปี 2553 ได้รับเงินและเมล็ดพันธุ์พืช เพื่อแจกจ่ายให้สมาชิก ปลูกในครัวเรือน และแปลงสาธิตของศูนย์

ปี 2554 ได้รับสิ่งของวัตถุดิบจากกรมพัฒนาที่ดินเขต 6 เชียงใหม่ เช่น ไคโนไมท์ ปุ๋ยพืชสด

ปี 2554 ได้รับสนับสนุนจากคณะกรรมการเงินส่งเสริมสุขภาพชุมชนตำบลหนองแก้ว ส่งเสริมปลูกพืชผักสวนครัวเพื่อสุขภาพตามโครงการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมบริโภคของคนในชุมชน

ปี 2555 ได้รับเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ จากกรมพัฒนาชุมชนจังหวัดเชียงใหม่

ปี 2555 ได้รับงบประมาณการทำปุ๋ยป็นเม็ดและอื่นๆ จาก กศน. อำเภอหางดงขณะนี้สมาชิกศูนย์มีจำนวน 105 ครัวเรือน กำลังดำเนินการขึ้นเป็นวิสาหกิจชุมชนต่อไป

ผลิตภัณฑ์และบริการกลุ่มปุยอินทรีย์ ตำบลหนองแก้ว

ปุ๋ยหมักชีวภาพ น้ำหมัก EM พืชสวนครัว สมุนไพร สัตว์เพื่อการบริโภค

ตารางที่ 4.2 เกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มธุรกิจเพื่อสังคมในบริบทอำเภอหางดงกลุ่มปื๋ยหมักตำบลหนองแก้ว

เกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มธุรกิจเพื่อสังคมในบริบทอำเภอหางดง	
เกณฑ์ที่วัด	กลุ่มปื๋ยหมัก ตำบลหนองแก้ว
1. วัตถุประสงค์ในการก่อตั้ง/รวมกลุ่ม	
1.1 มีการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจที่สามารถสร้างรายได้ได้	ทำปื๋ยหมักชีวภาพ น้ำหมัก em
1.2 เป็นธุรกิจที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสังคมหรือช่วยเหลือคนกลุ่มหนึ่งให้มีสถานภาพที่ดีขึ้น	- เป็นแหล่งเรียนรู้ของประชาชนในหมู่บ้านตำบลอำเภอ หรือบุคคลทั่วไป - เป็นแหล่งฝึกอาชีพตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง เช่น ปลูกพืชผักสวนครัว เลี้ยงปลา เลี้ยงไก่ - ให้ประชาชนมีความรู้ในการผลิตปื๋ยอินทรีย์ชีวภาพ จากเศษพืชผัก และนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและชุมชน - ให้ประชาชนหันมาใช้ปื๋ยอินทรีย์ชีวภาพ แทนการใช้ปุ๋ยเคมี เพื่อลดต้นทุนการผลิตและให้ดินอุดมสมบูรณ์อย่างยั่งยืน - เพื่อให้ประชาชนมีขีดความสามารถในการจัดระบบและมีแผนบริหารจัดการของตนเอง สร้างเสริมกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้าน ทางด้านการเรียนรู้ การสร้างเสริมและพัฒนาความคิดริเริ่มสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม พร้อมส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้าน
1.3 เป็นธุรกิจที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสิ่งแวดล้อม หรือมีแนวคิดก่อตั้งมาจากแนวคิดด้านสิ่งแวดล้อม	กลุ่มมีวัตถุประสงค์ให้ประชาชนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หันมาใช้ปื๋ยอินทรีย์ชีวภาพ แทนการใช้ปุ๋ยเคมี เพื่อลดต้นทุนการผลิตและให้ดินอุดมสมบูรณ์อย่างยั่งยืน
2. การตลาด มีกลุ่มลูกค้าเป้าหมายชัดเจนและมี	จัดจำหน่ายผ่านร้านค้าของโครงการหลวง

ความต่อเนื่อง	
3. การจัดการ	
3.1 มีหลักการบริหารจัดการที่ดี	มีหลักการกฎระเบียบ การดำเนินงานและการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างชัดเจน
3.2 การบริหารองค์การทำโดยกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (การสานประโยชน์ของทุกฝ่าย)	ดำเนินการในรูปแบบของคณะกรรมการที่มาจากสมาชิกในชุมชน และที่ปรึกษาจากภายนอกที่มีวุฒิความสามารถและมีความเหมาะสม
3.3 มีการดำเนินงานที่มีความยืดหยุ่นที่สามารถปรับเปลี่ยนวิธีการดำเนินงานได้อย่างเหมาะสม	มีการประชุมกันในกลุ่มอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง และพิจารณาการดำเนินงานในแต่ละเรื่องเป็นครั้ง ๆ
3.4 มีการจัดการเครือข่าย และความร่วมมือกับภาคส่วนต่างๆ	ได้รับความช่วยเหลือ และสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ ได้แก่ ● พระอธิการสมคิด ชุตันธูโร เจ้าอาวาสวัดสะอาด กุญชร (บ้านบว) ● สำนักงาน กรมพัฒนาที่ดินเขต 6 จังหวัดเชียงใหม่ ● สำนักงาน กรมพัฒนาชุมชน อำเภอหางดง ● สำนักงานเกษตรอำเภอหางดง ● สำนักงานปศุสัตว์อำเภอหางดง ● สำนักงาน การศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอหางดง ● กรมประมงจังหวัดเชียงใหม่ ● องค์การบริหารส่วนตำบลหนองแก้ว ● ชมรมกำนัน – ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลหนองแก้ว ● คณะกรรมการหมู่บ้าน หมู่ที่ 4 ตำบลหนองแก้ว อำเภอหางดง
4. กระบวนการผลิต/บริการ	
4.1 มีกำลังการผลิต/บริการที่เพียงพอ	มีการผลิตอย่างต่อเนื่อง แต่กำลังการผลิตยังไม่เพียงพอต่อความต้องการ
4.2 กระบวนการผลิตที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม	วัตถุดิบที่ใช้เป็นวัตถุดิบเหลือใช้ เช่น เศษหญ้า เศษใบไม้ เศษอาหาร และไม่ใช้สารเคมีในการผลิต
5. การเงินและการบัญชี	

5.1 จัดทำเอกสารรายงานทางการเงินและการบัญชี	มีการจัดทำเอกสารทางการเงินบัญชีและจัดทำบัญชี
5.2 มีกำไรเพียงพอที่จะใช้ในการดำเนินงานและการลงทุนเพิ่มในอนาคต	มีกำไรน้อย แต่ยังมีเงินคงเหลือ 30,000 บาทเพื่อใช้ในการดำเนินงานและลงทุนเพิ่มในอนาคต
6. มีหลักการใช้เศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินกิจการของกลุ่ม	ระบุไว้อย่างชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร ในวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่ม
7. มีนวัตกรรมหรือความรู้เป็นตัวขับเคลื่อนธุรกิจ	มีการพัฒนาการแปรรูปผลิตภัณฑ์นอกจากทำปุ๋ยหมักชีวภาพ ทางกลุ่มนำหอยเชอร์รี่มาทำเป็นน้ำหมัก em เพื่อแจกชาวบ้าน
8. ผลกระทบ	
8.1 ขอบเขตของผลกระทบกับกลุ่มสมาชิก ชุมชน จังหวัด ภูมิภาค	ในระดับกลุ่มสมาชิกและชุมชนในหมู่บ้าน
8.2 ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ (ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ และจัดสรรผลประโยชน์ให้กับผู้มีส่วนได้เสียอย่างเท่าเทียมกัน)	เพิ่มรายได้และลดรายจ่ายให้กับสมาชิกในกลุ่ม นอกจากนั้นยังแบ่งกำไรให้กับกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน
8.3 ผลกระทบทางด้านสังคม (เช่น สร้างงาน สร้างอาชีพ ลดภัยสังคม ลดความไม่เท่าเทียมกัน ลดพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ และส่งเสริมการทำมาหากินในชุมชน สังคม)	ผลกระทบด้านสังคมยังไม่ชัดเจน อย่างเป็นรูปธรรม
8.4 ผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม (ลดปัญหา และปรับปรุงสิ่งแวดล้อมต่างๆ)	ลดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนจากขยะมาเป็นปุ๋ยหมักและช่วยลดการเผาขยะ
9. มุ่งเน้นการดำเนินงานได้อย่างยั่งยืนในอนาคต	มีความยั่งยืนของกลุ่มเพราะมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง และยังมีความต้องการของตลาดอยู่มาก

ปัญหาและอุปสรรค และการต้องการความช่วยเหลือของกลุ่มในด้านใดบ้างกลุ่มปุ๋ย ตำบลหนองแก้ว
ทางกลุ่มมีความต้องการ โรงเรือนเพื่อใช้ในการตากปุ๋ย เพิ่ม

กลุ่มที่ 4 การศึกษาข้อมูลการบริหารจัดการกลุ่มแปรรูปอาหารเกษตรกรบ้านต้นจ๊ว ตำบลสันผักหวาน
ปัญหาและที่มาในการรวมกลุ่ม

กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านต้นจั่ว เริ่มเมื่อปี พ.ศ. 2543 โดยนางนงคำ วงศ์คำอ้าย เป็นการรวมกลุ่มเนื่องจากปัญหาการว่างงานและขาดรายได้ของแม่บ้าน หลังจากที่ได้ทำไร่ทำนา จึงเริ่มหาอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ จึงรวมตัวกันทำข้าวแต๋นและข้าวเกรียบ ลักษณะของการจัดตั้งกลุ่มเป็นการรวมหุ้นของสมาชิก และเริ่มต้นเงินลงทุน 7,000 บาท ปัจจุบันมีสมาชิกทั้งหมด 30 คน

ผลิตภัณฑ์และบริการ

ข้าวแต๋นนํ้าแดงโม ข้าวเกรียบ กล้วยกวน น้ำพริกเผาล้วนเหลือง ครองแครง มะเฟืองแช่อิ่ม

ตารางที่ 4.3 เกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มธุรกิจเพื่อสังคมในบริบทอำเภอหาดงกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านต้นจั่ว ตำบลสันผักหวาน

เกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มธุรกิจเพื่อสังคมในบริบทอำเภอหาดง	
เรื่องที่วัด	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านต้นจั่ว ตำบลสันผักหวาน
1. วัตถุประสงค์ในการก่อตั้ง/รวมกลุ่ม	
1.1 มีการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจที่สามารถสร้างรายได้ได้	แปรรูปสินค้าจากวัตถุดิบในท้องถิ่นเพื่อสร้างรายได้ให้กับสมาชิก
1.2 เป็นธุรกิจที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสังคมหรือช่วยเหลือคนกลุ่มหนึ่งให้มีสภาพที่ดีขึ้น	เพื่อส่งเสริมให้แม่บ้านมีงานทำและมีรายได้เพิ่มหลังจากทำงานประจำ
1.3 เป็นธุรกิจที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสิ่งแวดล้อม หรือมีแนวคิดก่อตั้งมาจากแนวคิดด้านสิ่งแวดล้อม	ไม่มีวัตถุประสงค์หรือแนวคิดด้านสิ่งแวดล้อมอย่างชัดเจน
2. การตลาด มีกลุ่มลูกค้าเป้าหมายชัดเจนและความต่อเนื่อง	จัดจำหน่ายสินค้าผ่านร้านขายของฝากในจังหวัดเชียงใหม่และส่งสินค้าวางจำหน่ายที่โรบินสัน โชนกาดหลวง ชั้น G
3. การจัดการ	
3.1 มีหลักการบริหารจัดการที่ดี	มีหลักการกฎระเบียบ การดำเนินงานและการแบ่งปันผลประโยชน์
3.2 การบริหารองค์การทำได้โดยกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (การสานประโยชน์ของทุกฝ่าย)	ดำเนินการในรูปแบบของคณะกรรมการที่มาจากสมาชิกในกลุ่ม
3.3 มีการดำเนินงานที่มีความยืดหยุ่นที่สามารถปรับเปลี่ยนวิธีการดำเนินงานได้อย่างเหมาะสม	มีการประชุมกันในกลุ่มอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง และพิจารณาการดำเนินงานในแต่ละเรื่องเป็นครั้ง ๆ
3.4 มีการจัดการเครือข่ายและความร่วมมือกับภาคส่วนต่างๆ	ได้รับความช่วยเหลือ และสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ ได้แก่

	1. องค์การบริหารส่วนตำบลสันผักหวาน 2. สหกรณ์การเกษตรเชียงใหม่ 3. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ 4. สำนักงานเกษตรอำเภอหางดง การศึกษานอกโรงเรียน อำเภอหางดง
4.กระบวนการผลิต/บริการ	
4.1 มีกำลังการผลิต/บริการที่เพียงพอ	มีกำลังการผลิตเพียงพอ ต่อความต้องการของกลุ่มผู้บริโภค
4.2 กระบวนการผลิตที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม	กระบวนการผลิตไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และใช้พลังงานธรรมชาติมาช่วยในกระบวนการผลิตเช่นการตากแดดเพื่อให้แห้งแทนการใช้เตาอบ
5. การเงินและการบัญชี	
5.1 จัดทำเอกสารรายงานทางการเงินและการบัญชี	มีการจัดทำเอกสารทางการเงินและจัดทำบัญชี
5.2 มีกำไรเพียงพอที่จะใช้ในการดำเนินงานและลงทุนเพิ่มในอนาคต	กำไรต่อเดือนประมาณ 15,000-20,000 ต่อเดือน และมีเงินทุนเพื่อใช้ในการดำเนินงานและลงทุนเพิ่มในอนาคต ปัจจุบันมีเงินในกลุ่มประมาณ 100,000 บาท
6. มีหลักการใช้เศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินกิจการของกลุ่ม	ไม่มีหลักการที่ชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร แต่ในทางปฏิบัติกลุ่มได้นำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินงาน คือ ผลิตให้พอดีกับความ ต้องการไม่ผลิตจนล้นสต็อกเพื่อรอขาย
7. มีนวัตกรรมหรือความรู้เป็นตัวขับเคลื่อนธุรกิจ	มีการพัฒนาการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากข้าวแต๋นธรรมดาเป็นข้าวแต๋นสมุนไพร ข้าวแต๋นธัญพืช และนำผลผลิตทางการเกษตรอื่นๆ มาแปรรูปเพิ่ม เช่น น้ำพริกเผ็ดหัวเหลือง มะเฟืองชาอ่อม เป็นต้น
8. ผลกระทบ	
8.1 ขอบเขตของผลกระทบกับกลุ่มสมาชิก ชุมชน จังหวัด ภูมิภาค	ในระดับกลุ่มสมาชิก
8.2 ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ (ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ และจัดสรรผลประโยชน์ให้กับผู้มีส่วนได้เสียอย่างเท่าเทียมกัน)	เพิ่มรายได้ให้กับสมาชิกในกลุ่ม
8.3 ผลกระทบทางด้านสังคม (เช่น สร้างงาน สร้าง	มีการสร้างงานให้กับกลุ่ม คือถ้าสมาชิกในกลุ่มไม่มี

อาชีพ ลดภัยสังคม ลดความไม่เท่าเทียมกัน ลด พฤติกรรมไม่พึงประสงค์ และส่งเสริมการทำความดี ในชุมชน สังคม)	งานสามารถมาทำงานได้และมีรายได้เพิ่มจากเงิน ปันผลคือ ได้ค่าจ้างอีกวันละ 80 บาท
8.4 ผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม (ลดปัญหา และ ปรับปรุงสิ่งแวดล้อมต่างๆ)	การดำเนินธุรกิจของกลุ่มไม่ได้สร้างทั้งผลกระทบ เชิงลบและบวกให้แก่สิ่งแวดล้อม
9. มุ่งเน้นการดำเนินงานได้อย่างยั่งยืนในอนาคต	มีความยั่งยืนของกลุ่มโดยมีการดำเนินงานมาเป็น ระยะเวลา 12 ปี และมีสมาชิก 30 คนในปัจจุบัน

ปัญหา อุปสรรค และการต้องการความช่วยเหลือของกลุ่มแปรรูปอาหารเกษตรกรบ้านต้นจิว ตำบล สันผักหวาน

- ปัญหาเรื่องของการผลิต เป็นช่วงฤดูกาลที่ทำให้มีปัญหาทางการผลิตเพราะการผลิตเช่น
ข้าวแต่น ข้าวเกรียบ ต้องนำไปตากให้แห้งก่อนนำไปทอด ถ้าเป็นช่วงฤดูฝน ก็มีปัญหาระง่อน
ของที่ตาก อากาศ เป็นต้น
- ทางกลุ่มก็มีเตาอบ อยู่ 1 เตา แต่ก็ไม่เพียงพอสำหรับใช้อบผลิตภัณฑ์

กลุ่มที่ 5-6 การศึกษาข้อมูลการบริหารจัดการกลุ่มร้านค้าชุมชนบ้านทรายมูล และเศษใบไม้แลกน้ำยา

ตำบลหางดง

ปัญหาและที่มาในการรวมกลุ่มเศษใบไม้แลกน้ำยาตำบลหางดง

เริ่มจากในปี 2553 ทางกลุ่มได้ไปดูงานที่ จ.ระยอง ประกอบกับนายอำเภอคนใหม่ไม่ต้องการให้
ชาวบ้านเผาขยะ เผาใบไม้ จึงได้มีการประชุมกันเพื่อคิดหาหนทางในการกำจัดขยะหรือใบไม้เหล่านั้น เพราะ
ทางชุมชนมีที่เก็บแต่ไม่มีเตาเผา อีกทั้งไม่ค่อยมีรถมาเก็บขยะด้วย เพราะฉะนั้นนายก อบต.จึงเสนอให้เอา
เศษใบไม้มาทำเป็นปุ๋ย โดยให้หมู่ 6 และ หมู่ 9 เป็นหมู่บ้านนำร่อง ซึ่งหมู่ 9 จะทำได้ชัดเจนกว่า เพราะว่า
ไม่ได้ใช้พนักงานของ อบต. ไปเก็บเหมือนกับของหมู่ 6 แต่เป็นคณะกรรมการมีส่วนร่วมไปเก็บเอง

เมื่อก่อนบริเวณหลังวัดจะเป็นที่ทิ้งขยะ แต่ปัจจุบันชาวบ้านมาช่วยกับปรับสภาพเป็นสวนหย่อม

ผลิตภัณฑ์และบริการเศษใบไม้แลกน้ำยาตำลางดง

การดำเนินงานจะมีทั้งการรับแลกและรับซื้อ โดยการรับแลกจะเริ่มจากชาวบ้านนำใบไม้จำนวน 5 กระสอบมาแลกกับน้ำยาซักผ้าหรือน้ำยาล้างจานก็ได้ 1 ขวด โดยคณะกรรมการจะให้บริการไปรับแลกถึงบ้านของชาวบ้าน แต่ถ้าหากว่าชาวบ้านอยากรับแลกเป็นปุ๋ยแทนน้ำยาก็สามารถทำได้ แต่ต้องแจ้งล่วงหน้า เพราะปุ๋ยต้องใช้เวลา ในกรณีที่ถึงเวลารับแลกแล้วแต่ว่าปุ๋ยยังไม่ได้ ก็มีจะมีการจดบันทึกย้อนหลังไว้ เมื่อถึงเวลาที่ปุ๋ยนำมาใช้ได้แล้ว ก็จะทบของเดิมเพิ่มให้ สำหรับเศษใบไม้ที่รับแลกนั้น คณะกรรมการก็จะเอาไปทำเป็นปุ๋ยอินทรีย์ต่อไป โดยจะมีหลุมเก็บอยู่ที่ อบต. หรือศูนย์หมู่บ้านหลังวัด

นอกจากรับแลกเศษใบไม้แล้ว ทางศูนย์ฯ ยังรับซื้อของเก่าจากชาวบ้าน เช่น กระจี๋อง ขวด ฯลฯ โดยให้ชาวบ้านเอามาขายเองที่ศูนย์ฯ ส่วนวัสดุที่เผาไม่ได้ก็จะมีรด อบต. มารับขายนั้นไปแทน ถ้าชาวบ้านทำการแยกขยะให้ด้วยก็จะได้ราคาเพิ่ม แต่ถ้าให้คณะกรรมการคัดแยกเองก็จะได้ราคาที่ตั้งไว้ตามปกติ หลังจากนั้นทางคณะกรรมการศูนย์ฯ จะติดต่อคนรับซื้อของเก่ามาซื้ออีกทีหนึ่ง ซึ่งทางศูนย์ฯ จะได้กำไรจากตรงนี้นั่นเอง

ปัญหาและที่มาในการรวมกลุ่มของร้านค้าชุมชน

ร้านค้าชุมชนก่อตั้งขึ้นในปี 2551 โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการหมู่บ้านและพี่น้องในชุมชน การทำงานจะเน้นการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนเป็นหลัก ไม่ว่าจะเป็นสภามวล (บ้าน วัด โรงเรียน) ซึ่งร้านค้าชุมชนเป็นสิ่งที่คนในชุมชนคิดกันเอง

ผลิตภัณฑ์และบริการร้านค้าชุมชน

แรกเริ่มร้านค้าจะขายสินค้าจำพวกกะปิ น้ำปลา ซึ่งนานไปหมดอายุ ต่อมากรรมการปรึกษากันเกี่ยวกับการเลือกสินค้ามาจำหน่าย โดยกำหนดว่าสินค้าจำพวกของกิน ของใช้ ให้ลูกสมาชิกสั่งสินค้าเหล่านี้เอง ถือเป็นการแบ่งเบาภาระของสมาชิกได้ส่วนหนึ่ง

เวลาที่ลูกสมาชิกจะสั่งซื้อสินค้าก็สามารถดูได้จากแคตตาล็อกที่แจกฟรีของห้างต่างๆ เมื่อได้สินค้าที่ต้องการก็จะมาสั่งกับทางคณะกรรมการซึ่งจะมีแบบฟอร์มการสั่งซื้อไว้ให้ เมื่อสมาชิกสั่งของครบจำนวนแล้ว ตัวแทนของกรรมการจะไปซื้อตามที่สั่ง จะไม่นำสินค้ามาวางตุนไว้ในร้านค้า โดยเฉพาะสินค้าที่เน่าเสีย เพราะสินค้าที่นำมาวางไว้อาจไม่ตรงกับความต้องการของลูกค้า ซึ่งจะทำให้สินค้านั้นเน่าเสียโดยเปล่าประโยชน์

ลูกสมาชิกสามารถสั่งซื้อสินค้าได้ในราคาตั้งแต่ 1-20,000 บาท จำกัดท่านละไม่เกิน 20,000 บาท ถ้าหากมีราคาเกินกว่านี้สมาชิกต้องจ่ายส่วนต่างเอง ซึ่งราคาที่จำหน่ายให้กับสมาชิกจะมีการบวกกำไรเล็กน้อยๆ

นอกจากนี้ในชุมชนเองก็มีสินค้าที่จำหน่ายหลายชนิด เช่น ข้าวสาร ผลิตภัณฑ์ OTOP สินค้าหัตถกรรม ผลิตภัณฑ์ชุมชน สินค้าของสตรีแม่บ้าน เช่น ไข่โอโด้น ขนมอบ เครื่องสังฆทาน เป็นต้น โดยเฉพาะไข่โอโด้นนับเป็นสินค้าที่สร้างรายได้ให้กับชุมชน เพราะคนภายนอกให้ความสนใจและต้องการซื้อสินค้าดังกล่าวไปบริโภค ไม่ว่าจะเป็นที่ส่วนห้องอาหารของโรงพยาบาลหาดง เจ้าหน้าที่ชาวบ้านที่อาศัยบริเวณนั้น ตลอดจนคนภายนอกที่หาซื้อได้ตามงานแสดงสินค้าต่างๆ

ตารางที่ 4.4 เกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มธุรกิจเพื่อสังคมในบริบทอำเภอหาดงร้านค้าชุมชนหมู่ 4 และเศษขยะหมู่ 9 ตำบลหาดง

เกณฑ์ที่วัด	ร้านค้าชุมชน หมู่ 4 ต.หาดง	เศษใบไม้แลกขยะ หมู่ 9 ต.หาดง
1. วัตถุประสงค์ในการก่อตั้ง/รวมกลุ่ม		
1.1 มีการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจที่สามารถสร้างรายได้ได้	1) ผลกำไรจากการจำหน่ายสินค้า 2) เงินกู้	1) กำไรจากการรับซื้อของเก่าจากชาวบ้าน
1.2 เป็นธุรกิจที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสังคมหรือช่วยเหลือคนกลุ่มหนึ่งให้มีสถานภาพที่ดีขึ้น	1) เพื่อบริการชุมชนให้ได้ใช้ของในราคาถูกและมีคุณภาพ 2) เพื่อช่วยเหลือคนในชุมชนในเรื่องของการเงิน	1) ชุมชนรู้จักจัดการกับเศษใบไม้ในชุมชนของตนเอง 2) ชาวบ้านในหมู่บ้านมีสุขภาพดีสิ่งแวดล้อมดี
1.3 เป็นธุรกิจที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสิ่งแวดล้อม หรือมีแนวคิดก่อตั้งมาจากแนวคิดด้านสิ่งแวดล้อม		1) เพื่อลดปัญหาเศษใบไม้ 2) เพื่อช่วยลดภาวะโลกร้อน 3) เพื่อช่วยลดมลพิษทางอากาศ
2. การตลาด มีกลุ่มลูกค้าเป้าหมายชัดเจนและมีความต่อเนื่อง	สมาชิกกลุ่มและคนในชุมชน	สมาชิกกลุ่มและคนในชุมชน
3. การจัดการ		
3.1 มีหลักการบริหารจัดการที่ดี	มีหลักการ กฎระเบียบ การดำเนินงาน และการแบ่งปัน ผลประโยชน์อย่างชัดเจน	มีหลักการ กฎระเบียบ การดำเนินงาน และการแบ่งปัน ผลประโยชน์อย่างชัดเจน

3.2 การบริหารองค์การทำโดยกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (การสานประโยชน์ของทุกฝ่าย)	ดำเนินการในรูปแบบของ คณะกรรมการที่มาจาก สมาชิก ในชุมชน	ดำเนินการในรูปแบบของ คณะกรรมการที่มาจาก สมาชิก ในชุมชน
3.3 มีการดำเนินงานที่มีความยืดหยุ่น ที่สามารถปรับเปลี่ยนวิธีการดำเนินงาน ได้อย่างเหมาะสม	คณะกรรมการร่วมกันพิจารณาถึง ศักยภาพในการชำระค่าสินค้าของ สมาชิก	ระยะเวลาที่ปรับให้ยืดหยุ่นสำหรับ การนำเศษใบไม้มาแลกปุ๋ย
3.4 มีการจัดการเครือข่าย และความร่วมมือ กับภาคส่วนต่างๆ	1) สกาวบวร (บ้าน วัด ชุมชน) 2) อบต.หางดง	1) อบต.หางดง 2) ม.นอร์ท-เชียงใหม่
4. กระบวนการผลิต/บริการ		
4.1 มีกำลังการผลิต/บริการที่เพียงพอ	การรับรายการสั่งซื้อเป็นไปตามความ ต้องการของลูกค้าสมาชิก จะไม่มีการ กักตุนสินค้าไว้	ผลิตตามจำนวนเศษใบไม้ที่นำมาแลก คือ 5 กระสอบ/น้ำยา 1 ขวด/ปุ๋ย 1 ถุง
4.2 กระบวนการผลิตไม่ส่งผลกระทบต่อ สังคมและสิ่งแวดล้อม	กระบวนการให้บริการไม่ส่งผล กระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม	ลดปัญหาการเผาขยะที่เป็นส่วนทำให้ เกิดมลพิษทางอากาศ
5. การเงิน การบัญชี		
5.1 จัดทำเอกสารรายงานทางการเงินและการ บัญชี	มีการจัดทำรายรับ-รายจ่ายกันใน รูปแบบง่ายๆ	มีการจัดทำรายรับ-รายจ่ายกันใน รูปแบบง่ายๆ
5.2 มีกำไรเพียงพอที่จะใช้ในการดำเนินงาน และการลงทุนเพิ่มในอนาคต	กำไรที่ได้จากการบวกเพิ่มในตัวสินค้า และกำไรที่ได้จากเงินกู้	กำไรได้มาจากการรับซื้อของเก่า และ ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากตัว จังหวัดเป็นทุนหมุนเวียน
6. มีหลักการใช้เศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนิน กิจกรรมของกลุ่ม	ไม่ได้ระบุเป็นลายลักษณ์อักษรแต่มี การดำเนินงานที่เน้นการมีส่วนร่วม ของคนในชุมชน เสริมสร้างความ เข้มแข็งและยั่งยืนตามหลักเศรษฐกิจ พอเพียง	ไม่ได้ระบุเป็นลายลักษณ์อักษรแต่ การดำเนินงานเข้าข่าย
7. มีนวัตกรรมหรือความรู้เป็นตัวขับเคลื่อน ธุรกิจ	ความรู้ในการทำลดภาระค่าใช้จ่ายของ คนในชุมชน ความรู้ในการทำ การตลาด การบริหารจัดการ	ความรู้ในเรื่องการจัดการกับเศษ ใบไม้ โดยเป็นการรักษาสิ่งแวดล้อม และนำมาซึ่งรายได้ให้กับสมาชิกและ ชุมชน
8. ผลกระทบ		
8.1 ขอบเขตผลกระทบกับกลุ่มสมาชิก ชุมชน จังหวัด ภูมิภาค	ในระดับกลุ่มสมาชิกและชุมชน ในหมู่บ้าน	ในระดับกลุ่มสมาชิกและชุมชน ในหมู่บ้าน

8.2 ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ (ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ จัดสรรผลประโยชน์ให้กับผู้มีส่วนได้เสียอย่างเท่าเทียมกัน)	1) แบ่งปันผลประโยชน์ให้กับสมาชิกจากเงินปันผล 2) ลดภาระการจ่ายเงินที่สามารถเลือกป้อนชำระได้	1) แบ่งปันผลประโยชน์ให้กับสมาชิกจากกำไร
8.3 ผลกระทบทางด้านสังคม (เช่น สร้างงาน สร้างรายอาชีพ ลดภัยสังคม ลดความไม่เท่าเทียมกัน ลดพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ และส่งเสริมการทำความดีในชุมชนของสังคม)	1) ฝึกวินัยในการชำระเงินของสมาชิก 2) ลดปัญหาการกู้เงินนอกระบบ	1) จูงใจให้คนในชุมชนรู้จักการคัดแยกขยะ
8.4 ผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม (ลดปัญหาและปรับปรุงสิ่งแวดล้อมต่างๆ)		1) ปลูกจิตสำนึกให้คนในชุมชนรักษาสิ่งแวดล้อม
9. มุ่งเน้นการดำเนินงานได้อย่างยั่งยืนในอนาคต	สังเกตจากจำนวนสมาชิกที่ต้องการเข้าร่วมโครงการนี้เพิ่มขึ้น	1) สังเกตจากความร่วมมือของคนในชุมชนที่มีเพิ่มขึ้น 2) การได้รับเงินทุนสนับสนุนจากจังหวัด

ปัญหาอุปสรรคและความต้องการความช่วยเหลือของกลุ่มในด้านต่างๆของกลุ่มใบไม้แลกน้ำยา

ยังมีหลุมสำหรับนำใบไม้มาทำปุ๋ยอินทรีย์ที่ยังมีไม่เพียงพอ เพราะที่หมู่บ้านมีเพียงแค่ 1 หลุม อีกทั้งไม่มีพื้นที่เพียงพอสำหรับการทำหลุมเพิ่มเติม

ปัญหาอุปสรรคและความต้องการความช่วยเหลือของกลุ่มในด้านต่างๆ ของกลุ่มร้านค้าชุมชน

ทางกลุ่มมีความต้องการให้ช่วยในเรื่องสินค้าไข่ไก่โอโด้น โดยเฉพาะเรื่องการทำตลาดรองรับการจำหน่ายไข่ไก่โอโด้น การออกแบบผลิตภัณฑ์บรรจุ (Package) และการทำใบปลิวสำหรับแจก (Brochure)

กลุ่มที่ 7 การศึกษาข้อมูลการบริหารจัดการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านแม่ขันลเหนือ ตำบลบ้านปง

ประวัติความเป็นมา

ประชากรบ้านแม่ขันลเหนือ หมู่ 6 ตำบลบ้านปง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร และในพื้นที่ดังกล่าวอยู่ในความรับผิดชอบของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงทุ่งเริง ซึ่งได้ส่งเสริมและสนับสนุนในการให้ความรู้ในการปลูกองุ่นและจำหน่ายให้กับทางโครงการ ทำให้เกือบ

ทุกครัวเรือนปลูกอโวคาโดกันทุกครัวเรือน ซึ่งทำให้ผลผลิตอโวคาโดในแต่ละปีมีเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะในช่วงเดือนสิงหาคมถึงกันยายนซึ่งเป็นช่วงที่ผลผลิตอโวคาโดออก ทำให้ผลผลิตบางส่วนเหลือไม่สามารถนำมาขายได้ เช่นไม่ได้ขนาดตามมาตรฐานที่โครงการรับซื้อเป็นต้น จึงมีแนวความคิดที่จะนำผลผลิตมาแปรรูป และจากการที่อโวคาโดเป็นผลไม้ที่อุดมไปด้วยสารอาหารและคุณค่าทางอาหารดังนี้

1. ให้ไขมันที่ไม่อิ่มตัว ประมาณ 8 – 20 % ดังนั้นจึงไม่มีคอเลสเตอรอลเหมาะรับประทานสำหรับผู้มีน้ำหนักมาก
2. ให้พลังงานสูง แต่มีน้ำตาลต่ำ ดังนั้นผู้เป็นเบาหวานก็สามารถรับประทานได้
3. มีโปรตีนสูง และย่อยง่าย
4. มีวิตามินสูง โดยเฉพาะวิตามินอี ซึ่งเป็นวิตามินหลักในการสกัดทำเครื่องสำอาง และยังประกอบด้วยวิตามินเอ บี และซีอีกด้วย

จากประโยชน์ของอโวคาโดผลเล็ก ๆ ทำให้เกิดการเรียนรู้ในการแปรรูปเป็นสินค้าหลากหลายชนิด เช่น ข้าวเกรียบอโวคาโด อโวคาโดเชื่อม เป็นต้น แต่ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร จากการได้รับความช่วยเหลืออย่างต่อเนื่องจากหน่วยงานเกษตรศึกษาศาสตร์ส่งเสริมเกษตรที่สูงทุ่งเริงในการให้ความรู้และสนับสนุนในด้านต่าง ๆ ทำให้สามารถแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์แยมพุดและครีมนวดผผ จึงมีการรวมกลุ่มแม่บ้านในชุมชนขึ้นมา ใช้ชื่อว่า “กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านแม่ขนิลเหนือ” และเริ่มดำเนินงานกลุ่มตั้งแต่วันที่ 29 สิงหาคม พ.ศ. 2540 โดยมีสมาชิกในขณะนั้น 25 คน และมีนางพิมพ์พา เชื้อทองเป็นประธานกลุ่มมาจนถึงปัจจุบัน

ตารางที่ 4.5 เกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มธุรกิจเพื่อสังคมในบริบทอำเภอหางดงกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านแม่ขนิลเหนือ

เกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มธุรกิจเพื่อสังคมในบริบทอำเภอหางดง	
เกณฑ์ที่วัด	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านแม่ขนิลเหนือ
1. วัตถุประสงค์ในการก่อตั้ง/รวมกลุ่ม	
1.1 มีการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจที่สามารถสร้างรายได้ได้	แปรรูปสินค้าจากวัตถุดิบในท้องถิ่นเพื่อสร้างรายได้ให้กับสมาชิก
1.2 เป็นธุรกิจที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสังคมหรือช่วยเหลือคนกลุ่มหนึ่งให้มีสถานภาพที่ดีขึ้น	1. เพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ครัวเรือน เป็นการเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนให้พึ่งตนเอง ได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ โดยนำทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชุมชน 2. เพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ชุมชน ในหมู่บ้านในการประกอบอาชีพอย่างพอเพียง 3. เพื่อให้เข้าใจการทำงานระบบกลุ่ม และสร้างความเข้มแข็งในชุมชน 4. เพื่อสร้างความสามัคคีในหมู่บ้านและชุมชน 5. เพื่ออนุรักษ์ และควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์ 6. มีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์ให้ผู้บริโภคได้เข้าใจและเลือกซื้อสินค้าอย่างถูกต้อง
1.1 เป็นธุรกิจที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสิ่งแวดล้อม หรือมีแนวคิดก่อตั้งมาจากแนวคิดด้านสิ่งแวดล้อม	ไม่มีวัตถุประสงค์หรือแนวคิดด้านสิ่งแวดล้อมอย่างชัดเจน
2. การตลาด มีกลุ่มลูกค้าเป้าหมายชัดเจนและมีความต่อเนื่อง	จัดจำหน่ายผ่านร้านค้าของโครงการหลวง
3. การจัดการ	

3.1 มีหลักการบริหารจัดการที่ดี	มีหลักการกฎระเบียบ การดำเนินงานและการแบ่งปันผลประโยชน์อย่าง ชัดเจน
3.2 การบริหารองค์การทำโดยกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (การ สานประโยชน์ของทุกฝ่าย)	ดำเนินการในรูปแบบของคณะกรรมการที่มาจาก สมาชิกในชุมชน และที่ปรึกษาจากภายนอกที่มีวุฒิ ความสามารถและมีความเหมาะสม
3.3 มีการดำเนินงานที่มีความยืดหยุ่นที่สามารถปรับเปลี่ยน วิธีการดำเนินงานได้อย่างเหมาะสม	มีการประชุมกันในกลุ่มอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง และพิจารณาการดำเนินงานในแต่ละเรื่องเป็นครั้ง ๆ
3.4 มีการจัดการเครือข่าย และความร่วมมือกับภาคส่วนต่างๆ	ได้รับความช่วยเหลือ และสนับสนุนจากหน่วยงาน ต่างๆ ได้แก่ 10. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงห้วยเงาะ 11. องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านโป่ง 12. สำนักงานพัฒนาชุมชน อ.หางดง 13. สหกรณ์การเกษตรเชียงใหม่ 14. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ 15. สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัด เชียงใหม่ 16. สำนักงานเกษตรอำเภอหางดง 17. การศึกษานอกโรงเรียน อำเภอหางดง
4. กระบวนการผลิต/บริการ	
4.1 มีกำลังการผลิต/บริการที่เพียงพอ	มีกำลังการผลิตเพียงพอ และมีกำลังการผลิต คงเหลือค่อนข้างมาก
4.2 กระบวนการผลิตที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสังคม และ สิ่งแวดล้อม	วัตถุดิบที่ใช้เป็นผลผลิตจากธรรมชาติในท้องถิ่น และไม่มีการใช้สารเคมีในการเพาะปลูก
5. การเงินและการบัญชี	

5.1 จัดทำเอกสารรายงานทางการเงินและการบัญชี	มีการจัดทำเอกสารทางการเงินและจัดทำบัญชี
5.2 มีกำไรเพียงพอที่จะใช้ในการดำเนินงานและการลงทุนเพิ่มในอนาคต	กำไรที่ได้มีการเก็บไว้ 25% เพื่อใช้ในการดำเนินงานและลงทุนเพิ่มในอนาคต ปัจจุบันมีเงินในกลุ่มประมาณ 150,000 บาท
6. มีหลักการใช้เศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินกิจการของกลุ่ม	ระบุไว้อย่างชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร ในวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่ม
7. มีนวัตกรรมหรือความรู้เป็นตัวขับเคลื่อนธุรกิจ	มีการพัฒนาการแปรรูปผลิตภัณฑ์นอกจากสินค้าหลักอย่างแฮมพู และครีมนวดผม
8. ผลกระทบ	
8.1 ขอบเขตของผลกระทบกับกลุ่มสมาชิก ชุมชน จังหวัด ภูมิภาค	ในระดับกลุ่มสมาชิกและชุมชนในหมู่บ้าน
8.2 ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ (ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ และจัดสรรผลประโยชน์ให้กับผู้มีส่วนได้เสียอย่างเท่าเทียมกัน)	เพิ่มรายได้และลดรายจ่ายให้กับสมาชิกในกลุ่ม นอกจากนั้นยังแบ่งกำไรให้กับกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน
8.3 ผลกระทบทางด้านสังคม (เช่น สร้างงาน สร้างอาชีพ ลดภัยสังคม ลดความไม่เท่าเทียมกัน ลดพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ และส่งเสริมการทำความดี ในชุมชน สังคม)	ผลกระทบด้านสังคมยังไม่ชัดเจน อย่างเป็นรูปธรรม
8.4 ผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม (ลดปัญหา และปรับปรุงสิ่งแวดล้อมต่างๆ)	มีการจัดสรรกำไรเพื่อการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์และสิ่งแวดล้อม 20%
9. มุ่งเน้นการดำเนินงานได้อย่างยั่งยืนในอนาคต	มีความยั่งยืนของกลุ่มโดยมีการดำเนินงานมาเป็นระยะเวลา 15 ปี และมีสมาชิก 28 คนในปัจจุบัน

ในช่วงแรกการผลิตสินค้าเป็นการผลิตเพื่อใช้กันในครัวเรือน และจำหน่ายภายในชุมชนเท่านั้น จนกระทั่งปี พ.ศ. 2542 ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงทุ่งเริงมาช่วยเหลือด้านการตลาด และมีการสั่งซื้อแฮมพู และครีมนวดผม วางจำหน่ายผ่านร้านค้าของโครงการหลวง และปัจจุบันกลุ่มมีสมาชิกเป็น 28 คน

ผลิตภัณฑ์และบริการ

ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มเป็นสินค้าแปรรูปจากผลโอคาโด สินค้าหลักของกลุ่มคือ แยมพุดและครีมνωดผม นอกจากนี้ยังมีสินค้าอื่น ๆ เช่น ครีมอาบน้ำ สบู่ โลชั่นทาผิว เป็นต้น

ปัจจุบันทางกลุ่มมีกำลังการผลิตแยมพุดประมาณ 10,000 ขวดต่อปี และครีมνωดผมประมาณ 10,000 ขวดต่อปี (ขนาดบรรจุของแยมพุดและครีมνωดผม 250 ml.) ราคาขายแยมพุดและครีมνωดผม ราคาขวดละ 50 บาท

ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มได้รับการสนับสนุนและการรับรองจากหน่วยงานต่าง ๆ ว่ามีคุณภาพ สามารถแข่งขันทางการตลาดได้ โดยในปี พ.ศ. 2546 ได้รับคัดเลือกเป็นสินค้า OTOP ระดับ 2 ดาว และได้รับการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) โดยแยมพุดโอคาโด ได้รับมาตรฐานเลขที่ 92/2546 และครีมνωดผม ได้รับมาตรฐานเลขที่ 93/2546 และในปี 2549 ได้รับคัดเลือกเป็นสินค้า OTOP ระดับ 4 ดาวอีกด้วย

ปัญหาและอุปสรรคและการต้องการความช่วยเหลือของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านแม่ชนิดเหนือ ตำบลบ้านปาง

ความต้องการของกลุ่มในการได้รับความช่วยเหลือ คือ ด้านการตลาดโดยแบ่งเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

1. ด้านการตลาด กลุ่มมีช่องทางจัดจำหน่ายโดยอาศัยหน่วยงานของทางราชการเป็นหลัก โดยเฉพาะศูนย์พัฒนาโครงการหลวงทุ่งเริง จึงมีความต้องการที่จะหาช่องทางการจัดจำหน่ายเพิ่มเติม เพราะมีกำลังการผลิตเหลือเพียงพอที่จะรองรับคำสั่งซื้อได้ค่อนข้างมาก
2. ด้านต้นทุน เนื่องจากราคาสินค้าของกลุ่มมีราคาเพียงขวดละ 50 บาท เมื่อเปรียบเทียบกับผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติอื่นแล้ว ราคาค่อนข้างต่ำ ซึ่งเมื่อเก็บข้อมูลของต้นทุนพบว่ามีกำไรเพียงขวดละประมาณ 8 บาท ซึ่งพื้นที่ทำการผลิตที่ 6 ต.บ้านปาง มีระยะทางค่อนข้างไกล ทำให้หากมีการส่งสินค้าจำนวนน้อย จะไม่คุ้มค่าขนส่งสินค้า ดังนั้นจึงต้องการแก้ไขปัญหาเพื่อให้มีกำไรเพิ่มมากขึ้น

ตารางที่ 4.6 เกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มธุรกิจเพื่อสังคมในบริบทอำเภอหางดง กองทุนข้าวสาร หมู่ 5 ตำบลหนองควาย

เกณฑ์ที่วัด	กองทุนข้าวสาร
1. วัตถุประสงค์ในการก่อตั้ง/รวมกลุ่ม	
1.1 มีการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจที่สามารถสร้างรายได้ได้	ผลกำไรจากการขายข้าว
1.2 เป็นธุรกิจที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสังคมหรือช่วยเหลือคนกลุ่มหนึ่งให้มีสภาพที่ดีขึ้น	1. เพื่อให้สมาชิกมีรายได้เสริมจากการประกอบอาชีพหลัก 2. เพื่อจัดหาข้าวที่มีคุณภาพมาบริการให้แก่สมาชิกในราคายุติธรรม 3. เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกมีการบริหารจัดการเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม 4. เพื่อให้สมาชิกมีทักษะเพิ่มขึ้นจนเกิดการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ 5. เพื่อให้สมาชิกลดค่าใช้จ่ายภายในครอบครัว 6. เพื่อให้สมาชิกเพิ่มรายได้ภายในครอบครัว 7. เพื่อให้สมาชิกเพิ่มเงินออมของครอบครัว 8. เพื่อให้สมาชิกเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม 9. เพื่อให้สมาชิกมีความเอื้ออารีซึ่งกันและกัน
1.3 เป็นธุรกิจที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสิ่งแวดล้อม หรือมีแนวคิดก่อตั้งมาจากแนวคิดด้านสิ่งแวดล้อม	

2. การตลาด มีกลุ่มลูกค้าเป้าหมายชัดเจนและมีความต่อเนื่อง	สมาชิกกลุ่มในชุมชน และที่ไม่ได้อยู่ในกลุ่ม
3. การจัดการ	
3.1 มีหลักการบริหารจัดการที่ดี	หลักการ กฎระเบียบการดำเนินงาน และการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างชัดเจน
3.2 การบริหารองค์การทำได้โดยกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (การสานประโยชน์ของทุกฝ่าย)	ดำเนินการในรูปแบบของคณะกรรมการที่มาจากสมาชิกในชุมชน
3.3 มีการดำเนินงานที่มีความยืดหยุ่นที่สามารถปรับเปลี่ยนวิธีการดำเนินงานได้อย่างเหมาะสม	หากสมาชิกบางคนที่ยังไม่สามารถชำระตามเวลาที่กำหนดก็สามารถผ่อนผันได้
3.4 มีการจัดการเครือข่าย และความร่วมมือกับภาคส่วนต่างๆ	อบต. โครงการอยู่ดีมีสุข/SML
4. กระบวนการผลิต/บริการ	
4.1 มีกำลังการผลิต/บริการที่เพียงพอ	มีกำลังการให้บริการที่เพียงพอเนื่องจากสมาชิกจะอยู่ในชุมชน และมีการกระจายจุดในการให้บริการ
4.2 กระบวนการผลิตที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสังคม และสิ่งแวดล้อม	กระบวนการให้บริการไม่ส่งผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมเนื่องจากไม่ได้มีการผลิต
5. การเงินและการบัญชี	
5.1 จัดทำเอกสารรายงานทางการเงินและการบัญชี	มีการจัดทำรายงานการเงินและการบัญชีส่งทางหน่วยงานราชการ
5.2 มีกำไรเพียงพอที่จะใช้ในการดำเนินงาน และการลงทุนเพิ่มในอนาคต	มีเงินกองกลางที่มาจากกำไรสะสมและเงินกองทุนสมทบ ห้าแสนกว่าบาท

6. มีหลักการใช้เศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินกิจการของกลุ่ม	ไม่ได้ระบุไว้เป็นลายลักษณ์อักษรแต่รูปแบบการดำเนินงานที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน คำนึงผลประโยชน์ของส่วนรวม
7. มีนวัตกรรมหรือความรู้เป็นตัวขับเคลื่อนธุรกิจ	นวัตกรรมด้านการบริหารจัดการ
8. ผลกระทบ	
8.1 ขอบเขตของผลกระทบกับกลุ่มสมาชิกชุมชน จังหวัด ภูมิภาค	กลุ่มสมาชิก ในหมู่บ้าน และอีก 12 ที่มาเรียนรู้ศึกษาดูงานและนำไปใช้ในหมู่บ้านของตน
8.2 ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ (ลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ และจัดสรรผลประโยชน์ให้กับผู้มีส่วนได้เสียอย่างเท่าเทียมกัน)	ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ และจัดสรรผลประโยชน์ให้กับผู้มีส่วนได้เสียอย่างเท่าเทียมกัน แม้แต่ผู้ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่ม ถ้ามาซื้อข้าวสารก็จะได้เงินคืนกระสอบละ 20 บาท
8.3 ผลกระทบทางด้านสังคม (เช่น สร้างงานสร้างอาชีพ ลดภัยสังคม ลดความไม่เท่าเทียมกัน ลดพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ และส่งเสริมการทำความดีในชุมชน สังคม)	แบ่งปันผลประโยชน์ต่อสมาชิก และกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ในชุมชน
8.4 ผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม (ลดปัญหาและปรับปรุงสิ่งแวดล้อมต่างๆ)	กลุ่มธุรกิจไม่ได้เน้นประเด็นทางด้านสิ่งแวดล้อมจึงไม่ส่งผลประโยชน์ทั้งบวกหรือลบต่อสิ่งแวดล้อม
9. มุ่งเน้นการดำเนินงานได้อย่างยั่งยืนในอนาคต	ดูจากยอดเงินกำไรสะสม และผลการดำเนินงานของกลุ่มที่ดำเนินการมาแล้ว 6 ปี

กลุ่มที่ 8 การศึกษาข้อมูลการบริหารจัดการกลุ่มกองทุนข้าวสาร หมู่ 5 ตำบลหนองควาย

ที่มาในการรวมกลุ่มกองทุนข้าวสาร เริ่มจาก นางขันแก้ว บัวเหลืองซึ่งเป็นประธานแม่บ้านในขณะนั้น ได้รับนโยบายมาจากอบต. ให้ชุมชนจัดทำกลุ่มอาชีพซึ่งนางขันแก้วก็กลับมาคิดร่วมกับ นางศรีไพร กาบคำ ซึ่งเป็นเหรัญญิกกลุ่มข้าวสารในปัจจุบันว่าจะทำอะไรดี ทำอย่างอื่นก็ได้ไม่ใช่กิจกรรมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต

และอาจไม่ยั่งยืน เช่น ถ้าทำขนมก็ต้องหาตลาด และก็คิดว่าคนในชุมชนต้องซื้อข้าวกิน จึงคิดทำกองทุนข้าวสาร โดยการจัดหาข้าวที่มีคุณภาพมาบริการให้แก่สมาชิกในราคายุติธรรม ประกอบกับการเป็นประธานกลุ่มแม่บ้านก็เห็นว่าในหมู่บ้านมีกิจกรรมต่างๆที่ต้องใช้จ่ายเยอะ แต่ทางกลุ่มไม่มีเงินมาใช้จ่ายเลยจึงอยากหารายได้เพื่อมาใช้จ่ายในการทำกิจกรรมในชุมชน ดังนั้นในปี 2549 กองทุนข้าวสารจึงเริ่มขึ้นด้วยการรวมหุ้นกันของคณะกรรมการและคนในชุมชนที่สนใจ ในราคาหุ้นละ 50 บาท โดยมีหุ้นทั้งหมด 2,000 กว่าหุ้น จากสมาชิก 70 กว่าคน คิดเป็นจำนวนประชากร 1 ใน 3 ของหมู่บ้าน ซึ่งในตอนเริ่มต้น อบต.ยังไม่ได้เข้ามาสนับสนุนเนื่องจากเห็นว่าไม่ใช่การผลิต แต่เมื่อก่อตั้งได้ 1 ปี อบต.ก็เริ่มเข้ามาสนับสนุนอุปกรณ์ต่างๆ เช่น ทรายขี้ ทรายขี้ กะละมัง โต๊ะ เป็นต้น การบริหารจัดการกลุ่มได้ดำเนินการในลักษณะการจัดตั้งคณะกรรมการในชุมชนมีโครงสร้างการบริหารจัดการ ประธาน รองประธาน เลขานุการ เหรัญญิก ประชาสัมพันธ์ นายทะเบียน กรรมการ ซึ่งกรรมการทุกคนดำเนินงานด้วยความเสียสละเนื่องจากไม่ได้มีค่าตอบแทนใดๆ โดยคิดกำไรข้าวกระสอบละ 50 บาท โดย 20 บาทคืนให้กับผู้มาซื้อบริโภค และอีก 30 บาท จะมีการจัดสรรเป็นหุ้น และค่าบริหารจัดการ สวัสดิการ และการทำกิจกรรมในชุมชน และปัจจุบันนี้หมู่บ้านต่างๆอีก 12 หมู่บ้านได้มาศึกษารูปแบบการทำกองทุนข้าวสารจากหมู่ 5 ไปเป็นต้นแบบในหมู่บ้านของตนเอง

ผลิตภัณฑ์และบริการ

ข้าวสาร และบริการจัดส่ง

ปัญหาอุปสรรคและความต้องการความช่วยเหลือของกลุ่มในด้านต่างๆของกลุ่มกองทุนข้าวสาร

กลุ่มสามารถดำเนินการทุกอย่างได้อย่างราบรื่น ยังไม่มีความต้องการความช่วยเหลือในด้านใด แต่ทางสมาชิกกลุ่มต้องการจะรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมอื่นๆ เช่นการอบสมุนไพร นวดแผนโบราณ และโครงการน้ำดื่มในชุมชน ที่ต้องการความช่วยเหลือสนับสนุน

กลุ่มที่ 9 การศึกษาข้อมูลการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์บ้านไร่ทองจิง หมู่ 3 ตำบลหนองควาย

ที่มาของการรวมกลุ่ม

เริ่มจากวิกฤตเศรษฐกิจปี 2540 มีคนตกงานเป็นจำนวนมาก รัฐจึงเข้ามาส่งเสริมทำเกษตรกรรม ครั้นแม่บ้านจะทำแต่ก็ไม่มีเงินทุนจึงไปถามภูวนาคารซึ่งธนาคารก็มีเงื่อนไขต่างๆมากมาย โดยให้แม่บ้านไปรวมกลุ่มกันเมื่อรวมกลุ่มกันได้ก็ยังไม่ได้อะไร ปล่อยให้แม่บ้านไปหาเจ้าหน้าที่ NGO ที่ทำงานส่งเสริมชาวเขา ซึ่งก็ยากลำบากในการค้นหา และเมื่อพบก็ได้คำแนะนำให้จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์

ตารางที่ 4.7 เกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มธุรกิจเพื่อสังคมในบริบทอำเภอหางดง ออมทรัพย์บ้านไร่ทองขิง

เกณฑ์ที่วัด	ออมทรัพย์บ้านไร่ ทองขิง
1. วัตถุประสงค์ในการก่อตั้ง/รวมกลุ่ม	
1.1 มีการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจที่สามารถสร้างรายได้ได้	จากเงินกู้ และกำไรจากการสั่งซื้อสินค้าในธุรกิจรวมซื้อเพื่อ การบริโภค
1.2 เป็นธุรกิจที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสังคมหรือช่วยเหลือคนกลุ่มหนึ่งให้มีสถานภาพที่ดีขึ้น	1.เพื่อปลูกจิตสำนึกให้มีการออมเงินเพื่ออนาคตเพื่อ เสริมสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในชุมชน 2.เพื่อช่วยเหลือผู้เดือดร้อน และผู้ด้อยโอกาสเพื่อให้ ชุมชนมีความเข้มแข็ง และพึ่งพาตนเองได้ และเพื่อ ลดหนี้ในระบบ
1.3 เป็นธุรกิจที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสิ่งแวดล้อมหรือมีแนวคิดก่อตั้งมาจากแนวคิดด้านสิ่งแวดล้อม	ไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อสิ่งแวดล้อมโดยตรง แต่มี การนำผลกำไรที่ได้บางส่วนไปจัดสรรเพื่อพัฒนา สิ่งแวดล้อม
2. การตลาด มีกลุ่มลูกค้าเป้าหมายชัดเจนและมีความต่อเนื่อง	สมาชิกกลุ่มในหมู่บ้าน
3. การจัดการ	
3.1 มีหลักการบริหารจัดการที่ดี	มีหลักการ กฎระเบียบการดำเนินงาน และการ แบ่งปันผลประโยชน์อย่างชัดเจน
3.2 การบริหารองค์การทำได้โดยกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (การสานประโยชน์ของทุกฝ่าย)	ดำเนินการในรูปแบบของคณะกรรมการที่มาจาก สมาชิกในชุมชน
3.3 มีการดำเนินงานที่มีความยืดหยุ่นที่สามารถปรับเปลี่ยนวิธีการดำเนินงานได้อย่าง	กฎเกณฑ์ทุกอย่างปรับตามพฤติกรรมของลูกบ้าน

เหมาะสม	
3.4 มีการจัดการเครือข่าย และความร่วมมือกับภาคส่วนต่างๆ	หน่วยงานที่ได้สนับสนุน งบประมาณ และวิชาการ -สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์พัฒนาบ้านไร่ทองจิง -สำนักงานพัฒนาชุมชน -ราชการเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ -กองทุนหมู่บ้านเงินล้าน -กองทุนกระตุ้นเศรษฐกิจ อบต.หนองควาย -ศูนย์ศึกษานอกระบบ และตามอัธยาศัยอำเภอหางดง
4. กระบวนการผลิต/บริการ	
4.1 มีกำลังการผลิต/บริการที่เพียงพอ	มีกำลังการให้บริการที่เพียงพอเนื่องจากรับสมาชิกกลุ่มที่อยู่ในหมู่บ้านเท่านั้น
4.2 กระบวนการผลิตที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสังคม และสิ่งแวดล้อม	เป็นธุรกิจที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสังคม และสิ่งแวดล้อม
5. การเงินและการบัญชี	
5.1 จัดทำเอกสารรายงานทางการเงินและการบัญชี	มีการจัดทำเอกสารรายงานทางการเงินและการบัญชีให้แก่สมาชิกได้รับทราบทุกเดือน
5.2 มีกำไรเพียงพอที่จะใช้ในการดำเนินงานและการลงทุนเพิ่มในอนาคต	มีทั้งกำไรจากดอกเบี้ยเงินกู้ 177,946 บาท และกำไรจากธุรกิจรวมซื้อ 332,523.25 บาท และการขายข้าวสาร 7,300 บาท
6. มีหลักการใช้เศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนิน	ระบุเป็นลายลักษณ์อักษรเนื่องจากเป็นหมู่บ้าน

กิจการของกลุ่ม	ต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งมีกิจกรรมที่บ่งบอกความพอประมาณ และกิจกรรมที่มีเหตุมีผล
7. มีนวัตกรรมหรือความรู้เป็นตัวขับเคลื่อนธุรกิจ	นวัตกรรมการจัดการ
8. ผลกระทบ	
8.1 ขอบเขตของผลกระทบกับกลุ่มสมาชิกชุมชน จังหวัด ภูมิภาค	กลุ่มสมาชิก ทั้งชุมชนในหมู่บ้าน และผู้มาศึกษาดูงานจากทั้งในและต่างประเทศ
8.2 ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ (ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ และจัดสรรผลประโยชน์ให้กับผู้มีส่วนได้เสียอย่างเท่าเทียมกัน)	ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ และจัดสรรผลประโยชน์ให้กับผู้มีส่วนได้เสียอย่างเท่าเทียมกัน
8.3 ผลกระทบทางด้านสังคม (เช่น สร้างงาน สร้างอาชีพ ลดภัยสังคม ลดความไม่เท่าเทียมกัน ลดพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ และส่งเสริมการทำความดี ในชุมชน สังคม)	ให้ทุกคนได้เข้าถึงแหล่งเงินทุนอย่างเท่าเทียมกัน ฝึกวินัยการออม และการวางแผนการใช้จ่าย ลดละเลิกในสิ่งฟุ่มเฟือย และส่งเสริมการทำความดี ในชุมชน
8.4 ผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม (ลดปัญหาและปรับปรุงสิ่งแวดล้อมต่างๆ)	มีกิจกรรมจัดโซนดูแลความสะอาดและให้รางวัล
9. มุ่งเน้นการดำเนินงานได้อย่างยั่งยืนในอนาคต	เงินทุนสะสม จำนวนสมาชิก การดำเนินกิจกรรมที่ต่อเนื่อง เป็นต้นแบบให้คนมาศึกษาดูงานจากทั้งในและต่างประเทศ

โดยเริ่มจากกลุ่มแม่บ้าน 56 ราย ตั้งคณะกรรมการ โดยนัดทุกวันที่ 10 ของเดือน และเมื่อครบรอบการประชุมกลุ่มออมทรัพย์ในครั้งแรกก็เหลือชาวบ้านที่มาเข้าร่วมเพียง 18 คน ที่มาเพราะความเห็นใจแม่หลวง

กับพ่อหลวง (ที่เหลือไม่มาเพราะเกรงว่ากลุ่มจะล้ม) และเริ่มการออมครั้งแรกคนละ 600 บาท ต่อมาภายหลัง

เมื่อการรวมกลุ่มเริ่มเห็นผลดีผู้ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกก็ทยอยเข้ามาเข้าร่วมกันเรื่อยๆ จนครบทั้งหมดบ้าน

เมื่อกองทุนโตขึ้นจนไม่รู้จะนำเงินไปทำอะไร แม่หลวงจึงมีแนวคิดในการจัดทำธุรกิจรวมซื้อซึ่งแม่หลวงได้ทำการศึกษามาเบื้องต้นว่าน่าจะดีกว่าร้านค้าที่มีสต็อกสินค้า สินค้าหมดอายุ สินค้าหาย และสินค้าไม่ตรงกับความต้องการของลูกค้าเป็นต้น การดำเนินกิจกรรมธุรกิจรวมซื้อเพื่อการบริโภค เป็นหนึ่งในกิจกรรมเด่นของกลุ่มออมทรัพย์พัฒนาบ้านไร่ทองจึง การดำเนินกิจกรรมนี้ไม่มีอาคารร้านค้า จัดซื้อตามใบสั่งซื้อของสมาชิกโดยใช้เวลาทำการ ออมทรัพย์ในช่วงตอนกลางคืน ไม่มีสต็อกสินค้าคงเหลือ ไม่มีพนักงานขาย และให้เครดิตสินค้า 1 เดือน นับได้ว่าเป็นทางเลือกใหม่ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากแนวคิดในการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับคนในชุมชน ซึ่งกิจกรรมนี้ ก่อให้เกิดผลกำไรที่กลุ่มๆ สามารถนำไปใช้ตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่มๆ ดังนี้

- เพื่อปลูกจิตสำนึกให้มีการออมเงินเพื่ออนาคตเพื่อเสริมสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในชุมชน
- เพื่อช่วยเหลือผู้เดือนร้อน และผู้ด้อยโอกาสเพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง และพึ่งพาตนเองได้ และเพื่อลดหนี้ในระบบ

ผลิตภัณฑ์และบริการ

บริการการออมเงิน เงินกู้ และ(กำไรจากการสั่งซื้อสินค้าในธุรกิจรวมซื้อเพื่อการบริโภค)

ปัญหาอุปสรรคและความต้องการความช่วยเหลือของกลุ่มในด้านต่างๆของกลุ่มออมทรัพย์บ้านไร่ทองจึง

กลุ่มสามารถดำเนินการได้อย่างดี มีการบริหารจัดการกันเองในชุมชนได้เองโดยไม่ต้องพึ่งพาทุนสนับสนุนจากภายนอก แต่อย่างไรก็ตามด้วยวิสัยทัศน์ของผู้นำที่ยังต้องการพัฒนาชุมชนอยู่ตลอดเวลา โดย

ต้องการจัดการท่องเที่ยว โดยชุมชน และยังต้องการความช่วยเหลือในเรื่องดังกล่าว ไม่ว่าการบริหารจัดการ การตลาด เป็นต้น

กลุ่มที่ 10 การศึกษาข้อมูลการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต หมู่ 6 ตำบลน้ำแพร่

ปัญหา และที่มาในการรวมกลุ่ม

ในอดีต หมู่บ้านแสนตอตกอยู่ในสภาพเป็นหมู่บ้านล้าหลัง มีปัญหาการทำการเกษตร โดยในยุคนั้น มีโครงการ กชจ ให้เงินยืมไม่มีดอกเบี้ย แต่โครงการดังกล่าวไม่มีเงินออมจึงจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์บ้านแสนตอ โดยก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2542 ได้เปิดรับลูกสมาชิกมีอยู่ 40 ราย รับฝากเงินออมสัจจะวันละ 1 บาท มีเงินออมอยู่ 4,000 บาท ได้มีการทำประชาคมขึ้นในชุมชน จัดตั้งคณะกรรมการขึ้นบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์ จำนวน 11 คน ได้ร่างระเบียบข้อบังคับไว้อย่างเคร่งครัด ได้เปิดรับลูกสมาชิกทุกเดือนเสียค่าสมัครคนละ 20 บาท มาปี พ.ศ. 2543 ทางคณะกรรมการ ได้เลือกประชุมสมาชิกปรับปรุงเงินออมจากวันละบาท มาเป็นคนละ 50 บาทขึ้นไป แต่ฝากได้ไม่เกินคนละ 500 บาท หากสมาชิกรายใดขาดฝากเงินสัจจะ 3 เดือนขึ้นไป คณะกรรมการจะตัดออกจากการเป็นลูกสมาชิกทันที มาปี พ.ศ. 2544 ได้มีเงินออมเงินขึ้นมาเป็นหลักแสน ทางคณะกรรมการได้ปล่อยให้ลูกสมาชิกกู้ โดยคิดอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 6 ต่อปี ระเบียบการกู้เงินต้องมีผู้ค้ำประกัน 3 คนขึ้นไป สมาชิกต้องมีเงินออมสัจจะ 10,000 บาทขึ้นไป ต้องการกู้เงินจากกลุ่มออมทรัพย์ในวงเงินไม่เกิน 30,000 บาท ไม่ต้องมีผู้ค้ำประกัน คณะกรรมการจะเปิดเครดิตให้การส่งเงินกู้ให้ส่งเงินทุกวันที่ 1-5 ของเดือน หากเลยกำหนด จะต้องเสียค่าปรับอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 2 บาทต่อเดือน กลุ่มจะยึดเอาวันที่ 5 เป็นหลักการปล่อยเงินกู้และส่งเงินกู้ทุกวันที่ 31 ของเดือน ธันวาคม ทางคณะกรรมการจะมีการปิดบการเงินทุกปีเพื่อคิดเงินปันผลให้กับสมาชิกในเดือนมกราคม บริการมาถึงปี พ.ศ. 2550 เงินฝากสมาชิกขึ้นมาเป็นหลักล้านทางคณะกรรมการได้เลือกสมาชิกประชุมทำประชาคมมีการจัดตั้งร้านค้าชุมชนขึ้น โดยขอใช้เงินสมทบกองทุนที่มีอยู่มาจัดตั้งร้านค้าชุมชนใช้ชื่อร้านค้าชุมชนเพื่อการเกษตร ชื่อปุ๋ย ชื่อยาฆ่าแมลง ขายให้กับสมาชิกในเงินเชื่อสิ้นปีมีการปิดบการเงิน มีการปันผลให้กับสมาชิกโดยทางคณะกรรมการได้ร่างระเบียบข้อบังคับในร้านค้าโดยหารเป็น 4 ส่วนได้แก่

1. สมาชิกซื้อของในร้านจะได้เงินปันผล 25%
2. เป็นค่าตอบแทนคณะกรรมการขาย 25%
3. สมทบกองทุน 25%

4. จัดเป็นสวัสดิการแก่สมาชิก 25% ใช้งบในการลงทุน 250,000 บาท

จนถึงปัจจุบันนี้มีเงินหมุนเวียนอยู่ในร้านค้าชุมชนถึง วันที่ 1 มกราคม 2555 อยู่ที่ 234,120 บาท

มาถึงปี พ.ศ. 2552 ทางพัฒนาชุมชนได้ส่งคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์ไปอบรมในด้านระบบบัญชีที่โรงแรมเชียงใหม่ภูคำเกี่ยวกับทางพัฒนาชุมชนอำเภอหางดง มีนโยบายจะยกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านแสนตอ มาเป็นสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนบ้านแสนตอหลังจากคณะกรรมการผ่านการอบรมมาและได้นำคณะกรรมการไปศึกษาดูงานที่บ้านเหล่าจูงจังหวัดลำพูน คณะกรรมการได้มีแนวคิดและมีมติจัดตั้งสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนบ้านแสนตอ ที่เรียกประชุมทำประชาคม ที่ประชุมเห็นชอบให้กลุ่มออมทรัพย์เป็นแกนนำจัดตั้งสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนขึ้น ได้รวบรวมเงินกองทุนต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชนเข้ามาถือหุ้น ทั้งหมด 9 กองทุน ได้แก่

1. กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ได้ถือหุ้นไว้ 350,000 บาท
2. เงินบำรุงกองทุนหมู่บ้าน ได้ถือหุ้นไว้ 137,800 บาท
3. เงินบำรุงกองทุนแก้ไขปัญหาความยากจน (กขคจ.) ได้ถือหุ้นไว้ 46,350 บาท
4. เงินร้านค้าชุมชน ได้ถือหุ้นไว้ 13,000 บาท
5. เงินกองทุนขยะ ได้ถือหุ้นไว้ 12,000 บาท
6. กลุ่มสตรีแม่บ้าน ได้ถือหุ้นไว้ 5,000 บาท
7. เงินกองกลางของกลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์ ได้ถือหุ้นไว้ 30,000 บาท
8. เงินกลุ่มเยาวชน ได้ถือหุ้นไว้ 6,000 บาท
9. คณะกรรมการสถาบันฯ ได้ถือหุ้นไว้ 2,000 บาท

รวมเงินทั้งหมด 602,150 บาท

และได้เปิดสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน อย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 30 สิงหาคม 2552 และได้เปิดรับสมัครลูกสมาชิกฝากเงินไว้กับสถาบัน โดยรับฝากเงินตั้งแต่คนละ 100 บาท ขึ้นไป แต่ฝากได้ไม่เกินคนละ 500 บาท เปิดรับฝากเงินทุกวันอาทิตย์ที่ 3 ของเดือน

วัตถุประสงค์ของโครงการ เพื่อต้องการช่วยเหลือคนในชุมชนที่มีหนี้ในระบบ นำมาสู่ระบบ ตลอดจนสมาชิกทั้งการซื้ออุปกรณ์ทางการเกษตรหรือเครื่องใช้ในครัวเรือน จะเป็นรถจักรยานหรือ

รถจักรยานยนต์ ติดต่อคณะกรรมการสถาบันได้ สมาชิกต้องการเงินกู้จากกลุ่มออมทรัพย์ในวงเงินไม่เกิน 30,000 บาท เสียดอกเบี้ยร้อยละ 6 ต่อปี ถ้าต้องการกู้เป็นหลักแสน ทำแบบจำลองให้กู้กับสถาบันการจัดการ

ตารางที่ 4.8 เกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มธุรกิจเพื่อสังคมในบริบทอำเภอหางดง ออมทรัพย์เพื่อการผลิต หมู่ 6

เกณฑ์ที่วัด	ออมทรัพย์เพื่อการผลิต
1. วัตถุประสงค์ในการก่อตั้ง/รวมกลุ่ม	
1.1 มีการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจที่สามารถสร้างรายได้ได้	จากเงินกู้
1.2 เป็นธุรกิจที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสังคมหรือช่วยเหลือคนกลุ่มหนึ่งให้มีสถานภาพที่ดีขึ้น	1.เพื่อให้ชุมชนมีการออม 2.เพื่อช่วยชุมชนให้มีสินเชื่อในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์การเกษตร 3. เพื่อต้องการช่วยเหลือคนในชุมชนที่มีหนี้้นอกระบบ นำมาสู่ระบบ ตลอดถึงสมาชิกทั้งการซื้ออุปกรณ์ทางการเกษตรหรือเครื่องใช้ในครัวเรือนจะเป็นรถจักรยานหรือรถจักรยานยนต์
1.3 เป็นธุรกิจที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสิ่งแวดล้อมหรือมีแนวคิดก่อตั้งมาจากแนวคิดด้านสิ่งแวดล้อม	ไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อสิ่งแวดล้อม
2. การตลาด มีกลุ่มลูกค้าเป้าหมายชัดเจนและมีความต่อเนื่อง	สมาชิกกลุ่มในหมู่บ้าน
3. การจัดการ	
3.1 มีหลักการบริหารจัดการที่ดี	หลักการ กฎระเบียบการดำเนินงาน และการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างชัดเจน
3.2 การบริหารองค์การทำโดยกลุ่มผู้มีส่วนได้	ดำเนินการในรูปแบบของคณะกรรมการที่มาจาก

ส่วนเสีย (การสานประโยชน์ของทุกฝ่าย)	สมาชิกในชุมชน
3.3 มีการดำเนินงานที่มีความยืดหยุ่นที่สามารถปรับเปลี่ยนวิธีการดำเนินงานได้อย่างเหมาะสม	มีการพูดคุยปรึกษาหารือประนีประนอมยืดหยุ่นตามกำลังของสมาชิก
3.4 มีการจัดการเครือข่าย และความร่วมมือกับภาคส่วนต่างๆ	พัฒนาชุมชน
4. กระบวนการผลิต/บริการ	
4.1 มีกำลังการผลิต/บริการที่เพียงพอ	มีกำลังการให้บริการที่เพียงพอเนื่องจากมีสมาชิกกลุ่มที่อยู่ในหมู่บ้านเท่านั้น
4.2 กระบวนการผลิตที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสังคม และสิ่งแวดล้อม	กระบวนการให้บริการไม่ส่งผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม
5. การเงินและการบัญชี	
5.1 จัดทำเอกสารรายงานทางการเงินและการบัญชี	มีการจัดทำเอกสารรายงานทางการเงินและการบัญชีเพื่อชี้แจงให้แก่สมาชิก
5.2 มีกำไรเพียงพอที่จะใช้ในการดำเนินงานและการลงทุนเพิ่มในอนาคต	มีกำไรเติบโตอย่างต่อเนื่องจนสามารถนำไปสมทบทุนให้โครงการใหม่ๆได้
6. มีหลักการใช้เศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินกิจการของกลุ่ม	ไม่ได้ระบุไว้เป็นลายลักษณ์อักษรแต่รูปแบบการดำเนินงานสอดคล้องหลักคุณธรรมซึ่งสอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีความเห็นอกเห็นใจ เอื้ออาทร มีความเสียสละ รับผิดชอบในหน้าที่ มีความโปร่งใสไว้วางใจ
7. มีนวัตกรรมหรือความรู้เป็นตัวขับเคลื่อนธุรกิจ	นวัตกรรมการจัดการ

8. ผลกระทบ	
8.1 ขอบเขตของผลกระทบกับกลุ่มสมาชิก ชุมชน จังหวัด ภูมิภาค	กลุ่มสมาชิก ทั้งชุมชนในหมู่บ้าน และผู้ที่มาศึกษา ดูงานทั่วประเทศ
8.2 ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ (ลดรายจ่าย เพิ่ม รายได้ และจัดสรรผลประโยชน์ให้กับผู้มีส่วนได้เสีย อย่างเท่าเทียมกัน)	ลดภาระหนี้สินนอกระบบ มีการแบ่งปัน ผลประโยชน์จากการออมและปันผลอย่างเท่า เทียมกัน
8.3 ผลกระทบทางด้านสังคม (เช่น สร้างงาน สร้างอาชีพ ลดภัยสังคม ลดความไม่เท่าเทียมกัน ลด พฤติกรรมไม่พึงประสงค์ และส่งเสริมการทำความดี ใน ชุมชน สังคม)	ให้ทุกคนได้เข้าถึงแหล่งเงินทุนอย่างเท่าเทียมกัน แก้ปัญหาหนี้สินนอกระบบ ฝึกวินัยการออม
8.4 ผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม (ลดปัญหา และปรับปรุงสิ่งแวดล้อมต่างๆ)	ยังเป็นการทำเกษตรเคมีอยู่
9. มุ่งเน้นการดำเนินงานได้อย่างยั่งยืนในอนาคต	วัดจากจำนวนสมาชิก จำนวนเงินทุนสะสม และ การเป็นต้นแบบให้ชุมชนต่างๆทั่วประเทศมา ศึกษาดูงาน

เงินทุนชุมชน เสียดอกเบี้ยร้อยละ 12 ต่อปี ทุกระยะยาวส่งเป็นรายเดือน มีการลดต้นลดดอก กติกาการกู้เงิน
ต้องมีผู้ค้ำประกัน 3 คนขึ้นไป หากกู้เป็นหลักแสน ต้องมีหลักทรัพย์ค้ำประกัน

ณ ปัจจุบัน 1. มีเงินฝากของสมาชิกออมทรัพย์ อยู่ที่ 2,407,390 บาท

2. เงินสมทบกองทุน อยู่ที่ 388,040 บาท

รวมเงินฝากสมาชิก+เงินสมทบกองทุน อยู่ที่ 2,795,430 บาท

ข้อมูล ณ วันที่ 1 มกราคม 2555

ตารางที่ 4.9 เกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มธุรกิจเพื่อสังคมในบริบทอำเภอหางดง ตลาคันดัชยะ หมู่ 3 บ้านแพะขวาง

เกณฑ์ที่วัด	ตลาดนัดชยะ
1. วัตถุประสงค์ในการก่อตั้ง/รวมกลุ่ม	
1.1 มีการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจที่สามารถสร้างรายได้ได้	กำไรจากการขายชยะ และการศึกษาดูงาน
1.2 เป็นธุรกิจที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสังคมหรือช่วยเหลือคนกลุ่มหนึ่งให้มีสถานภาพที่ดีขึ้น	1. ชุมชนจัดการชยะด้วยตนเอง 3. ชาวบ้านสุขภาพดี 4. รายได้เข้าสู่ครัวเรือน
1.3 เป็นธุรกิจที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสิ่งแวดล้อมหรือมีแนวคิดก่อตั้งมาจากแนวคิดด้านสิ่งแวดล้อม	ลดการเผา
2. การตลาด มีกลุ่มลูกค้าเป้าหมายชัดเจนและมีความต่อเนื่อง	สมาชิกกลุ่มในหมู่บ้าน
3. การจัดการ	
3.1 มีหลักการบริหารจัดการที่ดี	หลักการ กฎระเบียบการดำเนินงาน และการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างชัดเจน
3.2 การบริหารองค์การทำได้โดยกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (การสานประโยชน์ของทุกฝ่าย)	ดำเนินการในรูปแบบของคณะกรรมการที่มาจากสมาชิกในชุมชน
3.3 มีการดำเนินงานที่มีความยืดหยุ่นที่สามารถปรับเปลี่ยนวิธีการดำเนินงานได้อย่างเหมาะสม	มีการพูดคุยซักถามถ้อยแถลงถูกติกา
3.4 มีการจัดการเครือข่ายและความร่วมมือกับ	มหาวิทยาลัยนอร์ท

ภาคส่วนต่างๆ	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เทศบาล
4. กระบวนการผลิต/บริการ	
4.1 มีกำลังการผลิต/บริการที่เพียงพอ	มีรถของหมู่บ้านที่ให้บริการรับซื้อที่จู่รับซื้อซึ่งสามารถให้บริการชุมชนได้อย่างเพียงพอ
4.2 กระบวนการผลิตที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสังคม และสิ่งแวดล้อม	เนื่องจากจัดทำในรูปแบบตลาดนัดขยะที่ไม่ใช่ธนาคารขยะจึงไม่มีการสะสมขยะที่ก่อให้เกิดมลพิษหรือสิ่งสกปรกต่างๆซึ่งรับซื้อเฉพาะวันที่ 5 ของเดือนเท่านั้น
5. การเงินและการบัญชี	
5.1 จัดทำเอกสารรายงานทางการเงินและการบัญชี	มีการจัดทำเอกสารรายงานทางการเงินและการบัญชีชี้แจงให้แก่ลูกสมาชิก
5.2 มีกำไรเพียงพอที่จะใช้ในการดำเนินงานและการลงทุนเพิ่มในอนาคต	มีพอแต่แทบจะไม่โต
6. มีหลักการใช้เศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินกิจการของกลุ่ม	มีการพึ่งพาอาศัยในระดับชุมชนสูงตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
7. มีนวัตกรรมหรือความรู้เป็นตัวขับเคลื่อนธุรกิจ	นวัตกรรมการจัดการ
8. ผลกระทบ	
8.1 ขอบเขตของผลกระทบกับกลุ่มสมาชิกชุมชน จังหวัด ภูมิภาค	กลุ่มสมาชิก เกือบทั้งหมดในหมู่บ้าน
8.2 ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ (ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ และจัดสรรผลประโยชน์ให้กับผู้มีส่วนได้เสีย	ลดรายจ่ายจากการใช้น้ำหมักจากเศษอาหารที่มี

อย่างเท่าเทียมกัน)	การทำทุกบ้าน และเพิ่มรายได้จากการขายขยะ
8.3 ผลกระทบทางด้านสังคม (เช่น สร้างงาน สร้างอาชีพ ลดภัยสังคม ลดความไม่เท่าเทียมกัน ลด พฤติกรรมไม่พึงประสงค์ และส่งเสริมการทำความดี ใน ชุมชน สังคม)	ทำให้คนในชุมชนมีสุขภาวะอนามัยที่ดี ลด พฤติกรรมการดื่มเหล้าในงานศพ มีความสามัคคี
8.4 ผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม (ลดปัญหา และปรับปรุงสิ่งแวดล้อมต่างๆ)	สิ่งแวดล้อมดีขึ้น สะอาดขึ้น
9. มุ่งเน้นการดำเนินงานได้อย่างยั่งยืนในอนาคต	มีผู้นำและคณะกรรมการที่เสียสละ และมีผลงาน เจริญประจักษ์จนเป็นต้นแบบที่มีผู้มาศึกษาดูงาน จากทั่วประเทศ

ผลิตภัณฑ์และบริการ

ออมทรัพย์ และให้กู้

ปัญหาอุปสรรคและความต้องการความช่วยเหลือของกลุ่มในด้านต่างๆของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต หมู่ที่ 6 ตำบลน้ำแพร่

กลุ่มมีการบริหารจัดการได้ดีจนเป็นต้นแบบในการบริหารจัดการให้กับหลายๆที่ซึ่งนับว่าเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน อยู่รอดได้ด้วยตนเองโดยไม่ต้องพึ่งพาการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ

กลุ่มที่ 11 การศึกษาข้อมูลการบริหารจัดการกลุ่มตลาดนัดขยะ หมู่ 3 บ้านพะวงขวาง ตำบลน้ำแพร่

ปัญหา และที่มาในการรวมกลุ่ม

เริ่มจากปัญหาเรื่องขยะภายในหมู่บ้าน และมีการเผา และชุมชนได้นำปัญหามาวิเคราะห์ว่าขยะภายในชุมชนนั้น คนในชุมชนเป็นผู้นำเข้ามาเองส่วนใหญ่ และจะต้องหาวิธีแก้ปัญหาก่อนที่จะพึ่งหน่วยงานอื่นและถ้าคนภายในชุมชนแก้ไขคงจะแก้ไขได้ดีกว่าหน่วยงานอื่นเข้ามาแก้ไข ขณะเดียวกัน อบต. ให้งบ 10,000 บาท มาซื้ออุปกรณ์ เช่น กิโลกรัม และเอาเป็นทุนรับซื้อขยะในหมู่บ้าน ดังนั้นจึงมีโครงการตลาดนัดขยะ โดยเริ่มคิด ปี 2550 มีการคุยกับชาวบ้าน ประชาคมหมู่บ้าน อบรบเจ้าหน้าที่ อสม. สอน

ชาวบ้านคัดแยกขยะ จัดหนักวิชาการมาให้ความรู้คณะกรรมการประชาสัมพันธ์ทุกเย็นว่าในหมู่บ้านเรามีโครงการตลาดนัดขยะ ประชาสัมพันธ์วิธีการแยกขยะประเภทของขยะ จัดประชุมเยาวชนและประชาชนภายในหมู่บ้าน จัดหาคณะกรรมการเป็นเจ้าภาพในการดูแลโครงการ และเริ่มดำเนินการ ปี 2551 แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 9 เขต โดยเป็นหมู่บ้านระดับดาว โดยมีตั้งแต่ 1 ดาว หมายถึง เข้าร่วมโครงการ 2 ดาว = คัดแยกขยะ 3 ดาว = ไม่เผาขยะในช่วงห้ามเผา 4 ดาว = ทำปุ๋ยหมักชีวภาพ 5 ดาว = กระทำสม่ำเสมอ เป็นแบบอย่างในชุมชน มีผู้นำของแต่ละเขต โดยใช้ อสม. เป็นเจ้าภาพรับผิดชอบ ผู้ใหญ่บ้าน ส.อ.บ.ต. เป็นผู้อำนวยการความสะดวกในการทำงานมีการประชุมกันบ่อย 2 ครั้ง ต่อเดือน และมี อสม.รับผิดชอบเรื่องสุขภาพของแต่ละเขต ในแต่ละเดือนจะเปิดตลาดนัดขยะ ทำการซื้อขายในวันที่ 5 ของเดือนเท่านั้น ซึ่งชาวบ้านจะนำขยะที่คัดแยกแล้วมาขาย

ผลิตภัณฑ์และบริการ

การรับซื้อขยะในชุมชน

ปัญหาอุปสรรคและความต้องการความช่วยเหลือของกลุ่มในด้านต่างๆของกลุ่มตลาดนัดขยะ หมู่ 3 ต.น้ำ

แพร่

กลุ่มมีการบริหารจัดการได้ดีจนเป็นต้นแบบในการบริหารจัดการให้กับหลายๆที่ซึ่งนับว่าเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน อยู่รอดได้ด้วยตนเองโดยไม่ต้องพึ่งพาการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ โดยกลุ่มดังกล่าวไม่ได้มุ่งเน้นเรื่องของผลกำไร แต่มุ่งเน้นสุขภาพของคนในชุมชนเป็นสำคัญ

1. วิเคราะห์ผลการดำเนินงาน

ทุนทางสังคมที่เหมาะสมต่อการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาธุรกิจเพื่อสังคม ในอำเภอหางดง สามารถนำมาวิเคราะห์ได้ดังนี้

1. ความรักสามัคคี ความเอื้ออาทร ความไว้วางใจกันในชุมชนในสังคมเมืองหางดงเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ก่อให้เกิดการรวมกลุ่มกัน เห็นปัญหาร่วมกัน และร่วมแก้ไขปัญหาร่วมกัน สืบเนื่องมาจากการยังคงความเป็นชุมชนชนบทที่มีประเพณี และความเชื่อที่คอยเชื่อมโยงคนให้ยังรักใคร่ สามัคคีกันอยู่ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ อเนก นาเกษนุตร (2545:39) ที่กล่าวถึงทุนทางสังคมในลักษณะของความเข้มแข็งของชุมชนว่า มิใช่เป็นเรื่องที่เพิ่งเกิดขึ้นในประเทศไทย แต่หากเป็นคุณค่าเดิมที่สังคมไทยมีอยู่แล้ว ไม่ว่าจะเป็นความมีน้ำใจต่อกัน การแบ่งปันซึ่งกันและกัน ความเอื้ออาทรต่อกัน การเกาะเกี่ยวกันทางสังคม การรวมกลุ่มเป็นองค์กร หรือการจัดตั้งเป็นเครือข่ายต่างๆ เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มเกษตรผสมผสาน เครือข่ายโรงสีชุมชน เป็นต้น ทุนทางสังคมนี้ คือ พลังที่จะขับเคลื่อนชุมชนต่างๆ ให้มีความสามารถในการเพิ่มมูลค่าและทุนทาง

สังคมให้กับชุมชนตนเองมากขึ้น มีความเท่าทันต่อปัญหาและมีความสามารถในการจัดการกับปัญหาได้มากขึ้น และท้ายที่สุดที่สามารถพึ่งพาตนเองได้จริงในระยะยาว และแนวคิดของ วิทยากร เชียงกูล และ พรภิรมณ์ เอี่ยมธรรม (2547:236) ก็ได้สนับสนุนแนวคิดนี้โดยได้ให้ความหมายทุนทางสังคมว่า ทุนที่มาจากภูมิปัญญา ศิลปวัฒนธรรม วินัย ระเบียบ ประเพณีที่สังคมสั่งสมไว้ และอาจนำมาใช้ประโยชน์เพื่อการพัฒนาสังคมได้ โดยไม่จำเป็นต้องพึ่งทุนที่เป็นตัวเงิน (Money Capital) เสมอไป ทุนทางสังคมยังหมายถึง เครือข่าย ความร่วมมือของมนุษย์ ซึ่งทำงานร่วมกันเพื่อประโยชน์ขององค์กร ชุมชน ดังนั้นจึงมีความหมายที่กว้างขวาง และเป็นประโยชน์มากกว่าทุนมนุษย์ (Human Capital) หรือทุนทางปัญญา (Intellectual Capital) ที่อาจจะ เป็นของปัจเจกชน

2. จิตสาธารณะ ความเสียสละ ความเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมของผู้นำ และการมีความรู้ ของผู้นำเป็นทุน ที่สำคัญในการผลักดันให้เกิดการรวมกลุ่มธุรกิจเพื่อสังคม ทำให้กิจการดำเนินไปได้ด้วยดี ตลอดจนสามารถ แก้ไขปัญหาในชุมชนและสร้างการเปลี่ยนแปลงในชุมชนได้ สอดคล้องกับแนวคิดของหลุยส์ อาจเปรู (2544 : หน้า 37) ที่กล่าวไว้ว่า จิตสาธารณะคือ ความตระหนักของบุคคลถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม ทำให้ เกิดความรู้สึกปรารถนาที่จะช่วยเหลือสังคม ต้องการเข้าไปแก้วิกฤตการณ์ โดยรับรู้ถึงสิทธิควบคู่ไปกับ หน้าที่และความรับผิดชอบ สำนึกถึงพลังของตนว่าสามารถร่วมแก้ไขปัญหาคือและลงมือกระทำ เพื่อให้เกิด การแก้ปัญหาด้วยวิธีการต่างๆ โดยการเรียนรู้ และแก้ไขปัญหาร่วมกันกับคนในสังคม ซึ่งผู้นำที่มีจิต สาธารณะดังกล่าวนี้ว่ามีคุณลักษณะของผู้นำแบบเปลี่ยนสภาพโดย เบส (Bass, 1985) กล่าวถึงผู้นำแบบ เปลี่ยนสภาพไว้ว่า เป็นผู้นำที่กระตือรือร้นต่อผู้ตาม อันได้แก่ ผู้ตามให้ความไว้วางใจ มีความรู้สึกที่ชื่นชม ให้ความจงรักภักดี และความเคารพนับถือต่อผู้นำ จนสามารถส่งผลให้เกิดแรงจูงใจในการทำงานให้ได้ผล มากกว่าความคาดหวังเดิมที่กำหนดไว้ โดยเบส อธิบายว่า ผู้นำเปลี่ยนแปลงและจูงใจต่อผู้ตามด้วยวิธีการ ดังนี้

1. ทำให้ผู้ตามเกิดตระหนักในความสำคัญของผลงานที่เกิดขึ้น
2. โน้มน้าวจิตใจของผู้ตามให้เปลี่ยนจากการยึดในผลประโยชน์ของตนเอง มาเป็นเห็น แก่ประโยชน์ส่วนรวม
3. กระตุ้นให้ผู้ตามยกระดับของความต้องการที่สูงขึ้นกว่าเดิม

ซึ่งสอดคล้องกับคุณลักษณะของผู้ประกอบการเชิงสังคมที่ผู้ประกอบการสังคมมุ่งมั่นที่จะร่วมแก้ไขปัญห โดยการเปลี่ยนแปลงระบบ เผยแพร่วิธีการทำงาน และจูงใจให้คนในสังคมยอมรับการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ (ข้อมูลออนไลน์ของมูลนิธิธิดาโชก้าไทย, ม.ป.ป.)) และผู้ประกอบการเชิงสังคมมีความเชื่อมั่นไม่เสื่อมคลาย ในศักยภาพของมนุษย์ทุกคนที่จะมีส่วนร่วมอย่างมีความหมายในการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคมโดยมัก ไม่เกี่ยวเรื่องการศึกษา (Elkington and Hartigan, 2009: 25)

3. การบริหารจัดการที่ดีภายใต้บริบทของคนในชุมชน ที่กลายมาเป็นนวัตกรรมทางสังคมในรูปแบบของ นวัตกรรมจัดการที่มาจากความร่วมมือของสมาชิกในกลุ่มทุกคน ซึ่งการมีส่วนร่วมนั้นเริ่มตั้งแต่ การวางแผน การปฏิบัติ การจัดสรรผลประโยชน์ และการติดตามและประเมินผล Szentendre (อ้างถึงใน สถาบันพระปกเกล้า, 2545: 30-31) ซึ่งองค์ประกอบดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ กาญจนา สมมิตร (2554) ที่ได้ค้นพบว่า กระบวนการสร้างการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการผลิตและการบริโภคสินค้าเกษตรเคมีไปสู่สินค้าเกษตรอินทรีย์ของสถาบันชุมชนเกษตรกรรมยั่งยืน จังหวัดเชียงใหม่ (ISAC) นั้นเป็น กระบวนการที่อาศัยการมีส่วนร่วมกับชุมชนเป้าหมายตั้งแต่เริ่มต้นจนติดตามและประเมินผลซึ่งสามารถนับได้ว่าเป็นนวัตกรรมทางการจัดการขององค์กร

4. ทูตด้านปัจจัยเครือข่ายสนับสนุนภายนอก เป็นปัจจัยเกื้อหนุนอีกปัจจัยที่ทำให้เกิดธุรกิจเพื่อสังคมใน อำเภอหางดง ไม่ว่าจะเป็นการรวมกันจัดตั้งกลุ่มธุรกิจเพื่อสังคมขึ้นมา และการมีหน่วยงานภายนอกทั้งในส่วน ภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสถาบันการศึกษา เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สีนาค ตีรวรรณไชย (2546) ว่าทุนทางสังคมทั้งภายในและภายนอก ในความเป็นจริงแล้วสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออก อีกทั้งในหลายๆครั้ง ยังส่งเสริมซึ่งกันและกันด้วย เช่น จากตัวอย่างที่แล้ว ความไว้วางใจกัน (ทุนทางสังคมภายใน) ทำให้สามารถตั้งกลุ่มออมทรัพย์ (กลุ่ม/องค์กรซึ่งเป็นทุนทางสังคมภายนอก) ขึ้นมาได้ ถ้ากลุ่มออมทรัพย์ในฐานะทุนทางสังคมภายนอกนี้ สามารถดำเนินไปได้ด้วยดี ก็จะเป็นการตอบย้ำว่า การเชื่อถือไว้วางใจระหว่างกันเป็นเรื่องที่ดี เพราะทำให้ได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นด้วย ชาวบ้านก็มีแนวโน้มที่จะเชื่อถือไว้วางใจกันมากขึ้น กระทั่งว่าเกิดเป็น แบบแผนการเชื่อถือไว้วางใจกัน (Norm of trust) ยังไม่ต้องนับว่า เมื่อกลุ่มสามารถดำเนินการไปได้เรื่อยๆแล้ว เงินกองทุนจะยิ่งทวีให้ประโยชน์แก่คนในชุมชนได้มากขึ้นไปอีก

2. กลุ่ม และประเภทของธุรกิจเพื่อสังคมในอำเภอหางดง

จากการสืบค้นทุนทางสังคม และการสัมภาษณ์ข้อมูลเบื้องต้นกลุ่มเป้าหมายที่จัดอยู่ในเกณฑ์ธุรกิจเพื่อสังคมพบกลุ่มที่สามารถจัดอยู่ในกลุ่มธุรกิจเพื่อสังคมอยู่ 11 กลุ่มใน 7 ตำบล ได้แก่ บ้านแหวน หนองแก้ว หนองควาย หางดง น้ำแพร่ สันผักหวาน บ้านปง เป็นต้น ส่วนอีก 4 ตำบลยังไม่พบการรวมกลุ่มตามลักษณะของธุรกิจเพื่อสังคม ทั้งนี้สามารถจัดหมวดหมู่กลุ่มเป้าหมายออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มเกษตรและการแปรรูปทางการเกษตร ได้แก่ 1) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มปุยอินทรีย์หมอดินตำบลบ้านแหวน 2) กลุ่มเกษตรอินทรีย์ตำบลบ้านแหวน 3) กลุ่มปุยอินทรีย์บ้านบวก ตำบลหนองแก้ว 4) กลุ่มแปรรูปอาหารเกษตรกรบ้านต้นจ้าว ตำบลสันผักหวาน 5) กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านแม่ขันลเหนือตำบลบ้านปาง
2. กลุ่มออมทรัพย์ และร้านค้าชุมชน ได้แก่ 1) กลุ่มร้านค้าชุมชนบ้านทรายมูลตำบลหางดง 2) กลุ่มกองทุนข้าวสารบ้านหนองควายตำบลหนองควาย 3) กลุ่มออมทรัพย์บ้านไร่้องจิง ตำบลหนองควาย 4) กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านแสนตอ ตำบลน้ำแพร่
3. กลุ่มสิ่งแวดล้อม (ขยะ) ได้แก่ 1) กลุ่มเศษใบไม้แลกน้ำยาบ้านดง ตำบลหางดง 2) กลุ่มตลาดนัดขยะบ้างแพะขวางตำบลน้ำแพร่

ทั้งนี้เกือบครึ่งหนึ่งเป็นการรวมกลุ่มธุรกิจชุมชนที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน และส่วนใหญ่จะมีลักษณะการดำเนินงานที่คล้ายกับรูปแบบสหกรณ์ จากการค้นพบครั้งนี้ได้ทำให้เกิดการปฏิเสธสมมติฐานในตอนต้นของงานวิจัยซึ่งคาดว่ากลุ่มธุรกิจเพื่อสังคมน่าจะเป็นกลุ่มหัตถกรรม หรือกลุ่มอาชีพที่อาศัยภูมิปัญญาทางด้านงานช่างหรืองานฝีมือ โดยในตอนต้นคณะผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มวิสาหกิจซึ่งจะมาเป็นกลุ่มประชากรในการศึกษาออกเป็นประเภทได้ 6 ประเภท ได้แก่ เกษตร เครื่องประดับ เซรามิกส์ ผ้าอาหาร/เครื่องดื่ม และอื่นๆ ซึ่งเมื่อได้ศึกษาพบว่ากลุ่มดังกล่าวส่วนมากมักเป็นการรวมกลุ่มกันเพื่อประโยชน์ในการรับความช่วยเหลือจากภาครัฐ ไม่ว่าจะเป็นเงินกู้ หรือการช่วยเหลือในรูปแบบต่างๆ อีกทั้งการรวมกลุ่มโดยมากมักจะเป็นลักษณะการจ้างงานโดยมีผู้ที่เป็นประธานกลุ่มเป็นเจ้าของกิจการ เป็นต้น

จากผลการคัดเลือกและคัดกรองกลุ่มเป้าหมายทั้ง 11 กลุ่ม เมื่อนำมาวิเคราะห์โครงสร้าง กลุ่มระยะเริ่มต้น¹ กำลังพัฒนา² และต้นแบบ³ ร่วมกัน นั้นพบว่า กลุ่มที่จัดอยู่ในระดับเริ่มต้น มี 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มปุย

¹ **ระยะเริ่มต้น** หมายถึง ธุรกิจเพื่อสังคมที่เพิ่งเริ่มต้นกิจการ และยังคงมีปัญหา ความต้องการพื้นฐานต่างๆอีกหลายด้านที่ต้องการความช่วยเหลือ

² **กำลังพัฒนา** หมายถึง ธุรกิจเพื่อสังคมที่ดำเนินกิจการมาได้ในระยะหนึ่งแล้ว แต่ยังมีความต้องการความช่วยเหลือในการพัฒนาปรับปรุง เช่น การขยายขนาดการผลิต การเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่าย ความต้องการในการปรับปรุงเทคโนโลยีการผลิต และการปรับปรุงภาพลักษณ์ของสินค้า เป็นต้น

อินทรีย์และเกษตรอินทรีย์ (ผักอินทรีย์) ตำบลบ้านแหวน และกลุ่มขยะแลกน้ำยาตำบลหางดง กลุ่มกำลังพัฒนา มี 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มปือินทรีย์ตำบลหนองแก้ว กลุ่มร้านค้าชุมชนตำบลหางดง กลุ่มแปรรูปอาหาร เกษตรกรบ้านต้นจั่วตำบลสันผักหวาน และกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแม่ขนิลเหนือ ตำบลบ้านปง กลุ่มต้นแบบ มี 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มออมทรัพย์บ้านไร่กองขิง กลุ่มกองทุนข้าวสารตำบลหนองควาย กลุ่มตลาดนัดขยะ ตำบลน้ำแพร่ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตตำบลน้ำแพร่

โดยปัญหาและความต้องการของทั้ง 3 กลุ่มสามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้ ในกลุ่มระยะเริ่มต้นมีความต้องการความช่วยเหลือจากภายนอกจะค่อนข้างมาก และเป็นความต้องการพื้นฐานทางด้านปัจจัยการผลิต และเทคนิควิธีการในการผลิตและการบริหารจัดการ รวมถึงการตลาด เป็นต้น

กลุ่มกำลังพัฒนาเป็นกลุ่มซึ่งสามารถบริหารจัดการได้ด้วยตนเองในระดับหนึ่งแล้วแต่ยังมีความต้องการความช่วยเหลือทางด้านการขยายขนาดพื้นที่การผลิต การเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่าย ความต้องการในการปรับปรุงเทคโนโลยีการผลิต และการปรับปรุงภาพลักษณ์ของสินค้า เช่นบรรจุภัณฑ์ แพนพับโฆษณา ต่างๆ

กลุ่มต้นแบบเป็นกลุ่มซึ่งสามารถดำเนินกิจการของตนในระดับดีแล้ว และเป็นต้นแบบให้กับกลุ่มอื่นๆมาศึกษาดูงานได้ โดยบางกลุ่ม อาทิ เช่นกลุ่มออมทรัพย์บ้านไร่กองขิง กลุ่มกองทุนข้าวสารตำบลหนองควายมีแนวคิดที่จะขยายกิจกรรมไปทำอย่างอื่นต่อ เช่นการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน หรือ การรวมกลุ่มกันทำผลิตภัณฑ์ใหม่ๆต่อไป ซึ่งเหล่านี้ยังคงต้องการความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอกอีก

³ **ต้นแบบ** หมายถึง ธุรกิจเพื่อสังคมที่ประสบความสำเร็จ ดำเนินการไปได้ด้วยตนเอง มีความมั่นคงทางการเงิน เป็นต้นแบบให้แก่ชุมชนอื่น และขยายผลต่อยอดได้

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

1. ทูทางสังคมที่เหมาะสมต่อการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาธุรกิจเพื่อสังคม ในอำเภอหางดง

หางดงเป็นอำเภอที่มีความเป็นเมืองเทียบเท่ากับตัวเมืองเชียงใหม่ ลักษณะภูมิประเทศอำเภอหางดง 2 ใน 3 ของพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขา ซึ่งเป็นเขตอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย และเขตป่าสงวนแห่งชาติ (พื้นที่ตำบลบ้านปง น้ำแพร่ และตำบลหนองควาย) นอกนั้นเป็นพื้นที่ราบ ซึ่งทำเป็นพื้นที่เพาะปลูก ที่อยู่อาศัยและการพาณิชย์ โดยมีพื้นที่การปกครองอยู่ 11 ตำบล คือ ตำบลหางดง หนองแก้ว หางแก้ว หนองตอง ขุนคง สบแม่ข้า บ้านแหวน สันผักหวาน หนองควาย บ้านปง น้ำแพร่ ซึ่งในปัจจุบันพื้นที่ทางการเกษตรเริ่มลดน้อยลงอย่างรวดเร็วในหลายพื้นที่เนื่องจากการขายให้แก่รายทุนในการสร้างหมู่บ้านจัดสรรให้แก่บุคคลภายนอกเข้ามาอยู่อาศัยเป็นจำนวนมาก อาชีพ ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพ เกษตรกรรม รับจ้าง ค้าขาย หัตถกรรมศิลปะ รับราชการ เป็นต้น

หลายคนรู้จักหางดงในงานหัตถกรรม งานฝีมือ เช่น จักสาน แกะสลัก เครื่องปั้นดินเผา เป็นต้น เนื่องจากมีหมู่บ้านถวายเป็นแหล่งรวมงานหัตถศิลป์ อย่างไรก็ตามการทำธุรกิจดังกล่าวเป็นลักษณะของการจ้างงาน และเป็นธุรกิจส่วนบุคคล ยังไม่มีรูปแบบการรวมกลุ่มกันทำอย่างแท้จริง อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าอำเภอหางดงจะมีความเป็นเมืองมากขึ้น วิถีชีวิตเริ่มเปลี่ยนไป ด้วยอาชีพที่ส่วนใหญ่ต้องไปรับจ้าง สังคมเกษตรเริ่มน้อยลง แต่ในหลายชุมชนก็ยังคงมีสิ่งที่ยึดโยงความสัมพันธ์ของคนในชุมชนให้ยังคงพึ่งพาอาศัยกัน มีความเอื้ออาทรต่อกัน ไว้วางใจกัน และยังสามารถรวมกลุ่มกันในการแก้ไขปัญหาในชุมชนของตน มีวินัย และมีการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่ตั้งไว้ร่วมกัน เหล่านี้สืบเนื่องจากอำเภอหางดงยังคงมีทุนทางวัฒนธรรม มีความเชื่อ และประเพณีที่สืบทอดกันมาเป็นพื้นฐานให้คนในชุมชนไม่ห่างหายจากกัน และบางชุมชนเป็นชุมชนขนาดเล็กซึ่งส่วนใหญ่ล้วนแต่เป็นเครือญาติกัน อีกทั้งยังมีทุนปัจจัยผู้นำและแกนนำที่ดีมีความรู้ มีจิตสาธารณะ เสียสละ เห็นประโยชน์ส่วนรวม สามารถนำพากลุ่มธุรกิจเพื่อสังคมพัฒนา และเติบโต จนบางกลุ่มสามารถเป็นต้นแบบให้แก่กลุ่มอื่นๆ ได้ ซึ่งนอกจากทุนทางสังคมภายในเหล่านี้แล้ว ทุนภายนอกอย่างเช่นการรวมกลุ่มกันจัดตั้งกิจการเพื่อสังคม โดยมีทุนทางด้านการบริหารจัดการที่ดีโดยเน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนร่วมกันคิดร่วมกันทำแก้ไขปัญหาอุปสรรคร่วมกันจนก่อให้เกิดเป็นองค์ความรู้ในการบริหารจัดการในแบบฉบับของชุมชนตนเอง ซึ่งเรียกได้ว่าเป็นนวัตกรรมทางสังคมในรูปแบบนวัตกรรม

การจัดการ และนวัตกรรมการผลิตต่างๆ ได้ ทุนการได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายนอก ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นทุนด้านปัจจัยเครือข่ายสนับสนุนภายนอก

จะเห็นได้ว่าทุนทางสังคมเหล่านี้ได้เอื้อให้เกิดการรวมกลุ่มกันจัดตั้งธุรกิจเพื่อสังคมได้อย่างประสบความสำเร็จซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สีนาด ตีรวรรณไชย (2546) ที่ได้ศึกษาเรื่องทุนทางสังคมและกลุ่มออมทรัพย์ กรณีศึกษาในจังหวัดสงขลา ไว้ว่า ในประเทศไทยเอง มีตัวอย่างมากมายที่แสดงให้เห็นว่า ทุนทางสังคมโดยเฉพาะการรวมกลุ่มหรือรวมตัวกันจัดสรรทรัพยากรกันเองของคนในชุมชนที่มีความไว้วางใจกัน สามารถทำให้พวกเขาได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจหลายอย่าง เช่น การตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อเป็นแหล่งเงินทุน การรวมตัวเพื่อจัดสรรทรัพยากรน้ำ ป่า ที่ดินสาธารณะของชุมชน กลุ่มเกษตรกรรมทางเลือกต่างๆ เป็นต้น ยิ่งกลุ่มหรือเครือข่ายเหล่านี้สามารถเชื่อมกับกลุ่มอื่นๆนอกชุมชนอย่างหลากหลายแล้ว ทุนทางสังคมก็จะยิ่งขยายวงมากขึ้นเท่านั้น

สินาด ตีรวรรณไชย (2546) ยังสรุปไว้ว่า การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่ผ่านมาส่งผลให้ประเทศไทยมีความเจริญก้าวหน้า สามารถแข่งขันในเวทีโลก โดยนำแนวคิดการพัฒนาตามกระแสที่เกิดขึ้นในประเทศต่างๆ คือ การพัฒนาแบบทุนนิยมมาใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของประเทศ นำไปสู่ความทันสมัย ขณะที่ยุคโลกาภิวัตน์มีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของคนไทยทุกระดับ เปิดโอกาสการเรียนรู้อย่างไร้พรมแดน ขณะเดียวกันนำมาซึ่งค่านิยมที่มุ่งวัตถุ มุ่งความสะดวกสบายรวดเร็ว หากสังคมไทยปราศจากภูมิคุ้มกันที่ดีจะก่อให้เกิดความเสื่อมถอยทางวัฒนธรรม และความสัมพันธ์ที่ดีซึ่งเป็นรากฐานของความสุข ความมั่นคงและความเข้มแข็งของชุมชน จึงมีแนวคิดที่จะพัฒนาสังคมไทยให้เกิดการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ สามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง พร้อมเผชิญสิ่งใหม่ๆที่เกิดขึ้นอย่างรู้เท่าทันแนวคิดและความสำคัญของทุนทางสังคมเป็นที่ยอมรับขององค์กรพัฒนาระหว่างประเทศต่าง ๆ เช่น ธนาคารโลก องค์กรความร่วมมือเพื่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (OECD) ต่างก็ตระหนักในคุณค่าของทุนทางสังคมว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจและการพัฒนาที่ยั่งยืนอันนำไปสู่ความผาสุกของคนในชาติ โดยเฉพาะ OECD พิจารณาว่าการเติบโตทางเศรษฐกิจเกิดจากทุน 4 ประเภท ได้แก่ ทุนทางกายภาพ ทุนทางการเงิน ทุนมนุษย์และทุนทางสังคม ซึ่งจากการประเมินประสิทธิภาพของปัจจัยทั้ง 4 ทุนดังกล่าว พบว่าการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืนเป็นผลมาจากปัจจัยด้านทุนมนุษย์และทุนทางสังคมถึง 4 ส่วน ขณะที่เกิดจากทุนทางกายภาพและทุนทางการเงินเพียง 2 ส่วนเท่านั้น

2. กลุ่ม และประเภทของธุรกิจเพื่อสังคมในอำเภอหางดง

จากการสัมภาษณ์ข้อมูลเบื้องต้นกลุ่มเป้าหมายที่จัดอยู่ในเกณฑ์ธุรกิจเพื่อสังคมพบกลุ่มที่สามารถจัดอยู่ในกลุ่มธุรกิจเพื่อสังคมอยู่ 11 กลุ่มใน 7 ตำบล โดยสามารถจัดหมวดหมู่ประเภทของธุรกิจออกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1. กลุ่มเกษตร และผลิตภัณฑ์แปรรูปทางการเกษตร 2.กลุ่มออมทรัพย์ และร้านค้าชุมชน 3. กลุ่มสิ่งแวดล้อม (ขยะ) โดยสามารถแสดงผลสรุปภาพรวมตามเกณฑ์การคัดกรองได้ดังตารางต่อไปนี้

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

จากตารางแสดงให้เห็นว่าธุรกิจเพื่อสังคมทุกกลุ่มสามารถสร้างรายได้ได้จากการทำกิจกรรมของตนเอง มีวัตถุประสงค์เพื่อสังคมเป็นหลักในทุกกลุ่ม บางกลุ่มจะมีวัตถุประสงค์เพื่อสิ่งแวดล้อม เช่นกลุ่มเพื่อสิ่งแวดล้อม (ขยะ) และกลุ่มเกษตรและปศุอินทรีย์ซึ่งก็จะเป็นไปตามลักษณะเฉพาะตัวของกลุ่มที่ดำเนินการเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อม ด้านการตลาด ทุกกลุ่มมีกลุ่มลูกค้าเป้าหมายชัดเจนและมีความต่อเนื่อง โดยกลุ่มลูกค้าของทั้ง 9 กลุ่มจะเป็นสมาชิกกลุ่มเอง หรือคนในชุมชน ส่วนอีก 2 กลุ่มซึ่งเป็นกลุ่มแปรรูปทางการเกษตรก็จะมีช่องทางการจำหน่ายของตนเอง โดยกลุ่มแปรรูปทางการเกษตรตำบลสันผักหวาน ก็จะมีช่องทางในห้างสรรพสินค้า ส่วนกลุ่มแม่บ้านเกษตรแม่จันลือเหนือตำบลบ้านโป่ง ก็จะมีช่องทางโดยตรงจากโครงการหลวง เป็นต้น

ด้านการจัดการทุกกลุ่มมีระเบียบกฎเกณฑ์ในการปฏิบัติตนของคณะกรรมการและสมาชิก ตลอดจนสัดส่วนในการแบ่งปันผลประโยชน์ให้แก่สมาชิก และกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ในชุมชนอย่างชัดเจน โดยคณะกรรมการมาจากผู้มีส่วนได้เสียโดยการคัดเลือกกันเองภายในกลุ่มสมาชิกตามวาระ 2-4 ปี ทั้งนี้การบริหารจัดการก็มีความยืดหยุ่นตามความเห็นของลูกสมาชิกตามความเหมาะสม และมีเครือข่ายจากหน่วยงานภายนอกในการหนุนเสริมทั้งในส่วนการให้ความช่วยเหลือทางความรู้และวิชาการ รวมถึงแหล่งทุนในบางส่วน ในภาคส่วนราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานการศึกษา เป็นต้น

ด้านกระบวนการผลิตและการให้บริการพบว่าส่วนใหญ่ในส่วนของการให้บริการ เช่น กลุ่มออมทรัพย์ ร้านค้าชุมชน การขายข้าว และ การให้บริการรับซื้อขยะมีความเพียงพอต่อตลาด ส่วนกำลังการผลิต เช่น ปศุอินทรีย์ และผักอินทรีย์อาจไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาดเช่น กลุ่มปศุอินทรีย์ที่ต้องใช้ระยะเวลาในการผลิตนาน 3 เดือน และขาดพื้นที่ที่มีขนาดเพียงพอต่อกระบวนการผลิต และผักอินทรีย์ที่ยังมีกำลังการผลิตน้อยด้วยข้อจำกัดของพื้นที่ และแรงงานที่เป็นคนแก่ เป็นต้น อย่างไรก็ตามกระบวนการให้บริการและกระบวนการผลิตของทุกกลุ่มนั้นไม่ได้ส่งผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม อาจจะมีบ้างในส่วนของการกลิ่นในการหมักปศุอินทรีย์แต่เนื่องจากพื้นที่ในการผลิตเป็นศูนย์การเรียนรู้ที่ไม่ได้อยู่ใกล้กับบ้านเรือนจึงไม่เกิดปัญหา

ด้านการเงินและการบัญชีพบว่าทุกกลุ่มมีการจัดทำรายงานการเงินและบัญชีอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร เพียงแต่บางกลุ่มนักวิจัยยังไม่มีโอกาสเห็นเนื่องจากในวันที่ไปเก็บข้อมูลผู้ที่ทำหน้าที่ดูแลบัญชีไม่ได้มาด้วย หรืออยู่ในระหว่างการจัดทำของปีงบประมาณใหม่ เป็นต้น แต่ทางกลุ่มสามารถแจ้งตัวเลขให้แก่คณะผู้วิจัย และสมาชิกกลุ่มทุกคนรับรู้ จากรายงานทางการเงินส่วนใหญ่มีกำไรเพียงพอที่จะใช้ในการ

ดำเนินงานและการลงทุนเพิ่มในอนาคต มีเพียงบางกลุ่มซึ่งเป็นกลุ่มเริ่มต้นยังมีการลงทุนจึงยังคงมีการระ
หนี้สินที่กำลังทยอยใช้คืนจึงยังไม่มีผลกำไรในรูปของตัวเงิน แต่สมาชิกก็ได้ประโยชน์ในการใช้ปุ๋ยที่มี
คุณภาพในราคาที่ถูกลง และบางกลุ่มที่มีพอในการดำเนินการแต่ยังคงมีน้อยมาก เช่นในกลุ่มตลาดนัดขยะ
ตำบลน้ำแพร่เนื่องจากทางกลุ่มไม่ได้เน้นการทำกำไรแต่เน้นด้านสุขภาวะอนามัย สุขภาพของชุมชนเป็นที่ตั้ง

ด้านการใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินกิจการของกลุ่ม พบว่าแทบทุกกลุ่มได้นำพาหลัก
เศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ โดยบางกลุ่มระบุไว้เป็นลายลักษณ์อักษรในวัตถุประสงค์หรือในตัวโครงการของ
กลุ่มอย่างชัดเจน บางกลุ่มไม่ได้ระบุไว้แต่มีวิถีคิดและวิธีการดำเนินงานที่สอดคล้องกับหลักเศรษฐกิจ
พอเพียง

การมีนวัตกรรมหรือความรู้เป็นตัวขับเคลื่อนธุรกิจ พบว่าทุกกลุ่มมีนวัตกรรมของตนเองซึ่งล้วนแต่
เกิดจากการร่วมคิดร่วมทำร่วมกันแก้ปัญหาของคนในชุมชนซึ่งเรียกได้ว่าเป็นนวัตกรรมทางสังคม โดยสามารถ
แบ่งออกเป็นนวัตกรรม 2 ประเภท กล่าวคือ ในส่วนของธุรกิจบริการ เช่น ออมทรัพย์ ร้านค้าชุมชน และ
สิ่งแวดล้อม (ขยะ) นั้นได้เกิดนวัตกรรมการจัดการของแต่ละกลุ่ม ส่วนธุรกิจผลิตได้เกิดนวัตกรรมในการ
ผลิตที่ผสมผสานระหว่างภูมิปัญญาดั้งเดิมและความรู้ทางเทคโนโลยีใหม่

ด้านผลกระทบ พบว่าขอบเขตของผลกระทบทุกกลุ่มยังอยู่ในกลุ่มสมาชิก ซึ่งอยู่ในชุมชน โดยกลุ่ม
ออมทรัพย์ และกลุ่มสิ่งแวดล้อม จะเป็นกลุ่มที่มีผลกระทบทั้งชุมชนเนื่องจากเกือบร้อยละเก้าสิบที่เป็น
สมาชิกกลุ่ม และในกลุ่มที่ประสบความสำเร็จซึ่งอยู่ในกลุ่มปลายน้ำนั้นที่เป็นต้นแบบให้ศึกษาดูงานได้สร้าง
ผลกระทบในระดับที่กว้างขวางขึ้นในระดับจังหวัด ประเทศ และระดับสากล

ผลกระทบด้านเศรษฐกิจพบว่าทุกกลุ่มได้ก่อให้เกิดการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ และเกือบจะทุกกลุ่ม
มีการจัดสรรผลประโยชน์ให้แก่ผู้มีส่วนได้เสียอย่างเท่าเทียมกัน ผลกระทบทางด้านสังคม พบว่าทุกกลุ่มได้
ก่อให้เกิดผลกระทบทางสังคม เช่นในกลุ่มออมทรัพย์ได้เสริมสร้างให้ชุมชนมีวินัยในการออม และมีการใช้
จ่ายอย่างประหยัดมีการวางแผนการใช้จ่ายจากการสั่งซื้อของใช้ต่างๆในธุรกิจรวมซื้อ และร้านค้าชุมชน และ
มีการนำผลกำไรที่ได้ไปจัดสรรให้เป็นค่าตอบแทนในการทำมาค้าขายต่างๆในชุมชน ตลอดจนช่วยเหลือ
สาธารณะประโยชน์หรือสวัสดิการอื่นๆในชุมชน กลุ่มปุ๋ย และผักอินทรีย์ก่อให้เกิดการลดรายจ่าย กลุ่ม
สิ่งแวดล้อมและขยะก่อให้เกิดการเสริมสร้างสุขภาวะของคนในชุมชน และกลุ่มแปรรูปทางการเกษตรได้
ก่อให้เกิดการสร้างงาน หรือสร้างอาชีพเสริมให้แก่ผู้ที่ว่างงานหรือมีรายได้น้อย เป็นต้น ผลกระทบด้าน

สิ่งแวดล้อม จะพบได้ในกลุ่มที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสิ่งแวดล้อมโดยตรง เช่น กลุ่มสิ่งแวดล้อมด้านขยะ และกลุ่มเกษตรและปฏินทรีย์ที่ทำให้สิ่งแวดล้อมดีขึ้น ชุมชนมีสุขภาพที่ดี ระบบนิเวศน์มีความสมบูรณ์ เป็นต้น

ด้านการมุ่งเน้นการดำเนินงานได้อย่างยั่งยืนในอนาคตนั้น พบว่าทุกกลุ่มมีการดำเนินการกิจการของตนเองอย่างแข็งขัน โดยกลุ่มปลายน้ำนั้นก็จะมีความมั่นคงทางการเงินมาก สามารถเป็นต้นแบบได้ มีการขยายผลไปในกิจการอื่นๆต่อ และมีจำนวนสมาชิกที่มากขึ้น อีกทั้งยังมีหน่วยงานต่างๆให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนโดยเฉพาะกลุ่มที่เพิ่งจะเริ่มต้น

ด้านจุดเด่นของงานวิจัยทั้ง 11 กลุ่ม สามารถนำเสนอได้ดังนี้ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มปฏินทรีย์หมอดิน และ กลุ่มเกษตรอินทรีย์ ตำบลบ้านแหวนซึ่งมีสมาชิกกลุ่มเป็นกลุ่มเดียวกัน มีจุดเด่นในเรื่องความเข้มแข็งของแกนนำและคณะกรรมการกลุ่มที่มาจากแทบทุกหมู่บ้าน ซึ่งสมาชิกในกลุ่มมีสมาชิกที่มีความรู้ความสามารถในหลายด้าน เช่น เทคโนโลยีการเกษตร ความรู้เรื่องดิน รวมทั้งความช่วยเหลือของหน่วยงานต่างๆที่ต่างเข้ามาช่วยเหลือ เช่น เกษตรอำเภอ ศูนย์การศึกษาออกระบบ

กลุ่มปฏินทรีย์ ตำบลหนองแก้ว มีจุดเด่นในด้านผู้นำ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีวิสัยทัศน์ที่ส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดการรวมกลุ่มและพัฒนากลุ่มจนเป็นหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง

กลุ่มเกษตรกรบ้านต้นจ้าว ตำบลสันผักหวาน มีจุดเด่นในเรื่องของผู้นำที่เสียสละและสมาชิกกลุ่มที่เอื้ออาทรต่อกัน มีความเห็นอกเห็นใจกันฝ่าฟันวิกฤติด้วยกันเพื่อนำพาให้กลุ่มอยู่รอดได้

กลุ่มร้านค้าชุมชนบ้านทรายมูล ตำบลหางดง มีจุดเด่นในเรื่องของความเอื้ออาทร ความเห็นอกเห็นใจกัน และความสามัคคีของคนในชุมชน โดยมีสภาพที่เข้มแข็ง รวมทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ให้การสนับสนุนเป็นอย่างดี

กลุ่มเศษใบไม้แลกน้ำยา ตำบลหางดง มีจุดเด่นจากผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และเสียสละเพื่อชุมชน รวมทั้งแกนนำที่เข้มแข็ง และความร่วมไม้ร่วมมือของชุมชน

กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านแม่ขนิลเหนือ ตำบลบ้านโป่ง มีจุดเด่นในเรื่องของการได้รับการช่วยเหลือสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆในการพัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง

กลุ่มกองทุนข้าวสารบ้านหนองควายตำบลหนองควายมีจุดเด่นในเรื่องของผู้นำและกรรมการที่มีแนวคิดที่ตอบสนองต่อปัจจัยพื้นฐานของคนในชุมชน และมีความเสียสละ

กลุ่มออมทรัพย์บ้านไร่กองจิงตำบลหนองควายมีจุดเด่นในเรื่องของผู้นำชุมชนที่เสียสละและมุ่งมั่นที่จะนำพาชุมชนของตนหลุดพ้นจากวิกฤติเศรษฐกิจ และปลูกฝังระเบียบวินัยในการบริหารค่าใช้จ่ายในครัวเรือนของตนได้ อีกทั้งยังเด่นในเรื่องของนวัตกรรมการจัดการซึ่งเป็นระบบการบริหารจัดการที่คิดค้นขึ้นมาเองบนพื้นฐานของวิถีชีวิตในชุมชน

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านแสนตอ ตำบลน้ำแพร่ เด่นในเรื่องของระบบการบริหารจัดการกองทุนของตนเองให้เติบโตจนกลายเป็นสถาบันการเงินชุมชนที่สามารถอยู่ได้ด้วยตนเองโดยไม่ต้องพึ่งพิงความช่วยเหลือจากภาครัฐ และต่อยอดแตกโครงการออกมาอีกหลายโครงการจากกองทุนตั้งต้น

กลุ่มตลาดนัดขยะบ้างแพะขวางตำบลน้ำแพร่ เด่นในเรื่องของความเข้มแข็งของชุมชน และผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ และเสียสละ อีกทั้งยังมีระบบการบริหารจัดการขยะของชุมชนเองจนแทบไม่ต้องพึ่งพาองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

3. สรุปผลด้านวิธีการทำวิจัย

ในการศึกษางานวิจัยเรื่อง แผนยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มธุรกิจเพื่อสังคมของอำเภอหางดง และอำเภอสารภจังหวัดเชียงใหม่ ระยะที่ 1 นั้นได้ใช้วิธีการ ดังนี้

3.1 ลงพื้นที่สืบหาหน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบกลุ่มวิสาหกิจชุมชนซึ่งเป็นกลุ่มประชากรที่จะใช้ในการศึกษาซึ่งในเบื้องต้นได้ประสานงานไปยังพัฒนาชุมชนอำเภอหางดง และหลังจากการสัมภาษณ์พูดคุยจึงทราบว่าพัฒนาชุมชนนั้นเป็นหน่วยงานที่ดูแลกลุ่ม OTOP ซึ่งเป็นกลุ่มที่มาจากเจ้าของกิจการคนเดียว จากนั้นพัฒนาชุมชนจึงแนะนำให้รู้จักกับเกษตรอำเภอซึ่งมีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

3.2 ประสานงานกับเจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอหางดงซึ่งเป็นนักวิจัยร่วมโดยได้รายชื่อกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

3.3 คณะนักวิจัยได้จัดแบ่งประเภทกลุ่มวิสาหกิจเพื่อสังคมและได้คัดเลือกกลุ่มที่น่าจะเข้าข่ายตามคุณลักษณะของธุรกิจเพื่อสังคม

3.4 ร่วมพูดคุยกับเจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอถึงกลุ่มที่คาดว่าจะเป็กลุ่มเป้าหมายดังกล่าว และได้รับแจ้งจากเกษตรอำเภอถึงการขึ้นทะเบียนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในปีถัดไป 2555 และได้ทำการนัดหมายเพื่อประชาสัมพันธ์โครงการวิจัย

3.5 ประชาสัมพันธ์โครงการวิจัยกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มากขึ้นทะเบียนวิสาหกิจชุมชน

3.6 เมื่อได้กลุ่มที่สนใจเข้าร่วมโครงการวิจัยที่เข้าข่ายตามคุณลักษณะธุรกิจเพื่อสังคมแล้ว คณะผู้วิจัยลงพื้นที่สืบค้นทุนทางสังคมโดยอาศัยการแทรกวงระในการจัดกิจกรรมของชุมชน และได้มีการสืบค้นหากลุ่มเป้าหมายเพิ่มเติมจากการสอบถามกลุ่มแรก และประสานงานขอข้อมูลเกษตรกรอำเภอเพิ่มเติมถึงกลุ่มเป้าหมาย

3.7 ลงพื้นที่สืบค้นทุนทางสังคมกับกลุ่มต่อไปโดยอาศัยการขอแทรกวงระการประชุมประจำเดือนของกำนัน

3.8 ประสานขอข้อมูลเพิ่มเติมจากหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เมื่อทราบว่าที่ไหนมีกลุ่มที่คาดว่าจะเป็กลุ่มเป้าหมายก็ลงพื้นที่สืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมจากเจ้าหน้าที่อบต. หรือเทศบาล

3.9 ลงพื้นที่พูดคุยกับกลุ่มเป้าหมายเพื่อศึกษาการดำเนินกิจการของกลุ่ม

3.10 เนื่องจากพื้นที่วิจัยมีขนาดใหญ่ 11 ตำบล จึงแบ่งทีมนักวิจัยออกเป็นกลุ่มย่อยและแบ่งพื้นที่ในการเก็บข้อมูล

3.11 ร่วมปรึกษาการสร้งเกณฑ์การคัดกรองกลุ่มธุรกิจเพื่อสังคมกับเกษตรกรอำเภอ

3.12 คณะนักวิจัยลงพื้นที่สัมภาษณ์ข้อมูลเบื้องต้นในการบริหารจัดการกลุ่มพร้อมทั้งการสืบค้นทุนทางสังคม

3.13 วิเคราะห์ผลการคัดกรองกลุ่มธุรกิจเพื่อสังคม และโครงสร้างทางธุรกิจ (ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ)ร่วมกัน

3.14 ถอดบทเรียนและสรุปบทเรียนร่วมกัน

4. ปัญหาและอุปสรรคการทำวิจัย

4.1 ด้วยคณะผู้วิจัยเป็นโครงการวิจัยที่อาศัยทีมนักวิจัยค่อนข้างมากจึงทำให้การลงพื้นที่ และการนัดประชุมทีมพร้อมกันค่อนข้างยากเนื่องจากมีเวลาว่างไม่ตรงกัน และเวลาในการลงพื้นที่บางครั้งค่อนข้างลำบากเมื่อมีการนัดหมายกับชุมชนเนื่องจากภาระกิจการสอนหรือภารกิจอื่นๆในมหาวิทยาลัยไม่เอื้อต่อการลงพื้นที่ และในบางครั้งเมื่อมีการนัดหมายกันผู้ให้ข้อมูลหลักมีการกิจด่วนไม่สามารถมาให้ข้อมูล หรือบางครั้งผู้ให้ข้อมูลมีเวลาจำกัดต้องรีบเร่งในการให้ข้อมูลทำให้เวทีการสนทนากลุ่มมีน้อย

4.2 การใช้เวลาในการลงพื้นที่ค่อนข้างมากเนื่องจากพื้นที่วิจัยค่อนข้างกว้างซึ่งในตอนต้นได้มีการกำหนดพื้นที่วิจัยในอำเภอสารภีเพิ่มเติม แต่ด้วยเงื่อนไขของระยะเวลาจึงไม่สามารถดำเนินการวิจัยในพื้นที่ดังกล่าวได้ และในการลงพื้นที่ในแต่ละกลุ่มบางครั้งไม่สามารถลงพื้นที่เพียงครั้งเดียวได้เนื่องจากต้องมีการพูดคุยทำความเข้าใจถึงโครงการวิจัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งธุรกิจเพื่อสังคมยังเป็นเรื่องที่ใหม่สำหรับคนไทย อีกทั้งโครงการวิจัยมีเป้าหมายเพื่อหาแนวทางในการกำหนดยุทธศาสตร์และแผนงานจึงยังต้องทำให้กลุ่มเป้าหมายมีความเข้าใจและเห็นความสำคัญ และต้องทำให้ชุมชนเชื่อใจและมั่นใจในตัวคณะผู้วิจัยด้วย

3.3 การแพร่กระจายการประชุมอาจเป็นเทคนิคที่ดีในการที่จะได้ข้อมูลได้ครบทุกหมู่บ้าน แต่มักทำให้ผู้ดำเนินการประชุมเสียเวลาและส่งผลกระทบต่อวาระการประชุมต่อไป อีกทั้งบางครั้งนักวิจัยอาจได้ข้อมูลไม่ครบ

4.4 การสัมภาษณ์กับผู้ที่ไม่ใช่ตัวแทนผู้ให้ข้อมูลได้ก็อาจทำให้เสียเวลาที่จะต้องเก็บข้อมูลเพิ่มเติม

4.5 การเดินทาง และการติดต่อประสานงานค่อนข้างลำบากสำหรับนักวิจัยเนื่องจากบางพื้นที่ห่างไกลและทุรกันดาร อีกทั้งยังเป็นพื้นที่ที่อับสัญญาณไม่มีสัญญาณโทรศัพท์ไม่สามารถติดต่อใครได้ และบางครั้งสภาพอากาศไม่เอื้อ มีฝนตกหนักจึงไม่ได้เดินชมแหล่งผลิตสินค้า

4.6 การพูดคุยและสัมภาษณ์ บางครั้งผู้วิจัยกับผู้นำกลุ่มเข้าใจในประเด็นคำถามไม่ตรงกันเนื่องจากผู้สัมภาษณ์มีอายุมากแล้ว

5. การเรียนรู้หรือบทเรียนในการทำวิจัย

5.1 ชุมชนได้รับรู้ถึงทุนทางสังคมของตนเอง ซึ่งในบางกลุ่มที่นักวิจัยได้คืนทุนทางสังคมให้แก่ชุมชนบ้างแล้ว

5.2 ชุมชนได้รับรู้ถึงลักษณะของธุรกิจเพื่อสังคม และคุณค่าของการรวมกลุ่มธุรกิจเพื่อสังคมของตนเอง

5.3 คณะผู้วิจัยได้รับรู้ข้อมูลของชุมชน ตลอดจนปัญหา และความต้องการของกลุ่มต่างๆ อีกทั้งยังได้เรียนรู้ ธรรมชาติของชุมชน ได้แก่

-การมีวินัย และซื่อสัตย์เคารพกติกาของคนในกลุ่มออมทรัพย์ที่พร้อมใจกันมาประชุม มาออม และชำระหนี้

-กลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ เป็นผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นและการนำทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้ ซึ่งถือเป็นการนำเอาภูมิปัญญาและองค์ความรู้ต่างๆมาพัฒนาเพื่อการสร้างงาน สร้างอาชีพและสร้างรายได้สู่ชุมชน อีกทั้งแรงงานที่ใช้ในการผลิตทั้งหมดก็เป็นคนในชุมชน ซึ่งผู้เข้าร่วมกลุ่มได้ใช้เวลาว่างนอกเหนือจากการประกอบอาชีพมาทำกิจกรรมร่วมกันในรูปแบบของการทำงานกลุ่ม มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในแต่ละฝ่าย มีการระดมทุนจากสมาชิกเพื่อนำมาสมทบเป็นทุนในการดำเนินการในส่วนผลตอบแทนทางการเงินนั้นจะต้องมีการทำบัญชีครัวเรือนเพื่อจะได้รับรู้ถึงรายได้และรายจ่าย ทำให้สมาชิกสามารถวางแผนการใช้จ่ายเงินในชีวิตประจำวันได้ นอกจากนี้ทางกลุ่มยังได้แนวคิดว่าการดำเนินงานจะต้องไม่ใช้เงินเป็นตัวตั้ง หากหวังแต่ทำธุรกิจมากเกินไปกลุ่มอาจจะไม่เข้มแข็งได้เพราะเมื่อขาดเงินทุนหรือไม่ประสบผลสำเร็จกลุ่มก็อาจจะสลายไป ดังนั้นกลุ่มจึงถือคติที่ว่า “ใจต่อใจ ไม่ใช่เงินต่อเงิน”

-กลุ่มออมทรัพย์บ้านไร่กองจิง มีนวัตกรรมการบริหารจัดการรูปแบบธุรกิจใหม่ รูปแบบในการดำเนินธุรกิจแบบใหม่ที่ชุมชนสามารถเป็นเจ้าของด้วยตนเองพึ่งตนเองได้โดยไม่ต้องอาศัยหน่วยงานราชการซึ่งมีเงื่อนไขในความช่วยเหลือมาก หรือเอาสิ่งภายนอก (กิจกรรม) ที่ไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตหรือความต้องการของชุมชนมาให้ ภาวะผู้นำ รู้สึกได้ถึงภาวะผู้นำของแม่หลวง และ พ่อหลวงที่มีความมุ่งมั่นไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคปัญหา มีความเสียสละเพื่อชุมชนอย่างแท้จริง เป็นที่พึ่งของชุมชน เป็นผู้มีวิสัยทัศน์ มีวิสัยคิดที่ดีมีเหตุผล มีการบูรณาการเชื่อมโยงโครงการต่างๆ ให้เอื้อต่อกัน เกื้อกูลกัน เป็นผู้นำที่ดีเป็นต้นแบบ และเป็นแบบอย่างที่ดี สร้างภูมิคุ้มกันให้กับชุมชน โดยเน้นย้ำให้ลูกบ้านให้มีวินัยในตนเอง มีความคิดที่มีพลัง (มองโลกในแง่ดี) ความเข้มแข็งของชุมชน ชุมชนเป็นผู้กำหนดเงื่อนไข กลไก และกฎเกณฑ์ร่วมกัน มีการปรับเปลี่ยนเกณฑ์ทุกปีให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของชุมชน

จากตัวอย่างเหล่านี้ คณะผู้วิจัยได้เรียนรู้วิธีการบริหารจัดการกลุ่มที่มีประสิทธิภาพในแบบฉบับของชุมชนแต่ละกลุ่มซึ่งในหลายกลุ่มทฤษฎีทางวิชาการก็ไม่สามารถนำมาอธิบายได้ ซึ่งทำให้นักวิจัยมองเห็นแนวทางการเชื่อมโยงกับกลุ่มที่ยังไม่เข้มแข็งและต้องการแบบอย่าง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในบริบทของกลุ่มอื่นๆ ได้

5.4 คณะผู้วิจัยได้เรียนรู้ถึงวิธีการเข้าถึงแหล่งข้อมูล และการบรรลุถึงเป้าหมายการทำงานโดยการสร้างความร่วมมือกับ key person เช่น กำนัน หัวหน้าหน่วยงาน เป็นต้น

เทคนิควิธีการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นได้ ตลอดจนการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ในการดำเนินการวิจัย เช่น จากการสรุปบทเรียนการสืบค้นทุนทางสังคมใน 4 ตำบลต้นๆ คณะผู้วิจัยจะต้องใช้ระยะเวลาในการสืบค้นค่อนข้างมาก เนื่องจากได้ทำการสืบค้นทุกหมู่บ้าน จึงทำให้ต้องเปลี่ยนกลยุทธ์ในการทำงาน โดยการสืบค้นทุนทางสังคมเฉพาะในหมู่บ้านของกลุ่มที่คาดว่าจะเป้าหมายเท่านั้นซึ่งใช้วิธีการสอบถามจากเทศบาล หรือองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน แล้วจึงลงไปสืบค้นทุนทางสังคม และสัมภาษณ์ข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มนั้นๆ ไปพร้อมๆ กัน ดังนั้นกิจกรรมดังต่อไปนี้

5.5 คณะผู้วิจัยได้เรียนรู้เทคนิควิธีการทำงานเป็นทีม ถึงแม้ว่าจะไม่สามารถลงพื้นที่หรือประชุมทีมพร้อมกันได้ทุกครั้ง แต่เมื่อแบ่งพื้นที่กันรับผิดชอบทุกคนก็สามารถดำเนินการได้อย่างดี อีกทั้งยังเป็นแรงผลักดันกำลังใจช่วยกันทำงาน และเรียนรู้ไปพร้อมๆ กันได้ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ตลอดจนเป็นการเติมเต็มซึ่งกันและกันเนื่องจากคณะผู้วิจัยมาจากศาสตร์ที่หลากหลาย

5.6 คณะผู้วิจัยได้บทเรียนถึงการเตรียมความพร้อม และการวัดประสิทธิภาพของเครื่องมือให้เที่ยงตรงสามารถ วัดและตอบวัตถุประสงค์ได้ตรงประเด็นก่อนการนำไปใช้ และได้เรียนรู้การตรวจสอบข้อมูลจากหลายฝ่าย เพื่อเป็นการยืนยันความถูกต้องและความน่าเชื่อถือข้อมูลตามหลัก (triangulation)

5.7 คณะผู้วิจัยได้เรียนรู้การทำงานวิจัยแบบมีส่วนร่วมในระดับหนึ่ง ซึ่งจากการกำหนดคุณลักษณะของธุรกิจเพื่อสังคมในตอนแรกได้กำหนดถึงความยั่งยืนของตัวธุรกิจที่ 3 ปี ซึ่งเมื่อได้นำเสนอโครงการกับชุมชนได้ข้อความเห็นว่าไม่ควรจะใช้ระยะเวลาดังกล่าวเป็นตัวตัดสินโครงการ ซึ่งคณะผู้วิจัยได้มีการปรับเปลี่ยนเกณฑ์ดังกล่าวตามข้อความเห็น เนื่องจากคณะผู้วิจัยได้เรียนรู้ว่าบางกลุ่มที่เพิ่งเริ่มต้นแต่มีแนวคิดในการดำเนินกิจการที่สอดคล้องกับธุรกิจเพื่อสังคมก็น่าจะเป็นกลุ่มเป้าหมายหนึ่งที่จะช่วยกันพัฒนาให้เป็นธุรกิจเพื่อสังคมที่มีความเข้มแข็งต่อไปได้

5.8 คณะผู้วิจัยได้เรียนรู้ถึงแนวทางการพัฒนากลุ่มตามโครงสร้างทางธุรกิจของกลุ่มระยะเริ่มต้น กลุ่มกำลังพัฒนา กลุ่มต้นแบบ

5.9 นักวิจัยสามารถนำความรู้ที่ได้จากกลุ่มธุรกิจเพื่อสังคมในอำเภอหาดงไปเป็นกรณีศึกษาให้นักศึกษาและยังเป็นสถานที่ศึกษาดูงาน และเป็นพื้นที่ในการบริการวิชาการแก่สังคม เช่น โครงการคัดแยกขยะที่ตำบลบ้านแหวน เป็นต้น

5.10 เกษตรอำเภอซึ่งเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับกลุ่มเป้าหมายได้เข้าใจเกี่ยวกับธุรกิจเพื่อสังคมมากขึ้นว่าเป็นธุรกิจที่ดีมีประโยชน์กับชุมชนและสามารถสร้างความยั่งยืนเข้มแข็งให้กับชุมชนได้ ซึ่งการร่วมกลุ่มกันทำธุรกิจเพื่อสังคมมีแนวคิดที่สอดคล้องกับการร่วมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และได้มีแนวคิดร่วมที่จะผลักดันให้เกิดแนวทางการพัฒนาธุรกิจเพื่อสังคมให้เป็นแบบแผนเดียวกัน หรือเป็นไปในทิศทางเดียวกันทั้งอำเภอ โดยหัวหน้าเกษตรอำเภอได้เสนอให้มีการเข้าร่วมประชาสัมพันธุ์โครงการวิจัยในการประชุมระดับอำเภอก่อนเริ่มโครงการในระยะต่อไปเพื่อให้มีความเข้าใจร่วมกันและมีการส่งเสริมสนับสนุนไปในทิศทางเดียวกันทั้งอำเภอ ซึ่งสอดคล้องกับโครงการวิจัยในระยะที่ 2 ที่จะได้มีการนำผลการศึกษากลับคืนสู่ผู้มีส่วนได้เสียในวงกว้างเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนแบบมีส่วนร่วมต่อไป

จากสิ่งที่ได้เรียนรู้หรือบทเรียนที่ได้ข้างต้นถึงแม้โครงการวิจัยในระยะแรกนี้จะเป็นการสำรวจข้อมูล และพื้นที่เป็นส่วนใหญ่ แต่ก็ทำให้นักวิจัยได้รู้ได้เห็น ได้เข้าใจบริบทชุมชนที่เป็นไปซึ่งมีความแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อม แต่ก็มีส่วนที่สามารถเป็นจุดร่วมและเชื่อมโยงกันได้ และมองเห็นแนวทางการพัฒนาที่จะสร้างการมีส่วนร่วมได้ต่อไป

6. การสรุปบทเรียนเชิงกระบวนการ

6.1 การออกแบบโครงการวิจัยได้มีการพัฒนาและปรับเปลี่ยนข้อเสนอโครงการอยู่หลายครั้งตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ โดยเริ่มจากการปรับเปลี่ยนแนวคิดจากการสืบค้นทุนทางสังคมเพื่อค้นหาโจทย์ และ

พื้นที่การวิจัย ได้ปรับเปลี่ยนมาเป็นการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มธุรกิจเพื่อสังคม ซึ่งถึงแม้จะเป็นสิ่งที่ท้าทายมากสำหรับทีมวิจัย แต่ก็ทำให้ทีมนักวิจัยได้เห็นถึงการกำหนดทิศทางการพัฒนาและได้เรียนรู้การสร้างการมีส่วนร่วมของกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องต่างๆที่จะขับเคลื่อน

6.2 การกำหนดพื้นที่วิจัยในตอนแรกที่ไม่มีความชัดเจนคือการกำหนดพื้นที่อำเภอหางดงเป็นพื้นที่ศึกษาแต่เมื่อสืบค้นในเบื้องต้นพบว่ามียุทธศาสตร์กลุ่มธุรกิจเพื่อสังคมค่อนข้างน้อย จึงมีแนวคิดในการขยายพื้นที่ไปยังอำเภอสารภีซึ่งเมื่อดำเนินการวิจัยไปแล้วจึงพบว่าการดำเนินการวิจัยที่ใช้พื้นที่ทั้งอำเภอค่อนข้างใช้เวลานานในการค้นหาและศึกษาในแต่ละกลุ่ม ดังนั้นจึงทำให้ไม่สามารถศึกษาในพื้นที่สารภีได้ จากประสบการณ์ดังกล่าวทำให้ทีมวิจัยได้ตระหนักถึงการกำหนดพื้นที่ในการศึกษาให้ชัดเจน และตระหนักถึงกิจกรรมที่จะเกิดขึ้นกับระยะเวลาที่จะใช้ในการดำเนินการวิจัย

6.3 การกำหนดกรอบแนวคิดในตอนต้นเมื่อลงมือปฏิบัติแล้วอาจต้องมีการปรับเปลี่ยนเช่นวิธีการในการเก็บข้อมูล และเมื่อไม่สามารถดำเนินการแล้วเสร็จได้ในระยะที่ 1 จึงต้องมีการดำเนินการต่อในระยะที่ 2 เป็นต้น

6.4 จากการวางแผนการทำงานตามกรอบระยะเวลาที่ตั้งไว้เมื่อดำเนินการวิจัยไปแล้วอาจไม่สามารถดำเนินการวิจัยไปตามแผนได้เนื่องจากการศึกษาข้อมูลในแต่ละกลุ่มไม่สามารถดำเนินการได้เพียงกิจกรรมเดียว อาจต้องมีการเข้าไปร่วมกิจกรรมของกลุ่มหรือของชุมชนนอกเหนือจากการดำเนินการเก็บข้อมูลงานวิจัยอย่างเป็นทางการ เช่นร่วมกิจกรรมการประชุมกลุ่ม ร่วมกิจกรรมการเปิดศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนร่วมงานทางประเพณีต่างๆ เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อต้องการเรียนรู้ทุนทางสังคม ความสัมพันธ์ของสมาชิกในกลุ่มด้วย

7. ข้อเสนอแนะต่อการวิจัยครั้งต่อไป

7.1 ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจของชุมชนเกี่ยวกับธุรกิจเพื่อสังคม ดังนี้

7.1.1 จัดกิจกรรมให้ความรู้แก่ชุมชนให้มีความเข้าใจเกี่ยวกับธุรกิจเพื่อสังคมในวงกว้างมากขึ้น

7.1.2 สนับสนุนให้มีองค์กรดูแลเชื่อมเครือข่ายหรือเป็นศูนย์ประสานกิจกรรมในลักษณะส่งเสริมธุรกิจเพื่อสังคม อาจอยู่ในรูปเว็บไซต์และไม่เป็นทางการก็ได้ โดยที่จะได้ใช้เว็บไซต์นี้ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับธุรกิจเพื่อสังคมด้วยอีกทางหนึ่ง ทั้งนี้อาจเชื่อมโยงหาการสนับสนุนจากสำนักงานส่งเสริมกิจการเพื่อสังคมแห่งชาติ

7.1.3 สร้างความร่วมมือกับสื่อ ในการผลิตสื่อหรือเผยแพร่เรื่องราวเกี่ยวกับธุรกิจเพื่อสังคมในอำเภอหางดงเพื่อสร้างกระแสความนิยมที่จะสร้างธุรกิจเพื่อสังคม

7.2 ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาความเข้มแข็งของกลุ่มธุรกิจเพื่อสังคมทั้ง 11 กลุ่ม โดยพัฒนาจาก ปัญหา และความต้องการของกลุ่ม โดยอาจจะจัดแบ่งเป็นกลุ่มประเด็นเพื่อเชื่อมโยงและเรียนรู้ร่วมกัน หรือ แบ่งเป็นกลุ่มตามโครงสร้างธุรกิจ ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ หรืออาจจะเป็น ไปในลักษณะพัฒนาในรูปแบบ กลุ่มเดี่ยวๆ เป็นต้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความต้องการของชุมชนเป็นสำคัญ

ทั้งนี้ข้อเสนอทั้ง 2 ข้อดังกล่าว สามารถดำเนินการได้ในรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

บรรณานุกรม

- กนิษฐา นิทัศน์พัฒนาและคณะ. (2541). **จิตสำนึกทางสังคมของนักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา**
มหาวิทยาลัยมหิดล. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- กาญจนา สมมิตร. (2554). **นวัตกรรมการจัดการเพื่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการผลิตและการบริโภค**
จากสินค้าเกษตรเคมีสู่สินค้าเกษตรอินทรีย์ในกิจการเพื่อสังคม: กรณีศึกษาสถาบันชุมชน
เกษตรกรรมยั่งยืน จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2543). **จอมปราชญ์นักการศึกษา**. กรุงเทพฯ : ชัคเชสมิเดีย.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2550). **สร้างผู้ประกอบการเพื่อสังคมเพื่อแก้ปัญหาสังคม**. สืบค้นเมื่อ
4 ธันวาคม 2555, จาก <http://www.kriengsak.com>
- คณะวิจัยโครงการกิจการเพื่อสังคมน้ำดี 50 องค์กร, **กิจการเพื่อสังคมน้ำดี 50 องค์กร**, 2553. สำนักพิมพ์
กรุงเทพธุรกิจ
- จันทร์รา ชนสงวนวงศ์. (ม.ป.ป.). **จิตสาธารณะ**. สืบค้นเมื่อ 6 ธันวาคม 2555, จาก
<http://mos.e-tech.ac.th/mdec/learning/s1301/unit08.html#s01>
- จุติเทพ ยาสุมุท. (2543) **ทุนทางสังคมในชุมชนชนบทภาคเหนือ**. ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
การศึกษานอกระบบ. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- จินตนา บุญบังการ. (2550). **จริยธรรมทางธุรกิจ**. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- เจษฎา หนูรุ่ง. (2551). **ปัจจัยจิตลักษณะที่ส่งผลต่อจิตสาธารณะของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนสาธิต**
ในสังกัดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ปรินญาณพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา).
กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จันทร์ภาณี สงวนนาม. (2545). **การบริหารแบบมีส่วนร่วม**. สืบค้นเมื่อ 9 ธันวาคม 2555, จาก
<http://www.gotoknow.org/posts/334443>
- ฉวีวรรณ สายบัว. “เศรษฐกิจระบบสารสนเทศ” ใน **ประชาชาติธุรกิจ** (25 สิงหาคม 2546) : หน้า 6.
ประเวศ วะสี. (2542). **ชุมชนเข้มแข็ง ทุนทางสังคมของไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 4. สำนักงานกองทุนเพื่อ
สังคมธนาคารออมสิน.
- ชาย โพธิ์สิตา; และคณะ. (2540). **รายงานการศึกษาวิจัยเรื่อง จิตสำนึกต่อสาธารณะสมบัติ : ศึกษากรุงเทพมหานคร**.
นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2538). **ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรม การวิจัยและการพัฒนาบุคคล**. โครงการ
ส่งเสริมเอกสารวิชาการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- เทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา. (ม.ป.ป.) สืบค้นเมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2555 จาก, www.nongthongcity.com

เทศบาลตำบลหารแก้ว. (ม.ป.ป.). สืบค้นเมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2555, เว็บไซต์ www.harnkaew.go.th

เทศบาลตำบลหนองแก้ว. (ม.ป.ป.). สืบค้นเมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2555 จาก, <http://www.baanwan.go.th/>

เทศบาลตำบลหางดง. (ม.ป.ป.). สืบค้นเมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2555 จาก,
<http://www.nmt.or.th/chiangmai/hangdong/default.aspx>

เทศบาลตำบลน้ำแพร่. (ม.ป.ป.). สืบค้นเมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2555 จาก, www.namphrae.org/

เทศบาลตำบลบ้านปง. (ม.ป.ป.). สืบค้นเมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2555 จาก, www.racfeu.org/banbong

เทศบาลตำบลหนองควาย. (ม.ป.ป.). สืบค้นเมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2555 จาก, www.nongkhwai.go.th/

เทศบาลตำบลสันผักหวาน. (ม.ป.ป.). สืบค้นเมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2555 จาก, www.sunpukwan.go.th

เทศบาลตำบลบ้านแหวน. (ม.ป.ป.). สืบค้นเมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2555 จาก, <http://www.baanwan.go.th/>

นิตนา ฐานิตชนกร. (ม.ป.ป.). การประกอบการเพื่อสังคม: นวัตกรรมทางสังคมของผู้ประกอบการยุคใหม่.

กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

ปาริชาติ สถาปิตานนท์ และคณะ. (2549). การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมและการพัฒนาชุมชน : จากแนวคิดสู่การปฏิบัติการวิจัยในสังคมไทย. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

พรชัย ตระกูลวรานนท์. (2549). ทูทางสังคมและแบบแผนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของภาคประชาชน
สถาบัน สัญญา ธรรมศักดิ์ มธ. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พสุ เดชะรินทร์. (2552). ผู้ประกอบการเพื่อสังคม (Social Entrepreneur). สืบค้นเมื่อ 7

กุมภาพันธ์ 2553, จาก <http://www.volunteerspirit.org/node/950>

ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม . (2550). ทำไมต้องให้เพื่อสังคมไทย. สืบค้นเมื่อ 2 ธันวาคม 2555, จาก

<http://www.give2all.org>

ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม; และ สังคม สัญจร. (2543). สำนักไทยที่พึงปรารถนา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เดือนตุล.

มูลนิธิโซก้าไทย. (ม.ป.ป.). What is a Social Entrepreneur?. สืบค้นเมื่อ วันที่ 10 ตุลาคม 2553, จาก

<http://thailand.ashoka.org/th/support>

ยุทธนา วรณปิติกุล. (2542). สำนักพลเมือง : ความเรียงว่าด้วยประชาชนบนเส้นทางประชาคม.

กรุงเทพฯ : มูลนิธิการเรียนรู้และพัฒนาประชาคม.

ราณี ศิลปชัย. (ม.ป.ป.). ความหมายของจิตสาธารณะ. สืบค้นเมื่อ 6 ธันวาคม 2555, จาก

<http://www.raneeanoi.com/superpage8/ph.html>.

ลัดดาวัลย์ เกษมเนตรและคณะ. (2547). **รูปแบบการพัฒนานักเรียนระดับประถมศึกษาให้มีจิตสาธารณะ :**

การศึกษาระยะยาว. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

วรุณี โรมรตนพันธ์.(2548). **ทุนทางสังคม.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เดือนตุลา.

วิทยากร เชียงกุล และ พรภิรมณ์ เอี่ยมธรรม. (2547). **อธิบายศัพท์ปรัชญาการเมืองและสังคม.**

พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สายธาร.

วิรัตน์ คำศรีจันทร์. (2544). **จิตสำนึกพลเมืองในบริบทสังคมไทย.** วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต (ประชากรศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

เวชพล อ่อนละมัย. (ม.ป.ป.). **จิตสาธารณะ.** สืบค้นเมื่อ 9 ธันวาคม 2555, จาก

www.kasetyaso.ac.th/thai%20culture/09.pdf

सानิตย์ บุญชู. (2527). **การพัฒนาชุมชน: การมีส่วนร่วมของประชาชน.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. สืบค้นเมื่อ วันที่ 9 ธันวาคม 2555

สำนักงานส่งเสริมกิจการเพื่อสังคม. (ม.ป.ป.) **ความหมาย SE. เอกสารประชาสัมพันธ์สำนักงานส่งเสริมกิจการเพื่อสังคม**

สำนักงานส่งเสริมกิจการเพื่อสังคม และ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (2555). **แนวทางการขับเคลื่อนกิจการเพื่อสังคมภาคเหนือตอนบน 2556-2560.** เอกสารประกอบการประชุมรับฟังความคิดเห็น

สำนักงานประสานงานวิจัยเชิงบูรณาการ (มหาวิทยาลัยแม่โจ้). (ม.ป.ป.). **เศรษฐกิจชุมชน. บทความพิเศษงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.** สืบค้นเมื่อ วันที่ 11 ธันวาคม 2555, จาก

<http://www.trf.mju.ac.th/lobby/lobby.php?Lpage=AT&id=AAT520102.php>

สินาด ศรีวรรณไชย. (2546). **Social Capital and the Performances of Savings Groups: A Case Study in Songkhla.** Master Degree Thesis, Faculty of Economics (English Program), Thammasat University.

สุกัญญา สดบรรทัด และคณะ. (2549). **การสื่อสารสำหรับการพัฒนาจิตวิญญาณสันติภาพเพื่อสุขภาวะ.** กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.

สุเทพ พงศ์ศิริวัฒน์. (2548). ภาวะผู้นำ ทฤษฎีและปฏิบัติ: ศาสตร์และศิลป์สู่ความเป็นผู้นำที่สมบูรณ์. พิมพ์ครั้งที่

ที่ 2. กรุงเทพฯ: บริษัท วิรัตน์ เอ็ดดุกะซัน จำกัด.

สุเทพ วงศ์สุภา. (2548) **ทฤษฎีสังคมของชุมชนกับการจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.**

ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สุพรรณิ ไชยอำพร และคมพล สุวรรณบุญ. (2550). “กระบวนการสร้างและพัฒนาเครือข่ายเพื่อการเฝ้าระวังทางสังคม” ในวารสารพัฒนาสังคม, หน้า 15-17.

สมโชค เจริญการ. (2553). เด็กและเยาวชนกับจิตสาธารณะ. สืบค้นเมื่อ 6 ธันวาคม 2555, จาก

<http://www.oknation.net/blog/somchoke101/2010/01/21/entry-1>

สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. (2536). การปรับพฤติกรรม. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

----- . (2543). **ทฤษฎีและเทคนิคการปรับพฤติกรรม.** พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมพงษ์ สิงหะพล. “ต้องสอนให้เกิดจิตสำนึกใหม่”. สัมภาษณ์. 13,27 (มิถุนายน-ตุลาคม 2542) : 15 – 16.

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. (2542). **วาระการวิจัยแห่งชาติในภาวะวิกฤตเพื่อฟื้นฟูชาติ.**

กรุงเทพฯ : สำนักงานฯ.

สุนันทา หลบภัย. (2543). **จิตสำนึกในการอนุรักษ์ตลาดน้ำดำเนินสะดวกของผู้ประกอบการค้าบริเวณ**

ตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต(สาขาสังคมศาสตร์).

กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

ศิริชัย สาครรัตนกุล. (28 มิถุนายน 2548). “CSR สังคมแห่งการให้ การจัดการผนวกสร้างผลกำไร”

ผู้จัดการรายสัปดาห์. สืบค้นเมื่อ 22 ธันวาคม 2555, จาก<http://www.manager.co.th/mgrWeekly>

หฤทัย อาจปุระ. (2544). **ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ภาวะผู้นำ รูปแบบการดำเนินชีวิต**

และความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองกับการมีจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาพยาบาล.

วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต (โสตทัศนศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

องค์การบริหารส่วนตำบลสบแม่ข่า. (ม.ป.ป.) สืบค้นเมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2555 จาก

<http://www.thaitambon.com/tambon/ttambon.asp?ID=501505>

อนงค์ นาตะบุตร. (2545). **ทฤษฎีสังคมและประชาสังคมในเมืองไทย.** สำนักงานกองทุนเพื่อสังคม.

เอกชัย นิตยาเกษตรวัฒน์. (2554). **การพัฒนากิจการเพื่อสังคม: กรณีศึกษาที่ประสบความสำเร็จใน**

ต่างประเทศ และการประยุกต์ใช้ในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

อัมรา พงศาพิชญ์. (2543). **ความหลากหลายทางวัฒนธรรม.** กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- อัมรา สยามวาลา (2544). “หลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า: เป้าหมายเชิงนโยบาย”. ในวารสารวิชาการ
สาธารณสุข, หน้า 189-193.
- อำภา จันทราภาศ. (2543) *ทุนทางสังคมที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน*. ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อุไรวรรณ พวงสายใจ. (2545) *ทุนทางสังคมที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน*.
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Bornstein, D. (2007). **How to Change the World: Social Entrepreneurs and the Power of New Ideas**.
USA: Oxford University Press.
- Creating a World Without Poverty: Social Business and the Future of Capitalism*. Muhammad Yunus. Pg. 24
& 32
- Dees, Gregory. J. (2001). **The Meaning of “Social Entrepreneurship”**. Retrieved January
20, 2009, from http://www.caseatduke.org/documents/dees_sedef.pdf
- Elkington, J. (1997). **Cannibals with Forks: The triple bottom line of 21st century
business**. Capstone: Oxford.
- Elkington J. and Hartigan P. (2009). **พลังของคนหัวรั้น** [The Power of Unreasonable People].
(สถิตี้อาชาวนันท์กุล, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: มติชน
- Emerson, J. et al. (n.a.). “Nothing Ventured, Nothing Gained: Addressing Critical Gaps In Risk-
Taking Capital For Social Enterprise”. (working paper)
- Social Enterprise Ambassadors. (n.a.). What is Social Enterprise?**. Retrieved January 12, 2009,
from, <http://socialenterpriseambassadors.org/content/view/183/76>
- Social Enterprise Coalition UK. (n.a.). What is Social Enterprise?**. Retrieved January 12, 2009,
from, <http://www.socialenterprise.org.uk>
- Social Enterprise Alliance USA. (n.a.). What is Social Enterprise?**. Retrieved January
12, 2009, from http://www.se-lliance.org/about_vision.cfm

The Small Enterprise Education and Promotion (SEEP) Network . (n.a.). What is Social **Enterprise?**.

Retrieved January 12, 2009, from <http://www.seepnetwork.org/>

<http://communities.seepnetwork.org/edexchange/node/89>

Third Sector Enterprises. (n.a.). What is Social Enterprise?. Retrieved January

12, 2009, from <http://www.3se.co.uk/index.php/Section1/page6.html>

Schwab Foundation for Social Entrepreneurs. (n.a.). What is Social Enterprise?. Retrieved January 12,

2009, from <http://www.schwabfound.org/whatis.htm>

Szentendre. (ม.ป.ป.). **ทฤษฎีการมีส่วนร่วม: กระบวนการมีส่วนร่วม.** สืบค้นเมื่อ 11 ธันวาคม 2555, จาก

<http://www.researcher.in.th/posts/482092>

TRN. (2548). **ผู้การให้ที่แตกต่างกัน: การศึกษาวิจัยรูปแบบลักษณะและกลไกของการให้เพื่อสังคม.**

กรุงเทพฯ : มูลนิธิกองทุนไทย.

ภาคผนวก

1. ภาพประกอบการดำเนินงานที่ผ่านมา

1) การสืบค้นทุนทางสังคม

ณ ศูนย์การเรียนรู้บ้านต้นเหือด ตำบลบ้านแหวน อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ในวันที่ 7 สิงหาคม 2555

ณ บ้านกำนันผู้ใหญ่บ้าน ตำบลหนองแก้ว อำเภอลำดอง จังหวัดเชียงใหม่ ในวันที่ 21 สิงหาคม 2555

ณ อบต.แม่ท่าช้าง ตำบลหางดง อำเภอลำดอง จังหวัดเชียงใหม่ ในวันที่ 28 กันยายน 2555

2) การสัมภาษณ์การบริหารจัดการกลุ่มเบื้องต้น

ณ ตำบลหนองแก้ว อำเภอลำดอง จังหวัดเชียงใหม่ ในวันที่ 21 สิงหาคม 2555

สัมภาษณ์ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน หมู่ 10 ตำบลบ้านแหวน อำเภอหางดง ในวันที่ 29 สิงหาคม 2555

ณ ตำบลน้ำแพร่ อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ในวันที่ 1 พฤศจิกายน 2555

บ้านแสนตอ หมู่ที่ 6

บ้านแพะขวาง หมู่ที่ 3

บ้านแม่จันใต้ หมู่ 8

ณ ตำบลหนองควาย อำเภอดง จังหวัดเชียงใหม่

บ้านหนองควาย หมู่ที่ 5 ในวันที่ 5 กันยายน

2555

บ้านไร่กองจิง หมู่ที่ 3 ในวันที่ 7 กันยายน

2555

บ้านไร่กองจิง หมู่ที่ 3 ในวันที่ 9 ตุลาคม 2555

บ้านเหมืองกุง หมู่ที่ 7 ในวันที่ 12 กันยายน 2555

ณ ตำบลหนองตอง อำเภอกง จังหวัดเชียงใหม่ ในวันที่ 19 ตุลาคม 2555

ณ ตำบลหางดง อำเภอกง จังหวัดเชียงใหม่ ในวันที่ 17 ตุลาคม 2555

ณ ตำบลบึงปง อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม ในวันที่ 7 พฤศจิกายน 2555

3) การปรับปรุงพัฒนาเกณฑ์การคัดกรองธุรกิจเพื่อสังคม

ณ สำนักวิจัย มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น ในวันที่ 5 ตุลาคม 2555

4) การนำเสนอผลการคัดกรองกลุ่มธุรกิจเพื่อสังคมเพื่อขอความเห็นเพิ่มเติมจากเกษตรกรอำเภอหาดง

ณ สำนักงานเกษตรอำเภอหาดง ในวันที่ 12 ธันวาคม 2555

5) การวิเคราะห์โครงสร้างทางธุรกิจของกลุ่ม ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ

ณ สำนักงานเกษตรอำเภอหางดง ในวันที่ 18 ธันวาคม 2555

6) การประชุมกลุ่มในการทำงาน

ณ สำนักวิจัย มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น

2. ฟอรมชุดแบบสํกษณํทุนทงสํกม

1) แบบสํกษณํ เรืองทุนทงสํกมของชุมชนในพื้นที่อําเภอลางดง จังหวัดเชียงใหม

แบบสํกษณํ เรือง “ทุนทงสํกมของชุมชนในพื้นที่อําเภอลางดง จังหวัดเชียงใหม”

ข้อมูลพื้นฐาน

ชื่อผู้ให้สํกษณํเบอร์โทรศัพทํ.....

ชื่อหมู่บ้าน หมู่ที่ ตำบล..... อําเภอลางดง จังหวัดเชียงใหม

อายุ.....ปี ประกอบอาชีพ

ชื่อผู้สํกษณํเบอร์โทรศัพทํ.....

ประเด็นการสํกษณํ

1. ทุนทงสํกมด้านทรัพยากรคน

1.1) สุขภาพ

- ก) ในชุมชนมีโครงการหรือกิจกรรมที่รวมกลุ่มกันเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพของคนในชุมชนหรือไม่ อย่างไร

- ข) มีหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องได้เข้ามาส่งเสริมหรือให้ความรู้ด้านสุขภาพของคนในชุมชนหรือไม่ อย่างไร

1.2) จิตใจ

- ก) ในชุมชนมีกิจกรรมใดบ้างที่ส่งเสริมให้คนในชุมชนมีจิตสำนึกถึงการเคารพศักดิ์ของชุมชน และมีจิตใจรักและหวงแหนสมบัติของชุมชน

.....

.....

1.3) สถิติปัญหา

- ก) ในชุมชนมีปราชญ์ชุมชน ผู้รู้ หรือผู้นำทางธรรมชาติที่ทำให้เกิดการรวมกลุ่มกันหรือไม่ ในด้านไหน

.....

.....

- ข) ในชุมชนมีการรวมกลุ่มแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างสมาชิกหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

- ค) ในชุมชนมีการถ่ายทอดความรู้ให้กับเยาวชนรุ่นใหม่หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

- ง) มีหน่วยงานหรือองค์กรภายนอกได้เข้ามาให้ความรู้แก่ชุมชนหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

2. ทูทางสังคมด้านสถาบัน

2.1) สถาบันครอบครัว

- ก) ในชุมชนมีกิจกรรมการอบรมให้ความรู้แก่นำครอบครัวหรือมีการประชุมผู้นำครอบครัวหรือไม่

.....

.....

- ข) มีการจัดกิจกรรมใดบ้างที่ส่งเสริมให้เยาวชนได้รับรู้บทบาท หน้าที่ของตนในการเป็นบุตรที่ดีหรือไม่

.....

.....

- ค) ชุมชนมีกิจกรรมใดบ้างที่ส่งเสริมให้สมาชิกในครอบครัวได้ร่วมกันบำเพ็ญประโยชน์ให้แก่ชุมชน

.....

.....

2.2) สถาบันศาสนา

- ก) ในชุมชนมีกิจกรรมใดบ้างที่ช่วยส่งเสริมหรือกล่อมเกลাজิตใจให้เป็นผู้ที่มีน้ำใจเอื้ออาทรต่อกัน

.....

.....

2.3) สถาบันการเมืองการปกครองท้องถิ่น

- ก) องค์การบริหารส่วนตำบลท้องถิ่น (อบต.) ได้ให้การสนับสนุนหรือส่งเสริมชุมชนในเรื่องใดบ้าง และอย่างไร

.....

.....

2.4) สถาบันการศึกษา

- ก) ชุมชนกับโรงเรียนหรือมหาวิทยาลัยได้ประสานสัมพันธ์กันในเรื่องใดบ้าง

.....

.....

2.5) สถาบันภาคธุรกิจเอกชน

- ก) มีองค์กรหรือหน่วยงานภายนอกที่ให้การสนับสนุนหรือช่วยเหลือเศรษฐกิจชุมชนหรือไม่ ถ้าไม่มีชุมชนจะมีการจัดการอย่างไร

.....

.....

3. ทูทางสังคมด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น

3.1) ในชุมชนมีภูมิปัญญาท้องถิ่นอะไรบ้าง

.....

.....

3.2) ชุมชนมีการพัฒนาหรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้สอดคล้องกับยุคสมัยและนำไปใช้หรืออาจนำไปทำเป็นธุรกิจได้อย่างไร

.....

.....

3.3) มีการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือให้รุ่นลูกหลานเข้ามามีส่วนร่วมอย่างไรบ้าง

.....

.....

4. ทูทางสังคมด้านประเพณี วัฒนธรรม

4.1) ในชุมชนมีความคิด ความเชื่อเด่นๆ ในเรื่องใดบ้าง อย่างไร

.....

.....

4.2) ในชุมชนมีประเพณีสำคัญอะไรบ้าง และมีรูปแบบกิจกรรมอย่างไร

.....

.....

4.3) ในชุมชนมีประวัติศาสตร์หรือโบราณสถานอะไรบ้าง และมีการบริหารจัดการอย่างไร

.....

.....

4.4) ในชุมชนมีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอะไรบ้าง และมีการบริหารจัดการอย่างไร

.....

.....

5. ทูทางสังคมด้านทรัพยากรธรรมชาติ แหล่งธรรมชาติ

5.1) ในชุมชนมีทรัพยากรธรรมชาติอะไรบ้าง

5.2) ในชุมชนมีแหล่งธรรมชาติอะไรบ้าง

5.3) ชุมชนมีการประชาสัมพันธ์ทรัพยากรธรรมชาติ แหล่งธรรมชาติให้เป็นที่รู้จักอย่างไร

5.4) ชุมชนมีการพัฒนาหรือบริหารจัดการให้เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวอย่างไร

5.5) ชุมชนมีการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและแหล่งธรรมชาติในเชิงอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมหรือไม่ อย่างไร

6. ทูทางสังคมด้านการรวมกลุ่มธุรกิจต่างๆ

6.1) ในชุมชนมีการทำอาชีพอะไรบ้าง

- 6.2) มีหน่วยงานภายนอกได้ให้การสนับสนุนด้านการพัฒนาและด้านงบประมาณหรือไม่
อย่างไร

.....

.....

- 6.3) ในกรณีที่ไม่มี การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก ชุมชนมีการบริหารจัดการอย่างไร

.....

.....

7. ทูทางสังคมด้านผลิตภัณฑ์/ของดีประจำหมู่บ้าน

- 7.1) ชุมชนมีสินค้าอะไรบ้าง ด้านการเกษตร หัตถกรรม หรืออุตสาหกรรมครัวเรือน และเคย
ได้รับรางวัลหรือไม่ (เช่น สินค้าOTOP) มีลักษณะการดำเนินกิจกรรมอย่างไร เป็น
เจ้าของคนเดียวหรือรวมกลุ่มกัน

.....

.....

- 7.2) ชุมชนมีการจัดการหรือประชาสัมพันธ์ให้สินค้าเป็นที่รู้จักอย่างไร

.....

.....

- 7.3) มีการพัฒนาหรือออกแบบผลิตภัณฑ์สินค้าให้เหมาะสมกับความต้องการของตลาด
อย่างไร

.....

.....

- 7.4) ในชุมชนมีหน่วยงานภายนอกเข้ามาช่วยพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

- 7.5) ในชุมชนมีทรัพยากรหรือวัสดุที่เหลือใช้ทางการเกษตร หรืออุตสาหกรรมในครัวเรือนหรือไม่ ถ้ามี ชุมชนได้นำวัสดุเหลือใช้เหล่านั้นไปทำอะไรบ้าง

8. ทูทางสังคมด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับหมู่บ้าน

- 8.1) ชุมชนมีการรวมกลุ่มกันเพื่อการแก้ไขปัญหาชุมชนร่วมกัน ไม่ว่าทางด้านเศรษฐกิจ สังคม หรือสิ่งแวดล้อมหรือไม่ ถ้ามี รวมกลุ่มกันในรูปแบบไหนอย่างไร

- 8.2) การบริหารจัดการเรื่องใดที่ชุมชนเห็นว่าทำแล้วประสบผลสำเร็จ

- 8.3) การบริหารจัดการเรื่องใดที่ชุมชนเห็นว่ายังบริหารจัดการไม่สำเร็จ

- 8.4) ชุมชนต้องการให้องค์กรหรือหน่วยงานภาครัฐกิจใดเข้ามาส่งเสริมและสนับสนุนการบริหาร

จัดการของชุมชน ในเรื่องใดบ้าง อย่างไร

2) แบบสัมภาษณ์การบริหารจัดการกลุ่ม

หัวข้อสัมภาษณ์การบริหารกลุ่ม

1. ปัญหา และที่มาในการรวมกลุ่มกัน ก่อตั้งขึ้นเมื่อไหร่โดยใคร (ประวัติความเป็นมา) สถานการณ์ที่ผ่าน
มา

2. วัตถุประสงค์ในการรวมตัวกัน

3. ผลิตภัณฑ์และบริการ

4. รายได้รวมในปัจจุบัน

5. โครงสร้างการบริหารจัดการ

6. การทำการตลาด (ช่องทางการขาย การโฆษณาประชาสัมพันธ์)

7. ผลตอบแทนทางสังคม (ชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน) สิ่งแวดล้อม การเงิน (เศรษฐกิจ)

8. ปัญหา อุปสรรค และความต้องการความช่วยเหลือของกลุ่มในด้านใดบ้าง ความต้องการในการพัฒนาเป็นยุทธศาสตร์

9. อื่นๆ

3) แบบฟอร์มเกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มธุรกิจเพื่อสังคมในบริบทอำเภอหางดง

เรื่องที่วัด	กลุ่มธุรกิจ.....	กลุ่มธุรกิจ.....
1. วัตถุประสงค์ในการก่อตั้ง/ รวมกลุ่ม 1.1 มีการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจที่สามารถสร้างรายได้		
1.2 เป็นธุรกิจที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสังคมหรือช่วยเหลือคนกลุ่มหนึ่งให้มีสถานภาพที่ดีขึ้น		
1.3 เป็นธุรกิจที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสิ่งแวดล้อม หรือมีแนวคิดก่อตั้งมาจากแนวคิดด้านสิ่งแวดล้อม		
2. การตลาด มีกลุ่มลูกค้าเป้าหมายชัดเจนและมีความต่อเนื่อง		
3. การจัดการ 3.1 มีหลักการบริหารจัดการที่ดี		
3.2 การบริหารองค์การทำโดยกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย(การสานประโยชน์ของทุกฝ่าย)		
3.3 มีการดำเนินงานที่มีความยืดหยุ่นที่สามารถปรับเปลี่ยนวิธีการดำเนินงานได้อย่างเหมาะสม		
3.4 มีการจัดการเครือข่าย และความร่วมมือกับภาคส่วนต่างๆ		
4. กระบวนการผลิต/บริการ 4.1 มีกำลังการผลิต/บริการที่เพียงพอ		
4.2 กระบวนการผลิตที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสังคม และสิ่งแวดล้อม		

5. การเงินและการบัญชี 5.1 จัดทำเอกสารรายงานทางการเงินและการบัญชี		
5.2 มีกำไรเพียงพอที่จะใช้ในการดำเนินงานและการลงทุนเพิ่มในอนาคต		
6. มีหลักการใช้เศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินกิจการของกลุ่ม		
7. มีนวัตกรรมหรือความรู้เป็นตัวขับเคลื่อนธุรกิจ		
8. ผลกระทบ 8.1 ขอบเขตของผลกระทบกับกลุ่มสมาชิก ชุมชน จังหวัด ภูมิภาค		
8.2 ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ (ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ และจัดสรรผลประโยชน์ให้กับผู้มีส่วนได้เสียอย่างเท่าเทียมกัน		
8.3 ผลกระทบทางด้านสังคม (เช่น สร้างงาน สร้างอาชีพ ลดภัยสังคม ลดความไม่เท่าเทียมกัน ลดพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ และส่งเสริมการทำความดี ในชุมชน สังคม)		
8.4 ผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม (ลดปัญหา และปรับปรุงสิ่งแวดล้อมต่างๆ)		
9. มุ่งเน้นการดำเนินงานได้อย่างยั่งยืนในอนาคต		